

H - 1 - 8 -

550

J. A. FREILICH

84/190/38

SINKANKAS

12029680

JSL.E

\$1,320.00

SOTHEBY'S AUCTION

H.VI. 1/4

1/01

S. EPIPHANIUS

D E

XII. GEMMIS.

S. EPITAPHIUS

D. E.

XII. G. E. M. I. S.

S. EPIPHANI

Salaminis in Cypro Episcopi

DE XII. GEMMIS RATIONALIS

SUMMI SACERDOTIS HEBRAEORUM

LIBER AD DIODORUM

Prodit nunc primo ex antiqua versione Latina

OPERA ET STUDIO

P. FRANC. FOGGINII

Qui & Notas adjecit.

ROMAE, TYPIS ZEMPELLIANIS AN. MDCCXLIII.

PRAESIDUM ADPROBATIONE.

2. BILD DES HEILIGEN

Salomonis in Cypro Episcopi

DES HEILIGEN SALOMONIS

IN DER KUNST DER KUNST

DES HEILIGEN SALOMONIS

IN DER KUNST DER KUNST

DES HEILIGEN SALOMONIS

DES HEILIGEN SALOMONIS

DES HEILIGEN SALOMONIS

DES HEILIGEN SALOMONIS

DES HEILIGEN SALOMONIS

BENEDICTO XIV.
PONTIFICI MAXIMO
PRINCIPI AUGUSTO

PETRUS FRANCISCUS FOGGINIUS
D. D. D.

*Q*UOD *felix, faustum,*
fortunatumque sit, en
iterum ad Tuos Pedes
provolor, BEATISSIME PATER, libel-
lum meum Numini, Majestatique,
Tuae dedicaturus. Continet hic haud
inelegans S. EPIPHANII Salaminis in
Cypro

*Cypro Episcopi de Gemmis duodecim
Rationalis Aaronici Opusculum, quod
non solum mea opera nunc primum
editur, sed etiam meis animadver-
sionibus, varioque commentario illu-
stratur. Porro etsi verebar, ne te-
mere fieri videretur, ad Te cum hoc
munusculo accedere; tamen Clementia
illa Tua, qua Exercitationes de Ro-
mano D. Petri itinere, & Episcopatu
excepisti, Tuaque illa plane singula-
ris Humanitas, qua*

Meas esse aliquid putare nugas

*minime es dedignatus, timentem me
erexit, nec passa est, ut hanc, vene-
rationis, & observantiae meae signi-
ficationem Tibi dare praetermitterem.
Praeterea ex eo etiam animosior ad
Te venio, quod existimem, libellum
Tibi me sistere, licet ex iis, quae
a me scripta habet, fortassis nulla*

ratio-

ratione commendandum, haud certe indignum Te, quod sanctissimi aequae, ac doctissimi Ecclesiae Patris opus exhibeat, & illud a veteribus Scriptoribus, praecipue vero ab HIERONYMO non vulgari commendatione celebratum. Quid autem quod ex Vaticana Bibliotheca erutum est? Demum cum anecdotorum Syllogen in lucem emittere constituerim, variosque in libros variis principibus viris dedicandos distribuere, illud, quod primum tenere locum volui, cuinam potius consecrarem, quam Tibi mortalium omnium Dignitate, & Auctoritate? Itaque, cum haec ita sint, tali dedicatione, satis probato officio me fungi arbitror, & illud Te in bonam partem accepturum fore, & aequis oculis visurum non diffido. Sic sospitator Deus plus,
plus-

*plusque Te sospitet : sic difficillimis
hiscē temporibus Augustior semper vi-
deare : sic*

Serus in Caelum redeas, diuque
Laetus inter sis Populo Quirini,

*ut hic, & tota Christiana Respubli-
ca, Te, cui in doctrina, cui in vir-
tute, atque humanitate percipienda
plurimum semper studii fuit, & tem-
poris, Auspice, Duce, & Principe,
experiatur, & sentiat diu, jure &
vere summum illum Philosophum Pla-
tonem pronunciaſſe, tum denique
fore beatas Respublicas, si aut do-
cti, ac sapientes homines eas regere
coepiſſent, aut ii, qui regerent, omne
suum studium in doctrina, ac sapien-
tia collocassent. Haec ego, ut Tibi
benemerenti accidant, rite adprecor,
& libens.*

PRAEFATIO.

s. HIERONYMUM *testem nobis esse, quod s. EPIPHANIUS Librum scripsit de Gemmis XII. Rationalis summi Sacerdotis Hebraeorum.*

§. I.

ANCTUM EPIPHANIUM, Constantiae, seu Salaminis in Cypro Episcopum, virum omnium virtutum genere, & multiplici doctrina clarissimum, Aerae Christianae saeculo quarto magnum Ecclesiae Graecae praesidium, & decus, Librum quemdam scripsisse *de gemmis XII. Rationalis summi Sacerdotis Hebraeorum* testis est nobis, vir summa auctoritate, & religione, & fide, s. HIERONYMUS, qui in epistola ad Fabiolam, a qua, ut *de Aaron sacerdotio, & vestimentis scriberet*, rogabatur, postquam nonnulla de Rationali commentatus fuerit, subdit: *Sufficiat, quod & sanctus Papa EPIPHANIUS egregium super hoc volumen edidit, quod si legere volueris, plenissimam scientiam consequere.*

Neque vero solum in hoc loco, sed alibi quoque hujus-
 ce Libri ab EPIPHANIO scripti testimonium dat s. HIERONY-
 MUS. *Libro xv. Comment in cap. LIV. ISAIAE ait: De natura
 autem duodecim lapidum, atque gemmarum non est hujus tem-*
 peris

poris dicere, cum & Graecorum plurimi scripserint & Latinorum, e quibus duos tantummodo nominabo, virum sanctae & venerabilis memoriae Episcopum EPIPHANIAM, qui insigne nobis ingenii, & eruditionis suae reliquit volumen, quod inscripsit *περὶ Λίθων*, & Plinium &c. Demum lib. IX. Commentariorum in cap. XXVII I. EZECHIELIS illud etiam memorat, nempe librum ab ipso EPIPHANIO se accepisse dono: Super quibus [de gemmis Rationalis loquitur] & vir sanctus, EPIPHANIUS Episcopus, proprium volumen mihi praesens tradidit.

PRAEFATIO

Libri de XII. gemmis ab EPIPHANIO scripti extare fragmenta apud FACUNDUM Hermianensem, & ANASTASIAM Sinaitam.

s. I I.

Porro nec desunt alii scriptores antiqui, qui Libro EPIPHANII *περὶ Λίθων* usi fuerint, & eos recensere aequum bonumque esse nullus dubito, non tantum, ut Libri illius pretium magis magisque appareat, sed etiam ut tempora, quibus ille prae litteratorum hominum manibus fuit, innotescant.

Itaque FACUNDUS Hermianensis in Africa Episcopus capite II. libri IV. ex duodecim illis, quos medio circiter sexto Ecclesiae saeculo pro Defensione Trium Capitulorum Concilii Chalcedonensis ad Justinianum Imperatorem obtulit, & nos typis editos habemus cura & studio SIRMONDI, epistolam Latine vertit, ac refert, qua liber hic Diodoro Episcopo ab EPIPHANIO dedicatur, utpote qui eodem Diodoro volente conceptus, & exaratus.

FACUNDO ferme aequalis fuit ANASTASIVS ille Sinaita, qui Antiochenam Cathedram est adeptus An. Chr. DLXI. & hic quoque *Quaest. XL.* ubi de vestibus Sacerdotis Summi Hebraeorum sermonem habet, omnia illa, quae EPIPHANIUS in Libro de gemmis narrat, in epitomen contrahit sub hoc titulo: Τὰ ἅγια Ἐπιφανίου περὶ τῶν ἐν τῷ λογίῳ πρὸ ἱερέως.

ἐμπεποιημένων ἐβ. λίθων. S. *Epiphaniij de duodecim gemmis in Rationali Sacerdotis infixis*. Et iterum *Quaest. XLV. de Samaritanis* loquens ex eodem libro plura describit: hic tamen eum laudat sub hoc alio titulo: Ἐπιφάνιος ἐκ τῶ πρὸς Διδώρον. *Epiphaniij ad Diodorum*.

ANDREAM & ARETHAM Caesareenses Archiepiscopos EPIPHANII *Libre de XII. gemmis esse usos in suis ad Apocalypsin Commentariis*.

§. III.

Praeterea EPIPHANIUM de gemmis bis laudatum offendi commentarios illos in Apocalypsin legens, qui licet, LAM-
BECIO teste *lib. IV. Commentariorum Bibl. Caesareae Vindobonensis. &c.* adtribuuntur ORIGENI in Cod. CLXXIII. & Cod. CLXXIV. cuidam METHODIO Monacho, nec desit quidam etiam Codex a MONTFAUCONIO memoratus *Diar. Ital. pag. CCXXI.* eos tribuens ANDRAEAE Cretensi, tamen, ut recte monet OVDINUS in *Commentario de Scriptoribus & scriptis Ecclesiasticis &c. tom. II. pag. XCIV.* ANDRAEAE Caesareensi in Cappadocia Archiepiscopo, sub cujus nomine editi primum sunt a PELTANO, major & melior Codicū pars adjudicat; & eos inter (ne aliorum studio jam notos factos comemorem) qui sub manu mihi est, Codex in papyro nitide scriptus, Manuscriptorū Bibliothecae Corsinianaе DCCCXXVIII. Incipit hic: ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ Ανδρέου Αρχιεπισκόπου Καισαρείας Κατωπαδοκίας, Ερμηνεία εις την Αποκάλυψιν τῶ ἀγίου ἀποστόλου & Ευαγγελιστῆ ΙΩΑΝΝΟΥ τῶ θεολόγου. SANCTI PATRIS NOSTRI *Andraeae Archiepiscopi Caesareae Cappadociae Commentarius in Apocalypsin Sancti Apostoli & Evangelistae JOANNIS Theologi*. Incerta est ANDRAEAE Caesareensis aetas; multo tamen probabiliter ex conjecturis, quas OVDINUS congeffit, consuaderi arbitror nono seculo scripsisse. Locus autē, in quo EPIPHANII *Librum de gemmis* laudat, est *cap. X.* ubi de lapide Sardonio loquens ait: λέγει ἡ ὁ μέγας Ἐπιφάνιος τῶ πον τῶν λίθων ἱατρῶν οὐδὲν οὐδὲν ἀπὸ σιδήρου παληγῆς ἐπιχειρομένην: *Sane, ut*

magnus EPIPHANIUS dicit, non modo tumoribus, si commode adhibeatur, medetur, verum etiam ferro illatis vulneribus. Et cap. LXVII. postquam duodecim lapides, quos s. JOANNES nominat Apoc. cap. XXI. secundum varium eorumdem colorem, aut vim singulis Apostolis accommodaverit, subdit: ταῦτα δὲ ἐκ τῶν τῶν ἁγίων Ἐπιφάνιος περὶ λίθων εἰρημένων, ἢ ἰατρῶν (ὕπ' αὐτῶν), ποῖς Φυλάρχοις τῶν Ἰσραὴλ προσηρμοσμένων &c. Haec autem ex iis in medium addulimus, quae s. EPIPHANIUS de lapidibus istis describit, Tribuumque Israelis Principibus accommodavit &c.

Porro, quae primum ex *cap. x. Commentariorum ANDREAE* retulimus, alius quoque Caesareensis Archiepiscopus decimo Ecclesiae saeculo ineunte clarus ARETHAS nomine, repetit *cap. item x. Commentariorum* in eundem s. JOANNIS librum Apocalypseos, quos nimirum ita concinnavit, ut non solum sententias, sed ipsa etiam verba saepe saepius transcribat ex illis ANDREAE, quibus, cum eos auctor imperfectos reliquisset, ultimam etiam manum jam imposuerat, si fides habenda est Calligrapho interpretationis Armenae *Commentariorum ANDREAE*, quae ms. exstat in Bibl. Regia, ut comperi ex ejus mss. Codicum Catalogo *Tom. I. pag. LXXVII.* Etiam *cap. LXXVII.* utitur quidem ARETHAS iis, quae ANDREAS ex EPIPHANII eruditione acceperat, sed non ut ille in eo quoque capite eum nominat.

Atque hoc loco non incommodum videtur, non praeterire, quam habemus *Commentariorum ANDREAE* versionem Latinam a PELTANO factam *cap. x.* Sardio virtutes dare, quas Graeco textu non invito, multo fatius Jaspidi tribuisset. *Apocalypseos cap. IV. vers. IIII.* Jaspidi & Sardio Deus comparatur: *Qui sedebat similis erat aspectui lapidis Jaspidis, & Sardinis.* ANDREAS optime adnotat: τῆς μὲν ἰάσπιδος σημαυσις, ἢ χλοερῆς (ἕσσης,) ὅμῃ τὸ ἀνδραλὲς καὶ φερύσθιον καὶ φοφῆς χορηγὸν τῆς ζωῆς φύσεως, διὰ τὸ πᾶν σπέρμα χλοηφορῆν. πρὸς αὐτὰ δὲ, ἢ τὸ φοβερὰν ποῖς ὑπειρανπίοις. φασὶ γὰρ τῶν ἰάσπιν, φοβερὰν ἂν αἰ θηρίοις καὶ φάσμασι. μὲν πῶτο δὲ, ἢ τῶν ἐπιδαχομένων τῶν ψυχικῶν ἰάσιν, τὸ δρακωντικόν. λεγὲν γὰρ ὁ μέγας Ἐπιφάνιος, πῶτο τῶν λίθων ἰατρῶν αἰδημάτων τε καὶ πᾶς ἀπὸ σιδήρου

ελνθη, ἰαχρῖομενον: nempe, ut PELTANUS vertit: *Jaspidi*
quidem, quod is viridis existat, suaque viriditate Divinae na-
turae symbolum praeseferat. Haec namque semper floret, &
viret, vitamque & escam viventibus omnibus praestat. Sed
& omne quoque terrae semen viridem herbam fundere so-
let. Assimilatur ad haec Sardio, ob terrorem, quem hostibus
incutere natus est. Ajunt namque Sardium feris spectrisque
terribilem videri; vi praeterea, quam natura insitam habet,
aegra corpora sanare solitum. Sane, ut magno Epiphanio
placet, non modo tumoribus, si commode adhibeatur, medetur,
verum etiam ferro illatis vulneribus. Itaque audacter nimis di-
ctum puto a PELTANO: assimilatur ad haec Sardio &c. cum in
Graeco vox Sardio non sit; & contra Graeci textus fidem sunt
illa: ajunt namque Sardium &c. Graecus enim textus habet:
 πασι τῶν τρωϊασι. De Sardio tum primum loqui ANDREAS vi-
 detur, cum ait: μὲν τὸν δὲ &c. & si quis velit post haec
 deesse aliquid, non pugno. Emendationis autem ra-
 tio ex EPIPHANIO, quem ANDREAS eo loci sequitur,
 praecipue constat. Hic neutiquam de Sardio, cui solum
 sanandi, & fugandi mala virtutem tribuit, sed de Jaspide
 praedicat feris spectrisque terribilem videri scribens: *hunc,*
ut ajunt, qui fabulosa referunt, bestiae in agro metuunt,
aliaque portenta. Quocirca ANDREAE mens, quod spe-
ctat ad comparationem, qua utitur Apostolus JOANNES,
ea esse videtur: Jaspidem tum naturae, tum potentiae,
& justitiae, Sardium vero misericordiae Dei esse Symbolum,
qui semper idem est, qui fortiter, suaviterque omnia dispo-
nit, & iram sicut misericordiam effundit.

Porro quod de *Commentariis ANDREAE* diximus, pro
 emendatione etiam *Commentariorum ARETHAE* facere vo-
 lumus, ita ut animadvertamus, aut eorum Graecum tex-
 tum cum Latina versione esse reformandum, aut ARETHAM,
 quae EPIPHANIUS distinguit, EPIPHANIUM dum laudat,
 turpiter confudisse.

PROCOPIUM Gazaeum ex Libro EPIPHANII de XII. gemmis, quae de montibus Garizim & Gebal memorat descripsisse: THEOPHANEM autem Cerameum, quae narrat de Samaritanis.

§. I V.

Sed ut illuc, unde haud temere discessimus, revertamur: igitur HIERONYMUS, FACUNDUS Hermianensis, ANASTASIUS Sinaita, ANDREAS, & ARETHAS Caesarenses Archiepiscopi, ii omnes sunt, quos Scriptores inter antiquos mihi contigit invenire usque adhuc s. EPIPHANII Librum *de gemmis* diserte laudantes. At vero invenisse, certe arbitror & alios duos, qui eo usi sunt, licet tacito EPIPHANII nomine relicto, PROCOPIUM dico Gazaeum, & THEOPHANEM Cerameum Taurominii Archiepiscopum.

PROCOPIUS Gazaeus gente, arte vero Sophista, Justino Thrace imperante claruit an. Ch. circiter DXX., & cetera inter ejus scripta, exstat adhuc luculentissimus in Octateuchum Commentarius ex Orthodoxorum Patrum scriptis singulari delectu ab eo excerptus, summaque contextus industria, qui laudatur a PHOTIO in *Bibl. Cod.* ccvi. & prodiit jam Latinus Tiguri an. 1555. Aliis Graecis Latinisque, ut vocant, Catenis adnumerari hic certe debet, Commentariis nempe illis in Sacras Litteras ex scriptis variorum Auctorum collectis: & quamvis tales Commentarii cuique auctoritati Auctoris sui nomen adscribere soleant, quod in *Comment.* PROCOPII minime apparet, ingenuus tamen PROCOPIUS fatetur ex libris veterum eum collegisse; & nomina Auctorum adponere ob illud fortasse praeteriit, quod eorum auctoritatibus ita utatur, ut modo brevius sententiam comprehendere, modo vero alio deductas res eis interferere, religioni sibi nequaquam ducat, quomodo quidem animadvertere est pag. cccxxxix. ubi *Deuteronomium* illustrans ad v. xxix. cap. xii. apposite, in multis epitomatum, in multis etiam integrum describit quic-

quicquid **EPIPHANIUS** in hoc Libro disputat de situ montium Garizim & Gebal: alio tamen desumptum interferens numerum Sacerdotum abscondentium Idola, quos *septuaginta* fuisse refert; & ubi **EPIPHANIUS** ait, Garizim habuisse gradus *plurimos, & ut ajunt quidam, mille quingentos & supra*, iste hos gradus fuisse scribit *mille sexcentos & unum*. Praeterea docet Somoron fuisse antiquum nomen montis illius, ad cujus radices Sichem erat: sed fortasse ex ipso **EPIPHANIO** id colligi putavit; quod autem scribit de intervallo a Galgal ad Jericho in Libro, quem edimus, certe non apparet, sed in illo, quo unico uti debuimus, librarii oscitantia praetermissum esse videtur. Exstant autem in hoc **PROCOPII** Commentario & quaedam alia, quae ex **EPIPHANII** Libro *de gemmis* accepta si quis conjectet, adversari nolo, nempe illa, quae afferuntur a **PROCOPIO** ad *Exodum pag. cccii*. & exponunt quid mystice Rationale Aaronicum significaret. **EPIPHANII** ingenium ea quidem minime dedecet, & in eo Libro **EPIPHANIUM** persecutum esse mysticam Rationalis, & pretiosorum ejus lapidum significationem indubium est, cum ipse in Epistola Libro praefixa hoc quoque in eo sibi proponat pertractandum. Certiores rei ipse Liber nos facere posset, sed mancum invenimus. Si quando inveniatur integer, fortassis & quae **HIERONYMUS** de Mysteriis Rationalis scripsit, mutuasse illinc intelligetur. Praetereo è diversis locis collectas **HIERONYMI** sententias in hanc rem, quod jam collegerit **LIPOMANNUS** in sua Catena ad *Exodum pag. cclxxxvii*. Sed haec omittamus.

Venio nunc ad **THEOPHANEM** Cerameum Taurominii Archiepiscopum, & Rogerio II. Siciliam obtinente illustrem, ut probat **ORDINUS** in *Comment. &c. tom. II. col. ciodclxxxv*. Scripsit hic Homilias plures, quas Graece & Latine edidit Parisiis an. *ciodcxliv*. **FRANCISCUS SCORSUS S. J.**, & has inter trigesima ea est, in qua, ubi de Samaritanis agitur, ex **EPIPHANII** libro *de Gemmis* multa esse compilata videntur.

tur. Certe cum iis, quae ille narrat, omnino concordant, quae narrat THEOPHANES, si excipias, quod hic Oratorum more verbosior rem exprimit, ornatorique oratione.

Jam vero dummodo haec, quae de THEOPHANE dixi, vana non sim auguratus conjectura, THEOPHANES igitur recentior est Auctor, quem EPIPHANII Libro *de Gemmis* usum esse novi. Puto autem jam tum rarum fuisse factum, quum ne PHOTIUS quidem ejus meminerit, & jamdiu quidem ita erat ignotus, ut doctissimi critici lugerent, ut perditum, fere ac Librum illum, quem de eadem re scripsit SEPTIMIUS TERTULLIANUS secundum indicem operum ejus, ubi eum adnotatum invenisse se tradit HIERONYMUS in *Epistola ad Fabiolam* superius quoque laud., quae in *Ed. Veron. &c.* est LXIV.

*De Epitome Libri s. EPIPHANII de XII. gemmis a GESNERO edita,
& de alia ab ANASTASIO Sinaita exarata.*

s. V.

Edidit sane CONRADUS GESNERUS in collectione Librorum *de omni rerum fossilium genere* agentium Tiguri anno MDCLXXXV. opusculum quoddam *de gemmis XII. Rationalis*, & EPIPHANIO adtribuit, sed licet illud & postea pluries sub eodem nomine typis recusum fuerit, haud tamen aliud revera erat, quam Epitome Libri de eo argumento ab EPIPHANIO conscripti, etsi aliquanto prolixior Epitome alia, quam cum interpretatione TURRIANI accepit a SCHOTTO, ediditque in sua Operum s. EPIPHANII editione PETAVIUS tom. II. pag. CCXXXIII., & deinde deprehendit mentem esse ANASTASII Sinaitae Epitomen, quae extra corpus operis ANASTASII, & in nonnullis Vaticanis Codicibus descripta legitur, fortassis quod cum perrarus ipse EPIPHANII Liber factus esset, illa ejus Epitome in pretio maxime haberetur; nisi quis malit, immovero Epitomen ANASTASII, aut illam aliam a GESNERO editam, cujus auctorem ignoramus, Libro

EPIPHANII adtulisse perniciem, quemadmodum solent primigeniis libris adferre hujus generis scripta.

Quamobrem JOANNES ALBERTUS FABRICIUS, licet nemini in librorum cognitione secundus, *lib. v. Bibl. Graecae cap. xi. §. iv. n. vii.* injuria quidem pronunciat, *Caveum, praeter rem librum de lapidibus inter inedita Epiphaniæ retulisse*, & ipse quidem potius reprehendendus est, qui Epitomen pro Libro ipso EPIPHANII minus cautus accipiens, illum fuisse editum asserit a PETAVIO *tom. ii. Op. s. EPIPHANII*, & a MATTHIA HILLERO *in libro de xii. Gemmis in Pectorali Summi Pontificis*, nec non *in Syntagmatis ejus Hermeneuticis*. Praeterea vero male etiam docet, GESNERUM edidisse Epitomen ab ANASTASIO Sinaita confectam, & a PETAVIO quoque editam *tom. ii. pag. ccxxxiii.*, cum GESNERUS illam aliam ediderit, quae apud PETAVIUM exstat *pag. ccxxv.* Demum illud quoque adiicit FABRICIUS, eos falli, qui librum *de Gemmis EPIPHANIO* abjudicant, & rectè quidem de hoc censet, si qui forte sint, qui EPIPHANIO in hanc rem scripsisse aliquid negent, sed qui EPIPHANIO, quod ipse EPIPHANII esse sibi consuadet, abjudicant, minime quidem falluntur.

Opusculum *de Gemmis* a GESNERO, aliisque editum, jamdiu profecto brevitate sua aliud se esse prodiderat, ac librum illum, quem HIERONYMUS *insigne volumen* dixit, & aptissimum, unde *plenissimam de Rationali Aaronico scientiam consequi* Fabiola potuisset. Quid quod neutiquam ab Epistola incipit, unde primigenium EPIPHANII Scriptum initium fuisse testis erat FACUNDUS Hermianensis?

Sed haec sunt quidem talia, ut nullus emunctae naris homo, ad rem propius accedens, dubitare debuerit, jure & merito ab EPIPHANIO abjudicandum esse, quod sub ejus nomine circumferebatur opusculum *de Gemmis* a GESNERO vulgatum; crassiores tamen litterati rei certiores fieri luculentius non poterant, quam si ob eorum oculos poneretur primigenius ipse s. EPIPHANII Liber, ubi eum, ut modo factum est, reperire contigisset.

*De Codicibus mss., unde eruta est Latina versio Libri S. EPIPHANII
de Gemmis; & quid praestitum sit in ejus editione.*

§. VI.

Locus, ubi illum offendi primo, chartaceus Codex est in fol. ex mss. Codicibus Bibliothecae Corfiniorum DCCCXVII. quem non aetate quidem, quae vix c. annos superare mihi videbatur, sed rebus, quas primo statim intuitu continere intellexi, considerandum ratus, diligenter evolvi, nec vanus sensi integrum antiquissimi alicujus codicis exemplum esse: ea enim opinione Bibliothecam Vaticanam consulens, ditissimum veterum mss. thesaurum, codicem vere pretiosum, unde Corfinianus, aliique huic similes in eadem Vaticana Bibliotheca a me visi, exortisunt, adservatum inveni.

Est hic in charta pergamena in fol., & notatur numero MMMDCCCCLXI. praeter illud autem, quod edimus, opusculum, multas Romanorum Pontificum, & Imperatorum Epistolas continet, quarum seriem diligentius evoluisse minime piget; deprehendi enim mea cum voluptate, bono autem non meo solum, ut puto, sed communi omnium, eum esse Codicem Vaticanum, ex quo BARONIUS pulcherrima Christianae antiquitatis monumenta ad tertii, & quarti saeculi Ecclesiae historiam illustrandam in suos Annales derivavit, eum saepe Vaticanum Codicem appellans, interdum vero *pervetustum Codicem Vaticanum, in quo scriptae sunt Epistolae complurium Romanorum Pontificum*, ut ad an. Ch. ccclxviii. §. 11. & modo *Codicem illum, ubi descriptae habentur plures Pontificum Romanorum Epistolae*, ut ad an. ccclxxxi. §. 1. & ccclxxxv. §. v. Quod autem exhibet primum, libellus est Schismaticorum Marcellini atque Faustini, quem hinc sane descriptum vulgasse videtur SIRMONDUS, & hic certum est quidem vidisse BARONIUM, qui ad an. ccclxv. §. xix. ait: *Id quidem ex ipso Schismaticorum libello Marcellini atque Faustini*
cel-

colligitur, quem antiquitus scriptum Vaticana Bibliotheca nobis exhibuit.

Erat olim iste Codex celeberrimi Card. GUILLELMI SIRLETI, secundum quod nota quaedam admonet, quae in prima pagina occurrit: *Emptum ex libris Cardinalis Sirleti*. In ultima autem pagina adnotatum est, eum fuisse jam Monasterii Sanctae Crucis Avellanae, & acquisivisse DAMIANUM: sub altera enim hujusce paginae, ut ajunt, columna legitur: *Liber est Monasterii S. Crucis Fontis Avellane Eugubine Dioecesis: sub altera: Hunc librum acquisivit Don Damianus S. ✝.*

Porro haec ultima nota antiquissimis litteris exarata, Codici ex iis, quae continet, longe pretiosissimo, plurimum sane auget & pretium & decus, cum certae antiquitatis eum faciat; nam, etsi plusquam septingentorum annorum aetatem statim redolet, tamen tali nota rem ita esse certo judicio cognoscimus. Ecquem nam, statim ac talem Codicem Monasterio S. Crucis Avellanae acquisitum a DAMIANO fuisse intellexerit, PETRUS ille DAMIANUS non subit sanctitate vitae, magistratibus, & scriptis celeberrimus, qui monasticam vitam in illo Monasterio iniiit, & medium circiter saeculum Ecclesiae undecimum illi praefuit?

Verum quae quidem mala obvenerunt alite illa sunt, non integrum EPIPHANII Librum, sed ejus partem, praeterea non Graecum contextum, sed Latinam versionem, tantummodo in Vat. Codice exhiberi, & hanc saepe minus felicem, ita ut barbariem suam non solum in vocabulis prodant, sed interdum etiam contra leges Latinae grammaticae peccare videatur. Sed hoc cum non raro Scriptoris potius vitio, quam interpretis existimaverim factum, crassiores quosdam soloecismos typis committere minime passus sum, & quod ad Orthographiam spectat, quae magis communis apud doctos homines nunc est, passim adhibui, illam Codicis servans nonnullis solum in locis, ubi visa est mihi Philologorum animadversione non indigna. Porro loca corrupta, quae restituere

difficile non fuit, restitui quidem, sed ea, quae non sine aliquo additamento restitui posse arbitrabar, & quae aut non erat, aut non subiit restituendi modus, in mendo cubare reliqui, interdum ea esse corrupta in Notis monens, interdum tamen ne hoc quidem praestans, utpote illius minus sollicitus, quod tale noveram, ut aequus Lector nec velit, nec nolit.

Quod spectat ad contextum Graecum, de eo inquirere non omisi, adhuc tamen factum est frustra. Cum apud MONTFAUCONIIUM *Diar. Ital. p. cccv.* ubi Bibliothecam Monachorū S. Basilii Romae, festivissima mss. Graecorū Codicū copia PETRI MENNII studio locupletatam describit, legissem: *Epiphani ad Diodorum Epistola*: in magnam spem reperiendi illum veneram, sed inanis spes ista fuit, quod revera nulla reperire sit eos inter Codices Epistola EPIPHANII ad Diodorum, sed solum Cod. xx. & xcix. Epistolam exhibent illam ad Diodorum Tarfi, quae differit de Matrimonio cum sorore uxoris mortuae, & in novissima editione Operum S. BASILII, qui ejus est auctor, reperitur *tom. III. pag. ccxlix.* Interea tamen admovere non praeteribo, quod si quis unquam ad novam Operum EPIPHANII editionem Graecam & Latinam adornandam animum manusque admoverit, quod futurum non dubito, cum PETAVII illam negligentius esse factam neminem lateat, ubi integer Libri *de Gemmis* contextus Graecus nequedum inventus sit, ad Latinam ejus versionem, quam edimus, Graeca verba non raro apponere poterit, si utramque Epitomen consulat, & Sacras Litteras a LXX. in Graecum versas, demum Graecos illos Scriptores, qui eo Libro usos esse dixi.

*De pretio, & usu Fragmenti Libri de Gemmis EPIPHANII,
quod exhibet Codex Vaticanus.*

§. VII.

At verò, quod certe incommodum accessit maximum illud est, in Vaticano Codice EPIPHANII Librum exhiberi muti-

tilum. Quid tamen facerem? Edidi qualem inveni, & neminem sane fore puto, qui velit idcirco anecdoton despectui habendum me edidisse. Quod prolixioris operis fragmentum edam non integrum opus, causa neutiquam talis est, ut quispiam merito me, & hunc Libellum meum calumniari possit & damnare. Nam praeterquamquod hujus fragmenti auctoritate certiores facti sumus, nequaquam EPIPHANII esse opus, qui sub ejus nomine editus fuit a GESNERO, aliisque de XII. *Gemmis Rationalis Aaronis Liber*, quod quidem unum me facile tuetur, & curam meam, qualiscumque illa fuerit, commendat: enimvero SS. PP. scripta ea sunt, ut non solum quodcumque illorum insigne fragmentum, quale est a me editum, sed quaecumque, & operam nostram, & publicam lucem mereatur.

Quod si gravissimi homines dignam se operam existimarunt veterum Poetarum, ceterorumque profanorum, scriptorum fragmenta colligere, & vulgare, quis est non infirmo, ne dicam optimo, & splendidissimo, ingenio praeditus, qui non praeclare magis commendandum arbitretur studere, ne lateant reliquiae quaecumque earum rerum, quas SS. Patres ut monumentis mandarent litteris consignarunt: praecipue vero si de illis loquimur Patribus, qui ampliori eruditionis, & doctrinae laude celebrantur, qualis certe est EPIPHANIUS?

Quid? Nonne ille ipse de XII. *Gemmis Liber* praecipuo honore habendus erit, qui *egregium & insigne ingenii & eruditionis EPIPHANII volumen* dici meruit? Quid? Nonne in hoc etiam istius Libri fragmento plura sunt satis diligenter, atque subtiliter pertractata: & aliquid etiam a nemine fortassis alio acceptum haecenus, quale esse videtur illud de nomine, quo Samaritanae Litterae, & Hebraeorum appellabantur?

Demum multi olim de *Gemmis* scripsisse scimus, quorum longa apud HILLERUM exstat series, sed jam ferme

omnes tulit aetas , quocirca eo quoque magis plurimi hic aestimandus est s. EPIPHANII Commentarius, ubi de duodecim pretiosioribus Gemmis copiose disseritur. Nec volo indictum sanctissimum virum non solum eruditionem suam, in hoc opere luculenter ostendere, sed prudentiam quoque; cum enim miras singulis Gemmis adfertur virtutes referat, ingenuus fabulosas passim vocat, ita ut liceat hinc haud levi conjectura augurari, quae alias minus vera profert ex libris haussisse apocryphis, quibus cum pietatem fovere videntur, multa adhuc erat auctoritas, nec facile aut tutum erat adversari, eorum mala fide neque dum satis comperta atque probata. Imposuerunt Libri isti aliis quoque multis doctissimis viris primaevae Ecclesiae; mendacium enim bene conceptum, callideque vulgatum sagaciores etiam homines interdum fallit, neque principio, sed procedente tempore, quale est, solet tuto cognosci. Accedit, quod cum libris illis vulgo ab Haereticis haberetur fides, fortassis & illis quoque proficiendum esse in disputationibus contra Haereticos credebatur. Haec autem admoneo non inconsulto. Non derunt in Auctorum errores inquirentes homines, non ut caveant, sed ut vituperent, homines vaniloqui, & maledicendo famam & gratiam otiosorum aucupantes, qui Librum hunc, EPIPHANII nomine audito, contempnant; verum si recte existimemus, peccavit sane non semel in Chronologicis EPIPHANIUS, & interdum minus certis narrationibus nimis fidit, tamen haec, a quibus fere nemo expertus omnino fuit ex iis praesertim, qui multa scripserunt, ejus existimationis & auctoritatis quidquam detrahere minime valent, & fateamur nihilominus oportet, ejus scripta veterum Monumentorum Ecclesiae fodinam esse, ut ita loquar, locupletissimam, & plane dignam, ut eorum Auctor apud Graecos inter magnos haberetur, ut quidem habebatur, referente AUGUSTINO in Libro de Haeresibus ad Quodvultdeum haer. LVII., & quorum pigere minime debuerit virum Hebraicis, Syriacis, Grae-

Graecis, Latinis, Aegyptiisque litteris eruditū, qualis erat
 EPIPHANIUS, idcirco περὶ γλωττῶν ab HIERONYMO prae-
 clare dictus in *Apol. 1. a. 10. Rufinum*.

De Notis adjectis ad Librum EPIPHANII de Gemmis.

§. VIII.

Est autem nunc a loco minime alienum & de meis ani-
 madversionibus in Librum EPIPHANII pauca dicere. Eas igitur
 adposui, quas aut necessarias, aut multum utiles ad sen-
 tentiam intelligendam ratus sum, aut saltem futuras non in-
 gratas, vel quod in eis antiquum aliquem, aut recentem scri-
 ptorem emendarem, vel quod aliquid rari eis interferere
 contigerit, aut a nemine alio, quod scirem, satis luculen-
 ter pertractatum. Ceterum multo quidem plures afferre
 potuissem, si de coloribus, speciebus, veris fictisque virtu-
 tibus cujuscumque lapidis, & de aliis hujus generis rebus dis-
 ferere voluissem, sed abstinui consulto, ne supervacaneam rem
 fecissem, & ne hypocrisim quamdam scientiae, cum tamen
 omnis ostentationis suspicio ingenuo cuique homini vitanda
 sit, affectasse viderer. Scilicet Epitomen Libri hujus EPIPHANII
 doctissimi jam viri illustrarunt, CONRADUS GESNERUS
 Corollario post eam addito, & MATTHAEUS HILLERUS per-
 petuis notis exornans, eaque omnia, quae SALMASIUS in
Exercitationibus Plinianis de illa adnotat, suis locis adponens;
 de Gemmis autem Rationale Aaronis exornantibus Sacrarum
 Litterarum interpretes, & de Hebraicis Antiquitatibus tra-
 ctantes Scriptores agunt omnes, & BRAUNIUS de singulis sin-
 gulari capite ita subtiliter, & copiose disseruit lib. II. eru-
 ditissimi Operis, quod *De vestitu Sacerdotum Hebraeorum*
 scripsit, ut nihil desiderandum sit exquisitius.

At enim, jejune tamen & nimis exiliter dictum est in
 notis de Diodoro illo, cui Librum *de Gemmis* EPIPHANIUS

dica-

dicavit. Nempe hic fore futurum, ut de eo commodius, & paullo liberius ageremus, arbitrabamur: neque enim levis, aut illepidae disputationis argumentum esse videtur.

*Cuinam Diodoro Episcopo, Librum suum de Gemmis
EPIPHANIUS dedicaverit.*

§. VIII.

Auctor nobis est FACUNDUS Hermianensis, Diodorum illam non esse alium, quam celeberrimum Episcopum Tarsi, cujus auditor Theodorus Mopsuestenus fuit, & S. Joannes Chrysofostomus; titulus autem Epitomes a GESNERO editae Diodorum Episcopum Tyri eum vocat: Ἐπιφανίου Ἐπισκόπου Κύπρου πρὸς Διόδωρον Ἐπισκόπου Τύρου περὶ τῶν δωδεκά λίθων &c. Neque vero addubitare licet ne aut Codicis Gesneriani scriptor, aut GESNERUS ipse Τύρου pro Τάρσου acceperint scriptionis similitudine decepti. Multi sunt in Vaticana Bibl. mss. Codices, qui varias Libri EPIPHANII *de Gemmis* Epitomes continent, sed solum duo in titulo Diodorum nominant, nempe Codex LXXI. inter eos, qui Christinae Svecorum Reginae erant, pag. LXXXII. & Codex XXXIX. inter eos, qui erant Pii II. pag. CCXXVII. & uterque habet Τύρου. In *Catalogo* etiam mss. Codicum Bibl. Regiae, tom. II. pag. cccci. inter cetera, quae indicantur esse in Cod. MDCLXXXII. memoratur: *Epiphanius Episcopus Cypri ad Diodorum Tyri Episcopum de duodecim lapidibus in vestibis Aaronis*. Itaque quaestionis hujus status nascitur: erraverit ne FACUNDUS, an Auctor Epitomes.

Id autem, ut facilius, diligentius, atque distinctius expediamus, in primis optimum profecto erit animadvertere, ut plurimum non esse usos veteres, cum Episcopis scriberent, Episcopatus eorum locum exprimere; cujus rei exemplorum pleni sunt Libri. Epistolam etiam illam, qua cum EPIPHANIUS Diodoro Episcopo Librum *de Gemmis* misit, fuisse talem non solum mos iste suadet, sed praeterea ex eo comprobari

bari existimo, quod talis sit apud FACUNDUM, & talis quoque in Cod. Vaticano, unde ego illam accepi; neque est omit- tendum, quod etiam ANASTASIUS Sinaita Librum *de Gem- mis* laudans sub nomine Libri EPIPHANII ad Diodorum, haec solum habet: *Ἐπιφανίου πρὸς Διόδωρον*. Hoc cognito, tum FACUNDUM, tum Epitomes Auctorem aliunde quidem po- tius, quam a titulo ipsius Epistolae EPIPHANII, mutuatos esse Diodori Episcopatus nomen, non immerito creditur. Cum autē FACUNDI auctoritas Anonymi scriptoris auctoritati comparabi- lis esse non videatur, eo magis quod FACUNDUS non mul- tum post EPIPHANII aetatem claruerit, & inter Graecos diu versatus sit, sententiamque illam in libro ad Justinianum Im- peratorem, & consulto quidem, ut Diodorum Tarsensem a Sanctis Patribus laudatum fuisse demonstret, inseruerit, quod FACUNDO sit standum, nonne primo intuitu facile in mentem venit, & facile pro aequo habetur & tuto?

Verum contra sentit TILLEMONTIUS, qui FACUNDUM alias quoque Epistolas inferius describendas (duabus potissi- mum, quibuscum reliquae certe conveniunt, ad detegendū do- lum sternentibus viam, & quarum altera ATHANASII est, altera quorundam Episcoporum Aegypti) ad Diodorum Tar- sensem perperam retulisse adeo animose contendit, ut de- monstrare se illud putet. Enimvero gravissima sunt, quae ad hoc congerit, argumenta, *Not. xcviij.*, & *xcix. de S. Athanas. &c.* Eorum partem repetit DUPINIUS in *Bibl. Auct. Eccl. tom. II. Par. I. pag. ccxxxj.*

Quamobrem aut negligentia, aut dedita opera in his pec- caverit FACUNDUS, hinc certe plurimum fidei ejus auctori- tati detrahitur, unde non semel convincitur in iis, quae ad Diodorum Tarsensem spectant, aut iudicio, aut fide carens. Quid quod & de Theodoro Mopsuesteno agens, eum cum Theodoro Tyanensi confundit *lib. vii. cap. vii.* ut optime monuit SIRMONDUS? Itaque ergo nulla est caus- sa, qua miremur, quod etiam Epistolam EPIPHANII ad

Diodorum Tarsensem missam dixerit, cum tamen ea esset missa Diodoro Tyri.

Et quidem, ubi rem diligentius expendamus, licet neque aetas Auctoris Epitomes, neque gens constet, neque eruditio, ejus tamen auctoritatem in hac re nonne illud maxime commendat, quod nulla occurrat ratio, qua ille pro Diodoro Tarfi Diodorum Tyri substitueret? **FACUNDUS** contra: eo quo ferebatur studio inveniendi, qui Diodorum Tarsensem commendaverint, facile in eum errorem potuit labi, in quem alios multos simili studio abreptos Scriptores lapsos scimus, referendi nimirum in eum, quem commendare studebat, quidquid repererit scriptum in commendationem Episcopi, qui appellaretur Diodorus. Praesentius **FACUNDO** fuisse videtur periculum, quod ejus aetate Diodorus Tyri minus fortassis notus erat, cum Diodorus Tarfi in ora hominum volitaret maxima quidem, cum celebritate, aliis & doctum & pium praedicantibus, aliis vero ad ejus nominis damnationem adnitentibus, quod Theodori Mopsuesteni, & Nestorii erroribus praetulisse faciem existimarent.

Sed haec errare potuisse **FACUNDUM**, & quidem facile, non autem quod revera erraverit comprobant. His positis, evincitur id ex auctoritate Codicum Epitomen Libri **EPIPHANII de Gemmis** continentium, qui unanimiter ad Diodorum Tyri esse illum missum nos docent. Confirmatur insuper plenissime, quod conjectare liceat, & accedente Epitomes auctoritate fere evidens sit, prout censeret **TILLEMONTIUS**, ad eundem Diodorum missam esse **EPIPHANII** Epistolam, ad quem aliae illae duae Epistolae pertinent, nimirum Athanasii, & Episcoporum Aegypti, de quibus certe satis constat ad Diodorum Tyri pertinere. Stat in eo harum Epistolarum & Epistolae **EPIPHANII** convenientia, quod in Epistola Episcoporum Aegypti, necnon in altera Petri Alexandrini, tam **ATHANASIUS**, quam

EPIPHANIUS cum Diodoro illo, quem Episcopum Tyri esse pro certo damus, una simul conjunguntur, ubi Episcopi illi recensentur, quibus Apollinarius anathemate ausus est comminari. Nempe hinc Diodorum Tyri & EPIPHANIUM amicos fuisse intelligimus, & in eadem factione conjunctos, iidemque obnoxios periculis.

Mihi vero haec Diodori Episcopi Tyri cum EPIPHANIO animi conjunctio, nescio quid in mentem revocat, quod puto equidem fortassis non valde ad rem pertinere, sed tamen nihil obest dicere. Constat de EPIPHANII amicitia cum Diodoro Episcopo Tyri: putamusne autem constare etiam de amicitia cum Diodoro Tarsensi? Cum divisa esset tunc temporis Ecclesia Antiochena, duobus Episcopis eam sibi vindicantibus Flaviano, & Paulino, quorum uterque & patronos habebat suos, & sectatores: Flaviano Diodorus Tarsensis impense favebat, EPIPHANIUS autem Paulino: & insuper Diodorus Tarsensis magister fuit Jo. Chrysostomi, quem inter, & EPIPHANIUM haud leves quidem, licet utrinque sancto animo agitatas, inimicitias exarsisse non latet.

Inquiritur in tempus, quo EPIPHANIUS Librum de Gemmis exaravit, & hinc eum Diodoro Tarsensi dedicatum non esse confirmatur.

§. IX.

Sed ipsum etiam tempus, quo librum *de Gemmis* ab EPIPHANIO esse scriptum conicio, FACUNDI errorem, in primis comprobare videtur. Nimirum cum HIERONYMUS Librum suum *de Scriptoribus Ecclesiasticis* scripsit, & nondum EPIPHANIUM *de Gemmis* scripisse conicio, & jam Diodorum Tarsi morte functum fuisse contendo.

Quod spectat ad illud primum: cum Librum hunc HIERONYMO ab EPIPHANIO esse datum dono sciamus, & facile sit cogitare id contigisse non multum post Libri ejusdem editionem; praeterea vero cum constet ab HIERONYMO

eum plurimi esse factum, ita ut non semel summis laudibus celebraverit data commemorandi illum occasione: equis eat inficias verosimillimum esse, quod neque dum scriptus ille esset A. Ch. cccxcii., quo HIERONYMUS scripsit *Catalogum*, cum ibi ejus non meminerit, ubi de industria Ecclesiasticorum Scriptorum Opera recenset, inter quae etiam illa EPIPHANII? Equidem, cum HIERONYMUS *cap. cxiv.* de EPIPHANIO loquens, postquam ejus opus *de haeresibus* commemoraverit, subicit: *Supereſt uſque hodie, & in extrema jam ſenectute varia cudit opera;* seu, ut alias legitur: *opuscula;* inter haec ipsa opuscula Librum etiam *de Gemmis* subintelligendum esse non dubito.

Neque vero quis putet, illud me imprudentem sine animadversione praeteriisse, hanc conjecturam multum roboris amittere posse, nisi constet HIERONYMUM & EPIPHANIAM convenisse posteaquam ille librum *de Scriptoribus Ecclesiasticis* scripserit, & anteaquam eum scriberet, quoniam scimus Librum *de Gemmis* dono accepisse ab EPIPHANIO, cum hic apud eum esset praesens. Animadverti equidem id quoque, sed inde probabiliorem fieri, non infirmari conjecturam meam sensi. Nimirum antea non semel convenisse scimus: convenerunt enim A. Ch. ccclxxxii., quo EPIPHANIUS Romam venit: & convenerunt A. ccclxxxv. quo HIERONYMUS in Cypro EPIPHANIAM invisit. Postea vero convenerunt A. cccxciv. & convenerunt Bethleem, quod sciens praedico, est enim profecto admonitione dignum, cum mirum in modum ad rem quadret phrasis illa HIERONYMI, qui cum scriberet: *Super quibus & vir Sanctus, EPIPHANIUS Episcopus, proprium volumen mihi praesens tradidit:* certe erat in Bethleem.

Demum conjecturae meae egregie favet quod HIERONYMUS tribus in libris EPIPHANIAM *de Gemmis* laudat, & singulos diu post A. Ch. cccxcii. exaratos fuisse compertum est. Epistola ad Fabiolam data est A. cccxcvii., aut superio-

riori : Commentaria in ISAIAM scripta sunt A. ccccviii. ; aut ccccx. : & EZECHIELIS Commentaria in ipsa eorum Praefatione post Commentaria in ISAIAM exarata dicuntur.

Jamvero haud minus animose, & probabiliter contendo, cum HIERONYMUS *Catalogum* scripsit, Diodorum Tarsensem mortem jam obiisse. Suadetur hoc, ut TILLEMONTIUS quoque animadvertit *Not. IV. de Diodoro Tarfi &c.* ex ipso *Catalogo*, in quo eum in vivis adhuc fuisse HIERONYMUS nequaquam memorat, ut de ceteris omnibus solet; quinetiam ea libertate de illo loquitur, qua si viveret, haud certè loqui esset ausus: scribit enim, saecularium litterarum eum fuisse ignarum, EUSEBIUM Emisenum minus feliciter esse imitatum, demum floruisse quidem magna doctrinae fama, sed magis cum esset Presbyter, quam cum Episcopus fuit. HIERONYMI verba *cap. cxix.* haec sunt: *Diodorus, Tarsensis Episcopus, dum Antiochiae esset Presbyter magis claruit. Exstant ejus in Apostolum Commentarii, & multa alia ad Eusebii magis Emiseni characterem pertinentia: cujus cum sensum secutus sit, eloquentiam imitari non potuit, propter ignorantiam saecularium litterarum.*

At vero, haud ita est de Diodoro Episcopo Tyri. Nihil est, quo probemus A. Ch. cccxcii. eum e vita excessisse. Acta Concilii Antiocheni, quod celebratum est An. cclxxix. nec non Acta Concilii Constantinopolitani, quod celebratum est A. cclxxxii. recensent quidem inter Patres Episcopum Tyri nomine Zenonè; sed jamdiu novimus tunc temporis Episcopos in urbe Tyro duos fuisse; RUFFINUS enim, qui eadem tempestate claruit, postquã *Hist. lib. I I. c. XXI.* Antiochenae Ecclesiae infando schismate divisae, duobus in ea Episcopis eodem tempore sedentibus Flaviano, & Paulino, meminerit, ita sequitur: *Hoc idem apud Tyrum fuit: ubi cum Diodorus, unus sane ex antiquis Catholicis Vir, & tentationum documentis probatus, Athanasii testimonio a Confessoribus esset Episcopus factus, modestia ejus contempta, alius a Meletii partibus ordinatur.*

Ex hac autem RUFFINI auctoritate non solum Tyrium Schisma, sed illud etiam opportunissime colligi posse video: Diodorum Tyri A. Ch. cccxcii. Episcopatus annos xxx. ad summum numerare potuisse; Confessores enim illi, a quibus, RUFFINO teste, eum Ordinem accepit, ut recte TILLEMONTIUS reputat *Art. cx. de S. Athanasio*, aut ex illis fuisse videntur Episcopis, qui sub Juliano Imperatore ab exilio revocati sunt A. Ch. ccclxii., aut ex illis, qui revocati sunt A. Ch. ccclxiii. imperante Joviano, Ecclesiarum curam gerendi copia eis facta. Equidem in promptu habeo testimonium, quo ostendam, certe A. Ch. ccclix. fuisse Tyri alium Episcopum, Uranium nomine, cum subscriptum eum inveniam libello de Fide, quem Acacius Caesarensis recitavit in Synodo Seleuciae hoc anno habita. Praeterea Epistola ATHANASII ad Diodorum Tyri mox referenda fortassis non solum se esse datam prodit circa initia Episcopatus Diodori, ut observabimus, sed etiam cum jam Ecclesiae pax foret restituta, quod ex ea liqueat, Diodorum contra haereticos ita libere egisse & strenue, ut eos fregerit, & rectam Fidem in urbe Tyro restituerit. Quare si aetatis, qua tunc temporis eligebantur Episcopi, meminerimus, profecto hoc etiam planum fit, neque annos aetatis, quos Diodoro Tyri oportet tribuere, ubi eum velimus non ante A. Ch. cccxcii. accepisse ab EPIPHANIO Librum *de Gemmis*, ea, quae haecenus disputavimus, infirmare.

Optime in Diodorum Tyrium eas convenire laudes, quas EPIPHANIUS tribuit Diodoro illi, cui Librum de Gemmis inscripsit.

§. X.

Sed aliud quoque ex descriptis RUFFINI verbis colligendum superest: in Diodorum Tyrium eam aestimationem optime convenire, qua EPIPHANIUS Diodorum illum profequitur, cui Librum inscripsit *de Gemmis*. Cum enim quam cele-

celebre est Diodori Tarsensis nomen, tam ignoratum sit illud Diodori Tyrii, quem vix diligentiores Ecclesiasticae historiae amatores nossent, nisi in aliquam eum evexit famam **TILLEMONTIUS**: itaque hoc etiam praetereundum non fuit silentio, quod quidem optime Diodorus Tyri ab **EPIPHANIO** dicitur: *Eliae aliorumque Prophetarum filius, discipulus, & successor venerabilis*: & quod optime Diodori Tyrii precibus Divinae Gratiae muneribus locupletari sperat, erat enim ille *unus sane ex antiquis Catholicis vir: tentationum documentis probatus: Episcopus testimonio Athanasii factus a Confessoribus: modestiaque singulari praeditus*, ut **EX RUFFINO** discimus. Quinetiam cetera quoque, quae de eo habemus testimonia cum his concinunt.

ATHANASIUS ad eū ita scripsit, cum ille recens Episcopatum obtinuisset, ut ex ipso Epistolae contextu consuadeor, in qua litteras ab eo frequentes petit, & nullas adhuc accepisse queritur, ita ut aliunde intellexerit *factam* per eum *in Tyro gratiam*, & quod Tyrus per eum cognoverit *rectum verbum pietatis*, seu ejuraverit, ut interpretor, Arianā haeresim, quam sub Uranio, qui Nicaenam Fidem abrogandā censuit, combibere facile potuit; *Domino meo filio, & amantissimo Confacerdoti Diodoro Athanasius in Domino salutem. Gratias Domino meo, qui ubicumque suam doctrinam fundat, & maxime per filios proprios, qualem & te ipsum res ipsa demonstrat. Etenim antequam scriberet vestra reverentia, cognovimus quanta gratia facta est in Tyro per tuam perseverantiam: & congaudemus tibi, quia per te cognovit & Tyrus rectum verbum pietatis. Et ego quidem occasionem assumens scripsi tibi, dilectissime & amantissime. Tu vero quomodo me scribente non rescripsisti, miratus sum. Itaque non sis segnis scribere continue, sciens quia sicut filius requiescere me facis patrem, & sicut praeco veritatis superlactificas me. Et nihil contendas adversus haereticos, sed silentio verbositatem illorum supera, mansuetudine malitiam. Sic enim sermo*
tuus

tuus sale conditus, habebit gratiam, illi autem apud omnium conscientiam culpabuntur. Haecenus ATHANASIUS: & quam insigniter praeclaro ejus monito superandi haereticorum malitiam mansuetudine, verbositatem silentio Diodorus usus fuerit, ex RUFFINO certe patet, qui *modestiae* laude insignem eum fuisse praedicat.

Servarunt erga Diodorum Tyri venerationem, & cultum, qui ATHANASIUM exceperunt Alexandrini Archiepiscopi, PETRUS, & TIMOTHEUS. PETRUS Episcopis, Presbyteris, & Diaconis pro vera Fide exulantibus scribens: *Consiliatoribus igitur vobis [inquit] in his, quae incurrunt, utor: & quid oportet me facere sic semper perturbatum, Timotheo diffamante se Episcopum esse, ut per hoc confidentius injuret, & paternas leges infringat? Voluit enim me anathematizare, & Basilium Caesareae, & Paulinum, & Epiphanium, & Diodorum Episcopos, & soli Vitali communicare.* Sed pulcherrima est ad eum ipsum data Epistola TIMOTHEI, ubi cum non solum fide clarus, sed etiam aerumnis, quas pro Christo passus erat, beatus dicatur, *tentationum meminerimus oportet, quibus probatus dicitur a RUFFINO, & injuriae, qua affectus fuerat, alio Tyri Episcopo contra eum facto, qui a Meletii partibus staret.* Ea est talis: *Domino meo, & sanctissimo Episcopo, & Consacerdoti Diodoro, Timotheus in Christo salutem. Virtutem tuam, & vitae perfectionem, & zelum rectae, & Apostolicae tuae fidei pro dignitate praedicare nequaquam potero, etiamsi nimium properavero; non enim aequantur sermones & res. Vobis ex certo donatum est, non solum credere in Christum Jesum, sed etiam pro ipso pati. Hanc tuam rectam & beatam circa Deum voluntatem, & indeclinabilem circa pietatis mysterium conscientiam olim vobis inesse, & divinus Papa noster Athanasius attestatus est vestrae religiositati, & nos suos discipulos adduxit ad amandam tuam perfectionem, & orare a Deo in multos annorum circuitus praeservari vestram vitam ad utilitatem Ecclesiarum Christi.*

Demum Episcopi quidam Aegyptii qui Diocaesareae in exilio erant adversus Apollinarium scribentes inter cetera haec habent : *Ad hæc etiam & alias litteras , in quibus accusavit venerabilem Archiepiscopum Cypri Epiphanium , orthodoxum , & communicantem semper beatissimo Papae nostro Athanasio : adhuc etiam & sanctissimum Tarsensem , & communicantem similiter beato Papae nostro Athanasio , & nostrum ipsorum Episcopum Diodorum abiudicavit iniuste per proprias litteras , si non abstinisset a communione antedictorum orthodoxorum Episcoporum Paulini , & Epiphanii .*

Has quatuor Epistolas ad unum eundemque Diodorum pertinere ex earum contextu adeo clare patet , ut ne dubitandi quidem locus sit ullus ; pertinere autem eas ad Diodorum Tyri , non autem ad illum Tarsi , cui eas refert FACUNDUS , ex illa ATHANASII , & ex illa Aegyptiorum Episcoporum , quod etiam superius admonuimus , intelligitur . Cum enim Episcopi Aegyptii , cum apud Diocaesaream exularent Valentis Ecclesiam vexantis iussu , Epistolam illam scripserint , & certo constet ATHANASIIUM saltem A. Ch. ccclxxiv. fuisse jam mortuum : Diodorus Episcopus ab eis laudatus nequaquam igitur esse potest Diodorus Tarsensis , quem redita a Valente Ecclesiae pace , quod A. Ch. ccclxxviii. circiter contigit , Episcopatum adeptum esse THEODORETUS *Hist. lib. v. cap. iv.* diferte tradit , & praeterea pluribus etiam , gravissimisque alio deductis conjecturis evincitur , quas videre est apud TILLEMONTIUM *Not. II. de Diodoro Tarsi &c.* Itaque frustra Epistolae ATHANASII titulo , quem adtulimus , post vocem *Confacerdoti* , quae una satis est ad indicandam Diodori , cui scripta est Epistola , Episcopalem dignitatem , additur : *Episcopo Tarsi* ; & suppositivum omnino est verbum *Tarsensem* in Epistola exulantium Episcoporum Aegypti , quod nisi temporum ratio ostenderet , certe ex eo quoque constaret , quod nullo modo dici potuerit comminatum esse Apollinarium

rium Diodoro Tarsensi percussurum se esse illum anathemate, nisi a Paulini consuetudine abstineret, cum numquam hic Diodorus Paulini partes, sed semper illas Meletii tenuerit, atque Flaviani. Quin etiam phrasim illam: *nostrum ipsorum Episcopum* adeo difficile aptaretur Diodoro Tarsi in Cilicia Episcopo, quam facile aptatur Tyrio. Epistolae Auctores in Diocaesarea degebant Phoeniciae urbe, & Metropolitanus hujus Provinciae Tyrius Episcopus erat. Praeterea, quid si quis suspicaretur eos ex Confessoribus illis fuisse, qui Episcopatus Ordine Diodorum Tyri initiarunt? Ad haec, quod Tyrius Episcopus tunc temporis inter Episcopos Aegyptios recenseri potuerit, quis falsum evincat? Phoenice olim Pelusium usque extendebatur. Aegypti nomen olim multo latiores fines interdum complexum est.

Verum non est hujus loci consecrari plura, quae, descriptas Epistolas, non secus ac illam **EPIPHANII**, Diodorum Tyrium, non autem, ut tradit **FACUNDUS**, Diodorum Tarsensem commendare, confirmant, cum id plane evidenter ea, quae adtulimus, probent. Quare studiosos, qui forte plura velint, ad **TILLEMONTII** volumina delegamus. Utrum autem doli inventor **FACUNDUS** extiterit, an potius ipse primo dolum combiberit, & postea imprudens nobis propinaverit, arduum est dijudicare, quamquam, quo me conjectura ducat, habeo. Refert ille *libr. viii. cap. v.* Synodicam Domni Antiocheni Epistolam, qua primum Eutychem oppugnatum fuisse tradit *libr. xii.* sub cujus finem de Diodoro Tarsensi agitur his verbis: *Et sacratissimus quidem Diodorus cum Athanasio magno, & Petro, & Timotheo confloruit. Theodorus autem cum Theophilo, viris vice luminarium orbem illustrantibus, & qui sedem Alexandriae ornauerunt. Sed laudatores quidem horum illi in omni vita fuerunt.* Notastin? Cui non succurrat haec verba legenti: *sed laudatores quidem horum illi in omni vita fuerunt*: respicere ea ad ipsas quidem **ATHANASII**, **PETRI**, & **TIMOTHEI** Epistolas, quas descripsimus?

psimus? Enimvero etiam tum cum *libr. VII. cap. VII.* GREGORII Nazianzeni Epistolam, quam, cum esset Theodoro inscripta, ad Theodorum Mopsuestenum retulit, cum ad Tyanensem referenda foret, errorem cum aliis communem defendit, ut ex edicto Justiniani, & ex quintae Synodi Collatione v., ubi iste error coarguitur, colligitur. Vide *Concil. Hard. tom. III. col. CXI. & CCCXVIII. Ed. Paris. &c.*

Pronum igitur est credere, FACUNDO Graecos, quibuscum versatus est diu Constantinopoli, etiam quod spectat ad Epistolas ad Diodorum, imposuisse, Graecos inquam, hominum genus in historia apprime audax, quo nomine, male semper audit, & jamdiu in proverbium venit Graeca fides. Si quis autem velit, esse tamen hoc saltem concedendum, quod FACUNDUS non sine culpa deceptus fuerit, adversari non ausim, non solum quod conceptae opinionis tenax homo & impotens defensor fuisse mihi videatur, cum ejus librum *contra Mutianum Scholasticum* lego, sed etiam quod in ejus scriptis tales deprehendantur errores, quibus, aut negligentiae, quod plures Codices consulere praetermiserit: aut credulitatis, quod auctoritates quascumque a Graeculis suarum partium acceptas temere adhibuerit: aut inscientiae, quod Graeca in Latinum vertere ipse nesciverit, & a factiosis versiones sibi comparaverit, convincitur reus; ut cum *Libr. III. cap. III.* CYRILLI Alexandrini sententiam de libris Theodori ex Collat. v. Synodi v. referens, quae Graece ita sonat: *quos quidem labores nollet aliquis increpare, magis autem honoraret, si inesset eis dogmatum rectitudo: ipse versam refert hoc pacto: & hos quidem labores nullus est ausus increpare, sed dextro decreto honorare studium rectorum dogmatum, quod in eis est: & cum Libr. XI. cap. II.* ATHANASIO Librum tribuit, qui Serapionis Thmucos Episcopi erat, & insuper exordium ejus exscribens ejus verbis nomen Jesu intexit, unde impius supposito auctori ATHANASIO error affingitur. Pro Defensione Trium Capitulorum

non semel scripsit FACUNDUS . Libri a SIRMONDO editi posteriores ejus curae sunt, sed licet in eorum Praefatione dicat se ab eis abstulisse, quae alias *pro mendositate Codicum*, vel *pro incuria translatorum* minus vere retulerat, haud tamen penitus ab hisce maculis eos purgavit, nec satis diligenter opus illud suum expolivit. Ac de his quidem satis dictum est.

Jam vero Praefationi finem facio, & in me recipio, quod, ubi vires suppetant, libellum hunc plures alii sequentur similes seriem anecdotorum non contemnendam, ut communi utilitati serviatur, exhibentes. Hoc studii genus nequaquam profecto leve est, sed multi consilii, & artis, laboris interdum etiam improbi, atque molesti, sed nihilominus in eo me exercere, & quid in eo possim experiri est animus, cum sit maximo quoque usui; unde in illud operam suam dare gloriae sibi duxerunt litteratissimi homines, quos inter, ne exteros memorem, aut fato functos, praestant nunc in nostra Italia, clarissima hujus saeculi lumina, Viri optimi,

Nulla dies umquam memori quos eximet aeo,

LUDOVICUS ANTONIUS MURATORIUS, JOHANNES LAMIUS, & Episcopus Brixienfis ANGELUS MARIA QUIRINUS S. R. E. Cardinalis Bibliothecarius, cujus cura & studio modo esse, prodituram absolutissimam Epistolarum Cardinalis REGINALDI POLI Syllogen temperare mihi non possum, occasione optime data, quin gratuler, & plaudam litterariae Reipublicae, atque adeo Reipublicae Christianae universae. Scilicet non est dubitandum, quin sicuti cum FRANCISCI BARBARI Epistolas edidit, Animadversionum suarum volumen adjecit doctum sane, & laboriosum, ubi rerum pulcherrimarum, quae resurgentium litterarum historiam, illustrant, recluditur thesaurus, ita nunc non solum ipsis illis desideratissimis Epistolis, sed Commentario etiam suo gravissimae Anglicani Schismatis historiae plurimum luminis allaturus non sit.

S. EPIPHANI
 EPISCOPI
 DE XII. GEMMIS RATIONALIS
 SUMMI SACERDOTIS HEBRÆORUM
 LIBER.

EPISTOLA
 EPIPHANI
 AD DIODORUM

Facundo Hermianense Interprete.

Domino meo honorabili Fratri,
 & Confacerdoti Diodoro ama-
 bili Episcopo, Epiphanius in
 Domino salutem.

EPISTOLA
 EPIPHANI
 AD DIODORUM

Anonymo Interprete.

Domino Venerando Fratri, &
 Confacerdoti Diodoro Reve-
 rendissimo Episcopo, Epipha-
 nius in Domino salutem.

QRATIAM majo-
 rem praestans,
 quam accipiens,
 petebat Dominus a Sama-
 ritana aquam bibere: ipse
 fons exstans, juxta puteum

QRATIAM prae-
 stans potius,
 quam sumens
 Dominus à Samaritana
 bibere postulabat, ipse
 fons salutis existens: &

A

juxta

(1) Epitome Libri hujus s. EPIPHANII de XII. Gemmis &c. a GES-
 NERO edita hunc praefert titulum: Ἐπιφανίης Ἐπισκόπου Κύπρου πρὸς
 Διοδώρον Ἐπισκόπου Τύρου περὶ τῶν δώδεκα λίθων &c. Epiphanii Epis-
 copi Cypri ad Diodorum Episcopum Tyri de XII. Gemmis &c. At vero

FACUN-

juxta quidem puteum se-
 dit, & ex itineris labore
 fatigatus est, ut conse-
 quens veritatis argumen-
 tum corporalis suae prae-
 sentiae nequaquam pror-
 sus excederet, & ubique
 „ simul humanæ natu-
 „ rae, quam condidit,
 „ propria largiter dona-
 „ concedens; nunc eam
 „ quidem dignanter af-
 „ sumens; nunc etiam
 „ id, quod ejus est, ve-
 „ raciter asserens, nec
 sedebat, & fatigatus ex
 itinere inveniebatur, ut
 consequenter praesenti ser-
 mone, incarnationis non
 excederet veritatem. (Et
 post paululum) Sed etiam
 ejus Discipuli, & servi,
 a quibus aliquid petebant,
 magis eis dabant, quam
 accipiebant ab eis, & al-
 loquebatur quidem Helias,
 qui erat figura proprie-
 Domini, & necessariorum,
 quantum opus erat, exige-
 bat mensuram: superabun-
 danter

FACUNDUS Hermianensis in libris suis pro Defensione Trium Capitulorum Concilii Calchedonenfis ad Justinianum Imperatorem, ubi multa congerit laudatorum Virorum testimonia, a quibus Diodorus Episcopus Tarsi non solum ut doctus, sed etiam ut pius laudatus fuit, lib. 4. cap. 2. hanc etiam describit Epistolam s. EPIPHANII. Porro hinc primum, cuinam Diodoro Librum de XII. Gemmis s. EPIPHANIUS inscripserit constasse, nota ad eum locum apposita, qui FACUNDI in lucem emisit libros, admonuit SIRMONDUS, sed minus vere, cum jam non solum GESNERUS Epitomen laudatam edidisset, sed etiam PETAVIUS, in cujus titulo minime nudū erat Diodori nomen, quemadmodū ille censuit ex memoria, ut videtur, scribens. Utrum autem FACUNDO potius standum sit, an Auctori Epitomes, haud levis disputationis argumentū esse potest. FACUNDUS postquam EPIPHANII Epistolam descripserit haec subdit non omittenda: Non parvi esset judicii, Clementissime Imperator, vel si aliorum Patrum testimonia defuissent, nullius auctorem haeresis extitisse Diodorum, quod eum Epiphanius, vir sagacissimus, & in doctrina Catholica Fidei laudabiliter diffamatus, non memoraverit inter Haeresiarchas &c.

danter autem replebat praebentem sibi benedictionem a vidua petens panem, per occasionem autem petitionis praestans abundantiam benedictionis; sic & tua Honorabilitas nostram exiguitatem petens magis das, quam sumis: subministrans quidem tua ad Deum postulatio capsaci nostro indeficientiam, ex parvo praestat, & hydriae indeficientem ex parvissimo cumulum largitur. Petitis itaque in principio Epistolae tuae, Honorabilis, de lapidibus in Rationali super humeralis Sacerdotis super pectus Aaron dispositis, & insertis, & eorum & nomina, & colores, & species, & loca, & ad pietatem ducentes ipsorum lapidum contemplationes,

non & curam ejus, ac providentiam gerens¹. Sed & discipuli ejus, & familia quibuscunque petebant, aliquid tribuebant his potius, quàm fuebant. Id ipsum praefigurabat & Helias in forma Domini sui praecedens. Modum quidem necessariae rei competenter efflagitans, super id autem, quod necessarium erat ejus, qui in se morabatur, largitatem benedictionis insinuans. Qui panem quidem poscebat viduam, sed occasione petitionis hujus, benedictionis opulentiam commodabat: sic & tua Venerabilitas à parvitate nostra quiddam postulans, dare magis, quàm accipere comprobatur.

A 2

Coope-

(1) His verbis lineolas illas adposuimus, ut statim appareant, quae praeterit FACUNDUS Hermianensis inquitens: *Et post paululum.*

Cooperante namque tua jugiter apud Deum supplicatione capface quidem olei indeficiens ex parvo praeftabitur. Hydriae verò farinae de exiguo supra modum largitatis copia conferetur. Poposcisti igitur in principio per epistolam tuam, Venerabilis, de lapidibus, qui in superhumeralis Rationali Pontificis, tunc super pectus Aaron apponi praecepti sunt, ut nomina eorum, & colores, & species, necnon & loca, seu contemplationes, quas ad divinum cultum referant, singulique lapides pro qua Tribu impositi, vel unde reperti, vel ex qua patria probentur, exponam. Et nobis quidem, memoravi tamquam praefatae viduae, propter inopiam difficilis erat horum

& unusquisque lapis pro quali Tribu ordinatus erat, & unde inventus est, & ex qua patria. Et, sicuti dixi, nobis quidem harum rerum difficilis fuit omnino, velut illi viduae, propter paupertatem, inventio; sed sicut illi per benedictionem miraculum contigit, & Samaritanae, pro aqua sensibili Domini mysterium revelabatur: sic & nobis, exiguis extantibus, sed novo intellectu, & nova cognitione, & nova ratione abundantia undique effecta est, veluti ex magna imbrum effusione per orationem Eliae, & aliorum Prophetarum, quorum & filius, & discipulus, & successor existis honorabilis, suscipiens propinquam illis hanc gratiam a Domino, & nobis per orationem adtribuens.

prorsus inventio. Verum sicut illi per benedictionem miranda res accidit, & Samaritanae pro aqua sensibili mysteriorum Domini munus ostensum: sic nobis nimis sapientia, atque scientia, & sermone destitutis ^r undique facultas est attributa, velut ex multis imbribus fertili largitate diffusis, Heliae precibus, aliorumque Prophetarum, quorum Tu, filius, discipulus, & successor venerabilis approbaris, accipiens eam, ut illi, a Domino gratiam, nobis eamque orationibus tuis impertiens.

Unde jam de his incipiam dicere: primum quidem veniam poscens, & propositi mei studium patefaciens, licet invalidae disserationis possim referre sermonem. Est ergo primum scriptum in quatuor versibus, quadrifariam quippe discriminabatur, Rationale Pontificis, ipsumque quadrangulum erat, habens tam in longitudine, quam in latitudine palmum unum. Primi ergo versus ordo est: Sardium primus lapis, dein Topazion, post Smaragdus. Secundi versus primus lapis Carbunculus, dein Sapphirus, post Jaspis. Tertii versus primus lapis Ligyrium, dein Achates, post Amethystus. Quarti quoque versus extremi, primus lapis Chrysolithus, deinde Beryllum, post Onychium. Isti quidem sunt duodecim lapides, quos constat in Rationali, quod in superhumerali Pontificis ponebatur,

(1) In Cod. Vat. legitur *constitutus*, sed manifesto librarii errore. Apud FACUNDUM sententia aliter procedit, sed FACUNDUS versionibus haud multum diligenter factis est usus.

batur, infertos, quorum differentias, locaque dicemus.

Sardium, quod & Babylonium, sic dicitur¹: habet quidem speciem instar ignis colorisque sanguinei Sardio pisci consimilem, unde & Sardium vocatum est a specie cognomen accipiens. In Babylone vero, quae est apud Assyrios², gignitur, & est lapis ipse perlucidus, habens medendi potentiam; cujus succum Medi³ super tumores, ac putredines linientes sedant, aliasque plagas, quæ per incisionem ferri proveniunt. Est autem & alius Sardonyx, qui vocatur Molochas, sciens attenuare pinguedines: ipsius autem formæ est, subviridis aliquantulum, potentiorque magis est circa verni temporis initium, quando Pascha celebratur; & alius Sardachates, circa quem lapidem albus quidam circulus apparet, sicut in Achate, quem ii, qui fabulosa confingunt, mala fugare pronuntiant posse, eumque pacificum vocant.

DE LAPIDE TOPAZIO.

TOpazium rubrum est specie post lapidem, qui Carbunculus appellatur. Inventus est autem

(1) Epitome: *ερώπος λίθος Σάρδιος* ἢ Βαβυλωνίος ἕστο καλούμενος. *Primus lapis Sardinus Babylonius dictus fuit.*

(2) Nempe alia quoque Babylon fuit in Ægypto, de qua pluribus egi

in *Exercitationibus Historico-Criticis de Romano D. Petri itinere, & Episcopatu &c. Exerc. 10.*

(3) Corrige *Medici*. Epitome *GESNERI: οἱ ἰατροί.*

autem in Topaze civitate Indiae ¹, in corde lapidis ab his, qui ibidem lapides tunc caedebant. Quem lapidum caesores intuentes splendidissimum, delectati pulchritudine ejus, ostenderunt Alabastris ² quibusdam negotiatoribus, parvoque pretio vendi-

(1) Hujus urbis nemo alius mihi notus meminit præter EPIPHANIUM hoc loco, licet celebris apud veteres auctores sit insula *Topazos* dicta. Itaque aut erravit EPIPHANIUS urbem pro insula accipiens, aut etiam insulae metropolis Topaza dicebatur. Porro de situ hujusce insulae non una esse videtur omnium sententia; scilicet STEPHANUS in India collocat; in Mari Rubro JUBA apud PLINIUM *lib. 37. cap. 32.*; in Arabia vero ARCHELAUS apud eundem PLINIUM eodem loco, & ipse etiam PLINIUS *lib. 6. cap. 34.* nec non STRABO *lib. 16.*, DIODORUS SICULUS *lib. 3.* PTOLEMÆUS *lib. 4. cap. 5.* PSELLUS *de Gemmis*, ISIDORUS *Orig. lib. 6. cap. 7.*, alique. Quinimmo BRAUNIUS *de Vest. Sacerdotum Hebr. lib. 2. cap. 2. §. 92.*, & ilhud Jobi *cap. 28. v. 19.* פְּטָדָה כּוֹש *Pitdath Cusch*, quod in VULGATA redditur *Topazius de Aethyopia*, reddendum esse censet *Topazius Arabicus*, a BOCHARTO doctus כּוֹש *Cusch* Arabiam esse. Verum Critici rem hanc facili negotio explicare poterunt si animadvertant veteris Geographiae rationem. DIONYSIUS Periegeta Erythræum, seu maris Rubrum Mare, Aethiopicum

quoque appellabat, & Dionysii Scholiastes EUSTATHIUS nonnullos etiam Arabicum sinum, & Erythræum mare, unum & idem mare existimasse docet. Porro Indiae nomen variis datum esse regionibus, Aethiopiae autem præcipuè, nemo est, quem lateat; quin etiam *Indiam ad Oceanum Erythraeum*, spectasse disertis verbis EUSTATHIUS tradit, & DIONYSIUS ipse inter ceteros pretiosos lapides, quos Indi habent etiam *glancum nitidi Topazi lapidem* recenset. Vide EUSTATHIUM in DIONYSIUM &c., ex Versione cl. V. Alexandri Politi &c. Coloniae Allobrogum 1741. pag. 23. & 529.

(2) LIGORIUS Sabinæ Tranquilinae nummum memorat, ubi erant Isis, & Harpocrates spicam manu dextera gestans cum inscriptione, ΑΛΑΒΑΣΤΡΩΝ. Aegyptium fuisse hunc nummum Isis figura luculenter probat, & quidem urbs Alabastri etiam a PTOLEMAEO in Aegypto collocatur, nec non a PLINIO *lib. 5. cap. 9. & 37.* Quod si STEPHANUS Phrygiam urbem eam vocat HERODOTUM testem adhibens, nos quidem cum extantes HERODOTI libri nullum hujusce rei testimonium perhibeant, lib.

ΑΛΑΒΑΣΤΡΩΝ
ΤΡΩΝ

vendiderunt. Alabaſtri quoque Thebeis ¹ pretio dif-
traxere majori. Thebei nihilominus obtulerunt Re-
ginae, quae tunc temporis imperabat. Quem illa
fumens in diademate ſuo in medio frontis impo-
ſuit. Habet autem lapis iſte hanc efficaciam. Cum
in cote medicinali teritur non rubrum ſucum, jux-
ta modum ſui coloris, ſed in modum lactis emit-
tit. Implent autem crateras plurimas, quantas hi,
qui terunt, implere voluerint, & poſt hoc idem
modus eſt lapidis, nec imminutus pondere, nec
a rotunditate menſurae penitus immutatus. Hinc
autem ſucus elicitus oculorum paſſiones apprime,
ſanat: itemque cum bibitur valde medetur hiſ,
qui aquoſa rabie tenentur ², & qui ex uva mari-
na

lib. autem 8. §. 136. oppidum Phry-
gium nomine ΑΛΑΒΑΝΔΑ occur-
rat; STEPHANUM hunc locum per-
peram legiſſe, aut mavis, perpe-
ram ejus meminiſſe ſuſpicamur: &
quidem eo facilius errare potuit,
quod fluvius *Alabaſtrus* dictus Tro-
ade erat, cujus mentio eſt apud
PLINIUM lib. 5. cap. 30. SALMASIUS
in Solinum pag. 394. STEPHANUM
alia de cauſa in errorem lapſum
putat, ſed minus credibilis illa eſt.
Demum Alabaſtrorum gentem igno-
raſſe videtur GESNERUS, quamobrem
epitomen a ſe editam emendare la-
borans in alienam ſententiam infe-
liciter detorquet.

(1) De incolis celeberrimae il-

lius Urbis haec accipe, quae cum
in Aegypto olim fuerit potens ar-
mis, & maxima, & regionis The-
baidos Metropolis, nunc

... centum jacet obruta portis.
ut cum JUVENALE loquar Sat. 15.
v. 6. Dicta eſt non ſolum Thebe,
ſed etiam Dioſpolis: unde PLINIUS
lib. 5. cap. 9. *Celebratur Dioſpolis
magna, eadem Thebe, portarum
centum nobilis fama.*

(2) Epitome GESNERI: ἡ πινό-
μενος δὲ ἀντιπαθεῖ πρὸς ὑδροπίας &c.
Epotus adverſatur hydropi &c. ve-
rum Epitome illa, quae eſt apud
ANASTASIUM Sinaitam in *Quaeſtio-
nibus &c.* habet πρὸς τὰς ὑδρομα-
νίας &c.

na vehementer infaniunt. Hujus enim lapidis succum medicorum periti talibus tribuunt.

DE LAPIDE SMARAGDO.

SMaragdus, qui & Prasinus, viridis est speciei. Est autem in eis quaedam differentia; aliquos enim Neronianos vocant, aliquos Domitianos; & Neronianus quidem lapis amarus est¹ specie valde viridis, splendens, ac vibrans: appellari verò Neronianum propter hanc causam referunt: quod Imperatorem Neronem putant oleo spano² viridi,

B

di,

(1) Epitome quoque apud GESNERUM habet hic verbum *αἰκρός* *amarus*. In margine GESNERUS apposuit *μικρός parvus*; sed ut ex hac nostra antiquissima versione constat, minus recte. Licet autem *αἰκρός* proprie de sapore dicatur, hic certe metaphoricè usurpatum videtur, quod factum saepe invenio apud Graecos, praecipuè verò apud Julium Pollucem in *Onomastico* &c. Inferius quoque *austeræ* naturæ smaragdum esse dicitur.

(2) Primum suspicabar interpretationem ignorasse, vocem Graecam *σπανός* Latine reddi *rarus, pretiosus*, postea tamen *Spano* pro *Hispano* scriptum esse sensi. Neque vero insolens hoc est, cum Graecos pariter & Latinos *Hispaniam* & *Hispanum* dixisse *Spaniam* & *Spanum* sexcentis probari possit exemplis;

sic enim Hispaniam appellat non uno in loco vetus interpres Juvenalis, & apud NONIUM extat *cap. 16: Pullus color est, quem nunc spanum, vel nativum dicimus*. Quid? Hoc ipsum Hispanum oleum, de quo loqui videtur S. EPIPHANIUS, saepe memorat GALENUS, & semper *Σπᾶνον ἔλαιον* vocat. Itaque Oleum Hispanum in pretio olim maxime fuit, & laudant etiam PLINIUS *lib. 15. c. 2.* STRABO *lib. 3.* & RUTILIUS *1. Itin. v. 150.* Geoponicorum *lib. 9. c. 26.* DAMOGERONTIS extat monitum de ratione conficiendi oleum illi simile. Romae autem illius mercatores peculiare collegium constituisse ex Inscriptione in Monte Aventino reperta, & a REINESIO descripta, pag. 460. conicitur, in qua

NEGOTIATORES OLEARII
EX BAETICA

Porro

di¹, vel liberirtino², alii verò dicunt amygdalino,
alii fusino³ praecepisse montem rigare: alii verò

nequa-

Porro etiam apud GRUTERUM pag. 466. n. 7. occurrit Inscriptio Romae posita cuidam

OLEARIO EX BAETICA.
& in App. pag. 1116. n. 1. ex ipsius Romae ruinis erutum hoc legitur Epitaphium:

D M
L. MARIO
PHOEBO
VIATORI
TRIBVNICIO
DECYRIAE. MAJO
RIS. MERCATORI
OLEI. HISPANI. EX
PROVINCIA
BAETICA.

(1) SVETONIUS in *Jul. Caesar.* cap. 53. oleum viride opponit *condito*, nempe, juxta diversum pronuntiandi modum, *vetusto*, aut *medicato*, non puro. Oleum viride, dicebant Latini, quod ex immatura olea exprimebatur, docentibus CATONE cap. 65. COLUMELLA cap. 50. PALLADIO lib. II. tit. 10. & SERVIO in v. 86. lib. 2. Georgicorum. Pro optimo oleo habebatur, unde oleum viride idem est ac oleum optimum. Graeci *ομφάκινον* dicebant. *Geoponicorum lib. 9. cap. 26. & 27. ελαιον ομφάκινον, η άλλως καλον.*

(2) *Liberirtinum* oleum nusquam alibi memoratum novi: & hinc quomodo emendarem sollicitus multa movi animo, utrum fortassis restituendum esset *Liburnico*, tale enim oleum, Istriatum quoque di-

ctum, ut disertè docetur *Geoponicorum lib. 9. cap. 27.*, quod Istriae Liburnia adhaereret, APICIUS vehementer laudat lib. 1. cap. 5. & cum Baetico certabat par, PLINIO teste laudato superius loco. Porro cum eundem PLINIUM Africani olei laudatorem offenderim, & subierint ex GRUTERI inscriptionibus pag. 426.

MERCATORES OLEARI AFRARI.

Libertinenses in Affrica fuisse statim memini, nec fugiebat quandam Libertinorum gentem memorasse SUIDAM: sed tandem cum ex *ϕ* vel videretur vocem *Liberirtino* esse positam, tamquam synonymam, ut ajunt, voci *Spano*, nempe *Hispano*, primò utrum *Liberitano* reponendum foret, anceps fui, celebris enim in Hispania extitit urbs nomine Illiberis, de qua PLINIUS lib. 3. c. 3. *Illiberi, quod Liberini*. Deinde verò haud inscius librariorum vitio saepe factum esse, ut litteram ultimam superioris verbi in principio sequentis mss. Codices interdum repetant, praeterea videns interpretem non uno in loco Graeca non esse assecutum, corrigendum esse, quantum conjectura assequi licet, censebam: *vel Ibero*, in Graeco autem fuisse *η Ιβηρ δλω*, quae ultima vox apud Graecos non raro solius ornamentum gratia adponitur.

(3) *Σβσινον* dicitur oleum, seu mavis unguentum ex liliis confectum, cujus meminit passim HIPPOCRATES, & alii &c.

nequaquam, sed ajunt Neronem, vel Domitianum oleum in vasis aenei nicenis¹ immittere, quod ex aeris ipsius aerugine per tempus viridesceret, & sic ex eo montem rigare: petramque suscipientem hoc oleum plus in viriditate, atque perspicuitate florescere: alii vero minime, sed vocatum fuisse Neronem quemdam memorant antiquum artis pinariae² scientissimum, & in hujusmodi lapidum peritia valdè callentem, qui adinvenit hanc Smaragdi necessariam speciem, & ex ipso Neronianum primitus appellari. Eo vero modo, quo diximus de Neronianis, & de Domitianis advertendum est. Fuit enim Domitianus Imperator post Vespasianum, & fratrem suum Titum, qui vastavit³ Hierosolymam. Amatores autem vanarum rerum ii Principes extiterunt, Nero scilicet, atque Domitianus. Sunt & alii Smaragdi, unus quidem in India⁴ nimis Neroniano con-

B 2

simi-

(1) Locus in primis mendosus Epitome GESNERI habet ἐν σκεύεσι βαλὴν ἱκανοῖς quod JOLAS vertit in multa vasa infudisse. Noster interpres, ni fallor, invenit νικανοῖς, Littera ν, quae in superiori verbo βαλὴν ultima est, duplicata, ut in mss. non raro evenit, & ignorans quomodo explicaret, vertit Nicenis. Itaque haud temerè liceat corrigere: in vasa aenea multa, apta, capacia βαλὴν infudisse, atque adeo infundere jussisse: hic enim βαλὴν pro imperandi modo est, quod Graecis non infuetum.

(2) Quenam est Ars pinaria? Epitome GESNERI ita loquitur: ἀπο δὲ φασὶ Νέρωνα τινα τεχνίτην τῶν θαλασσίων πιναραποιοῦν ἔπι πωμ λιθουργὸν εἰσφύραν τὸ ἀναγκάσασθαι πρὸ σμαράγδου. JOLAS Hierotarantinus in sua versione praetermittit omnino vocem πιναραποιοῦν. Et profecto quid nam sibi vult? Cl. Vir Amicus meus restituebat πιναραποιοῦν. Tabularum fabricatorem.

(3) In Cod. vastabat, ut puto pro vastabit, vastavit.

(4) Epitome GESNERI habet: ἐν τῇ Ἰνδοῖα.

similis : alter verò in Aethiopia, qui & in Phison flumine reperitur. Unde Divina quoque Scriptura sermoni nostro congruit dicens : *Phison ipse est, qui circuit omnem terram Ejulat, ... ibi invenitur lapis Prasinus*. Sed & Carbunculum illic esse testatur¹. Hic autem Phison a Graecis quidem Indus fluvius dicitur ; a Barbaris verò, & Evilaeis Barimanasi², ab Indis quoque, & Bugeis³ Ganges appellatur, pluresque Graecorum Scriptores Gangem fluvium nomine isto cognominant⁴, qui permanat universam terram Evilat. Ejulaeos autem dicunt interiores Indos. Circuit & Aethiopiam, quae

Voca-

(1) Nempe Geneleos *cap. 2. v. 12*. Sequitur autem EPIPHANIUS versionem LXX.

(2) Quid hoc monstri est ? Indus fluvius a monte Paropamisso exoritur PLINIO, MELA, aliisque Geographis testantibus. Sub hoc monte Paropamisadarum regio erat, seu mavis Parapamisadarum, aut Paropanisdarum, mons enim, unde regioni nomen, Paropamisus, & Parapamisus invenitur appellatus, ne non *Parapanisus*, & contracta voce *Parpanisus* a DIONYSIO *v. 1097*. Itaque cum interiores Indos sub Evilaeorum nomine intelligat EPIPHANIUS, ni fallor, restituendum est *Evilaeis Paropamisi*, nempe Indis ad radices Paropamisi habitantibus.

(3) Numquid *Buzaeis* ? Gens hujus nominis in Marmarica mediterranea degebat, PTOLEMAEO

teste.

(4) Mirum minime est EPIPHANIUM putasse *Phison* esse *Gangem*, etenim plerique veterum idipsum senserunt ; sed plane mirum, & insolens est *Gangem* fecisse unum eundemque fluvium cum *Indo*. Suspiceram sententiam ab interprete corruptam fuisse, sed suspicionem hanc omnino diluit alter EPIPHANII liber, nempe *Ancoratus*, ubi quoque §. 58. docetur *Phison* ab Indis & Aethiopibus *Gangem* dici, a Graecis verò *Indum*. Porro EPIPHANIO turpius erravit CAESARIUS, qui Dialogo 3. *resp. 144.* non solum *Gangem* & *Indum*, sed *Istrum* quoque seu *Danubium* confundit dicens, *Phison* ab Indis, & Aethiopibus *Gangem* esse appellatum, *Istrum*, & *Indum* à Graecis, ab Illyriis, & Ripianis *Danubium*, à Gothis *Donnautin*.

vocatur Occidentalis, atque magna Aethiopia, & hinc in Oceanum labitur ¹: propter quod, & Carbunculus lapis cursu fluminis hujus attractus in locis projicitur, quæ sunt circa Libyam, ubi nominati superius Aethiopes commorantur ². Aquilas autem

(1) Eadem in *Ancorato* occurrunt: Hic ambit regionem *Evilath* majorem videlicet, ac minorem, quæ est *Elimaeorum* provincia, ac magnam *Aethiopiam* penetrans ad *Austrum* labitur, & intra *Gades* in ingentem Oceanum erumpit. *DALLÆUS* de usu *Patrum* p.241. *PETAVII* nota Geographiam istam mirificam, & absurdam dicentis abutitur, veluti sua, ut s. *EPIPHANII* auctoritatem minuat; at vero parum proficit *Heraeticus*, neque enim nos in omnibus disciplinis claruisse volumus Ss. Patres, sed tantummodo, quæ ad Fidem, & mores spectant, cum ab eis summa consensione traduntur, & veneramur, & credimus. Ceterum *MARCELLUS ANCYRANUS* in *Colloqu. Critic. de Sphalmat. virorum in re litteraria illustrium* pag. 13. *Epiphanium* à *PETAVII*, & *DALLÆI* criminatione defendere sibi suadet, aut legendo *γαδάρων*, cujus nominis gentem ad ostium *Gangis* sitam pro certo habet, ubi *PETAVIUS* legit *γαδάρων*, aut interpretando *γαδάρων* non *Gades* ut *PETAVIUS*, sed *terminos*, aut potius *sepes*, inquit enim inter disruptas rupes *Gangem* in Oceanum intrare. Enimvero circa *Gangis*

ostia populos fuisse *Gangaridas* dictos universa testatur antiquitas. *Gargaridas* vocat *DIONYSIUS Periegeta*, *Gandaridas* *DIODORUS* *Bibl. lib. 2. cap. 37.* Porro dicti sunt etiam *Gandarae*, *Gandarii*, *Gandri*. Vide *SALMASIUM* in *Solinum* &c. Secundum hanc notitiam intelligendum esse, aut saltem restituendum s. *EPIPHANII* locum in *Ancorato* non dubito.

(2) Quo modo *Ganges* Asiaticum flumen *Carbunculum* proicit ad loca circa *Libyam*? Quo modo circa *Lybiam* commorantes dici possunt *Aethiopes* illi, quos circum labitur Asiaticum flumen *Ganges*? *Aethiopia* alia fuit in *Asia*, alia in *Affrica*: & haec fortassis divisio errandi ansam *EPIPHANIO* prae-buit: quod quidem eo quoque magis probabile fit, quia *Africanâ* *Aethiopiâ* in *Orientalem*, & *Occidentalem* partiti sunt multi, ut *HOMERUS* *Odyss. A. v. 23.* *PLINIUS* l. 5. cap. 8. & *STRABO* lib. 1. cum tamen alii *Aethiopiam Orientalem* dixerint *Asiaticam Aethiopiam*. Vide *HERODOTUM* lib. 7. cap. 70. Ceterum minus inconcinne loqui videtur s. *EPIPHANIUS* in *Ancorato* &c. magnam *Aethiopiam*, quam propter

autem interpres in Genesi Lapidem Prasinum, neque Prasinum interpretatus est, neque Smaragdum, sed Hebraica interpretatione usus in superficie, & inveniens in Hebraeo nomē lapidis Bodallin¹, quod septuaginta dixerunt *ibi invenitur lapis Prasinus*, Aquila² dixit *ibi invenitur Bidellium*. Est autem Bidellium³ quoddam unguentum, sive incensum, quod defertur ex India. Sunt autem differentiae Smaragdi octo⁴, quantum potuerunt singuli reperire; naturaque ejus cum sit viridior, & austera, tamen ii, qui sunt ex Aethiopia, vel India, hepatis, idest jecoris similitudinem referunt. Restat itaque jam nobis de monte illo, qui rigabatur aliquando vel à Nerone, sicut sermone vulgatum est, vel à Domitiano, in qua patria est situs, exponere. Est enim introrsus in Mari Rubro, quod sic appellatur, in ipso gressu⁵ regionis Indorum, quarum gentium differentiae quamplurimae sunt. Olim quippe Indi in novem regna fuerant disparati, sicuti fama celebratum

pter Gangem ponit, pro Asiatica accipiens, minorem vero, quam Geon adluere scribit, pro Affricana. Haec saltem minime inter se pugnant.

(1) Nomen Hebraicum est: כדלה, *bedolach*.

(2) Nota quod supra in mss. erat, *Aquilas*, ut religiose edidimus.

(3) Sic Cod. ms. sed verum

nomen est Bdelium. Est autem Bdelium gummi genus, quod arbor nigra eodem nomine vocata exsudat. Vide DIOSCORIDEM lib. i. cap. 69. PLINIUM lib. ii. cap. 9.

(4) PLINIUS lib. 37. cap. 5. duodecim Smaragdorū genera recenset.

(5) Fortassis interpres scripsit *ingressu*.

bratum est ¹ : idest Alabastrorum ², Homeritorum

(1) In summa Indicarum rerum ignorantia versabantur antiqui. STRABO *lib. 5.* disertè ait, omnes illos, qui de India scripserunt, pleaque mentitos esse, & *lib. etiam 15.* de mendacibus Indiae rerum narrationibus queritur. ARRIANUS *Hist. Ind. §. 7.* MEGASTHENEM centum duodeviginti populos in India statuisse referens adimit illi fidem, tum quod totam Indiam non peragraverit, tum quod omnes gentes Indiae commercia inter se non exercebant. Quae hic recitat EPIPHANIUS unde acceperit, quis dicat? Populos nominat tanquam olim in India praecipuos, quorum nulla apud ceteros mentio, aut saltem pro populis magni nominis non habentur. Porro etsi MEGASTHENES Gentes centum duodeviginti in India statuentem carpat ARRIANUS, multas tamen fuisse fatetur. Quod si falsus etiam sit, eodè ARRIANO adnotante, CTESIAS, qui non minorem reliqua Asia Indiam facit, tamen Regionem vastissimam fuisse dubitari nequit, & ita plenam populo, ut HERODOTUS *lib. 3. §. 94.* Indos multitudine quascunque alias nationes superare affirmaverit. Itaque unde nam novit s. EPIPHANTUS in novem regna Indiam totam fuisse, quondam divisam? Sed illud quoque animadvertendum maxime est, tam late Indiae nomine usos esse, veteres, ut Indos dixerint quoscunque populos minus notos. Por-

ro Aethiopiae praecipue eo designarunt, ut videre est apud JOBUM LUDOLPHUM *in Commentar. ad suam Hist. Aethiopicam p. 75. &c.* Et quidem sic plane utitur hoc loci s. EPIPHANIUS, indubium enim est Homeritas, Axumitas &c. populos Aethiopes fuisse. Vide JOBUM LUDOLPHUM *p. 65. &c.* Demum, animadvertas velim gentes, quas hic s. EPIPHANIUS sub Indorum nomine recenset, alias in Africa esse, ut Alabastrum, Axumitae &c. alias in Asia, ut Homeritae &c.

(2) De his dictum est pag. 7. & Aegyptios populos fuisse animadvertimus, ita ut miremur, quoniam modo ad Indiam eos referat s. EPIPHANIUS. Verum HIGINUS quoque *Fab. 275.* Jovem Thebas, Aegyptiam urbem, in India condidisse dicit. Praeterea SERVIUS ad illud *lib. 2. Georgicorum v. 117.*

..... sola India nigrum

Fert ebum

subdit: *atqui & in Aegypto nascitur, sed Indiam omnem plagam Aethiopiae accipimus.* Quo in loco duo haec docere videtur SERVIUS ad rem nostram appositè, nempe: Aegyptum tanquam Aethiopiae partem esse habitam, & sub Indiae nomine omnem Aethiopiae plagam esse acceptam. Porro EUSTATHIUS quoque in DIONYSIUM Periegetam pag. 106. de Aethiopicis ad Aegyptum loquens ait: *Propter quos ipsa etiam Aegyptus*

rum¹, Azomitorum², cum Dulitibus³, Bugaeorum⁴,
Tajanorum⁵, Ifabenorum, Liberiorum, Diberiorum
cum Ichtyopagis⁶, & Sirindibenorum cum Evi-
laeis:

gyptus vocata est aliquando
Aethiopia. Quid quod toti Afri-
cae datum novimus Aethiopiae no-
men ex EZECHIELE Tragoedo apud
EUSEBIUM de *Praep. Evang. lib. 9.*
cap. 28.?

(1) PLINIUS *Homeritas* memo-
rat lib. 6. cap. 28. & ob commer-
cia Indica opulentissimos vocat.
LUDOLPHUS a Sabaeis distinguendos
non esse probat *laud. lib. pag. 66.*

(2) Juxta *Astaboram* flumen,
seu mavis *Astaborram*, aut *Asta-
borem*, omnibus enim hisce nomi-
nibus appellatum invenimus, urbs
quondam fuit nomine Axume,
ab aliis Auxume dicta, & a non-
nullis etiam Axome, quam prin-
cipem urbem, & regiam fuisse non
solum novimus ex PTOLEMAEO, sed
etiam ex s. ATHANASIO in *Apol.*
contra Arianos §. 29. PHILOSTORGIO
lib. 3. cap. 6., & NONNOSO apud
PHOTIUM in *Bibl. &c.* Porro non
solum cives, sed tota gens huic
urbi subiecta, quam nunc Habes-
sinos dicimus, & habitasse contra
Homeritas PROCOPÍUS Caesarensis
notavit *Περσικῶν lib. 1.* ab ea no-
men referebat acceptum. Vide LU-
DOLPHUM in *Commentario &c.* pag.
67. & 251. Ne quis autem mi-
retur *Azomitarum* hic pro *Axumi-
tarum* esse positum, animadvertere
est, videri antiquos verum hujusce
gentis nomen ignorasse, & idcirco

eam, ejusque Metropolim simili-
bus quidem, sed variis appellasse
nominibus. Praeterea litterarum ξ
& ζ similitudo varietatem auxit,
& quidem etiam in *Ancorato c. 58.*
legitur Geon labi per Εζομίτιν pro
Αξυμίτιν. Verum cap. 115. ejus-
dem *Ancorati* extat, Αυζομίται: &
in *Panario &c. H. Sethianorum*
legitur, quod Pſus fuit auctor ser-
monis τῶν Αξυμιτῶν. Eiusdem Pa-
narii lib. 1. cap. 5. Axumiticum
tractum offendimus dictum τῶν Αξιω-
ματικῶν, sed aperto errore.

(3) Plures videntur fuisse olim
urbes dictae a verbo Δελοῦ *Servus*
si consulimus STEPHANUM in voce
Δελονπόλις, ubi inter cetera haec
habet, quae si forte huc referri
possint, videant alii: *Est quoque*
Dulopolis castellum in Aegypto,
*cujus meminit Olympianus. Gen-
tile: Dulopolita.* ἐστὶ τῆς χαρτίον ἐν
Αἰγύπτῳ, Δυλόπολις, ὡς φησὶν
Ὁλυμπιανός. τὸ ἔθνικόν: Δυλοπο-
λίτης.

(4) Vide supra pag. 12. n. 3.

(5) Numquid Tajanorum? sci-
licet gentem hujus nominis memo-
rat s. EPIPHANIUS in *Ancorato §. 115.*
ubi longam variorum populorum
feriem digerit, sed eorum quo-
que plerisque nominibus plane
incognitis.

(6) Restitue *Ichthyophagis*.
Populi sic vocati, quod pisces vo-
rarent,

laeis: sed nunc multo plures sunt, quippe divisi à societate, quam inter se prius habuerant Dibenii ab Ichthyopagis, & Sirindibeni ab Evilaeis. De his autem, cum rursus eorum ad loca ventum fuerit, historica narratione referimus. Mons autem, de quo nunc nobis sermo est, tunc Romanis erat subditus. Smaragdinum² vero sic vocatur naturaliter Insula modica, ex adverso sita Beronicae, in qua Portus est Indiae³ dirigens ad Thebaidam,

C

quae

rarent, variis fuerunt in locis, sed hi videntur esse Ichthyophagi, qui a STRABONE post Ophiodem, seu Topazon insulam habitasse dicuntur, & post fauces Arabici sinus, quique in vetusta tabula ad PTOLEMAEI descriptionem comparata collocantur in ora maritima, ab Albo portu ad Berenicem usque, CELLARIO docente *Geographiae Antiquae* lib. 4. cap. 1.

(1) *Dibeni* hic dicuntur, qui modo dicti sunt *Diberii*. Cum mihi nullo alio ex loco neque *Diberii*, neque *Dibeni* noti sint, utramque lectionem integram relinquo.

(2) Sic ms. Porro insulae a Smaragdo nomen habentis, nemo alius disertè meminit; at cum THEOPHRASTUS in lib. *περι λίθων* pseudosmaragdos, & smaragdos quoque pretiosiores in insula objacente Calchedoni, PLINIUS vero l. 37. c. 5. in monte juxta Calchedonem, qui Smaragditès vocabatur, inveniri doceat, montem hunc in insula a THEOPHRASTO memorata fuisse crediderim, &

hanc esse insulam, cujus meminit EPIPHANIUS, quae pariter Smaragditès, aut Smaragdina, aut demum Smaragdinon diceretur. Apud PTOLEMAEUM montis smaragdi mentio est lib. 4. cap. 5. & eum collocat inter Nechesiam, & Lepten, cui sequitur Berenice, aut mavis, Beronice. Praeterea notandum est insulam illam ab EPIPHANIO parvam dici, ita ut mirum non sit, Geographos solius montis meminisse, fortassis enim fere uno illo monte tota constabat. Nonnulli editi libri THEOPHRASTI, & PLINI *Carchedonem* pro *Calchedonem* habent, sed injuria, ut SALMASIUS, HARDUINUS, aliique viri docti adnotarunt.

(3) Oppidum, PLINIO teste l. 6. c. 29. *matris Philelphi nomine* Beronice vocatum propter Arabicum sinum erat ad Orientem in continenti Aegyptiae regionis Thebaidos, contra Arabiam, quam obrem celeberrimus portus fuit, unde ex Aegypto in Arabiam & Indiam, & hinc in Aegyptum navigabant.

quae à continenti Terra Thebaida distat unius diei cursu, cum est navigium prosperum, hoc est milibus octoginta. Contigua est autem Beronicae, quae sic appellatur, Regioni Elephantinae¹, nec non & Telmi², quae nunc a Blemis³ obtinetur. Corruerunt autem Montis hujus metalla, suntque metalla alia in ipforum Barbaria⁴ Blemmiorum juxta
Tel-

(1) De Nili insula loquitur apud Geographos celebri, in qua urbem quoque *Elephantidem* dictam extitisse auctor est MELA lib. 1. c. 9.

(2) De Talmi accipio. Aegypti urbe in extremis finibus, ut ex Itinerario ANTONINI constat: & OLYMPIODORUS apud PHOTIUM. Blemys conterminam vocat.

(3) Blemmyes intellige, seu mavis, Blemyes, aut Blemmyas, gentem, quam OLYMPIODORUS, ut dictum est, juxta Talmi ponit. Porrò etiam in *Anc. S.* 58. Nilum *Βλεμυία* alluere, nempe Blemmyarum regionem EPIPHANIUS scribit; quod si ex STRABONE l. 17. p. 786. colligitur Blemyas ex utraque Nili parte habitasse, plures tamen habitarunt certe ab orientali parte, & quidem variis in locis dispersi; sunt enim qui ad Talmi ponunt, & qui ad Catadupa, ut DIONYSIUS, EUSTATHIUS p. 107. & AMMIANUS l. 14. c. 4., & qui infra Meroem ut STRABO, cum quo concinere dicas CLAUDIANUM, & qui socios urbis PTOLEMAIDIS contra Romanos facit ZOSIMUS l. 1. c. 71.

PTOLEMAEUS autem sub Molibis ponit, sub Nubis AGATHEMERUS *Geog. l. 2. c. 5.* & PROCOPIUS; quin etiam hi Blemyes *ἑπερὶ Βλεμυες*, alii *Blemyes* ab AGATHEMERO dicuntur, quod maxime est considerandum, etenim plures igitur fuerunt Blemmyes alii Aegypto viciniores, & alii remotiores: ex PROCOPIO tamen colligo propriam Blemmyarum regionem fuisse interiorem illam sub Nubis, & hinc colonias deduxisse Aegypto vicinas armorum vi. Vide PROCOPIUM lib. 1. de *Bello Persico* cap. 19.

(4) Quidquid alienum erat ab imperio Romano Graeci Latinique Scriptores praecipue medii aevi Barbariam dixerunt, quamobrem mirum minime est, Blemmyarum regionem ab EPIPHANIO Barbariam dici: quod si quis malit ad regionem illam Africae, quae peculiari nomine Barbaria dicta est, regionem Blemmyarum retulisse EPIPHANIUM, opus est, ut illud quoque asserat, aut duas gentes ejusdem nominis diversis locis habitantes EPIPHANIUM commiscuisse, illi enim

Telmeos ¹ in Montibus constituta ², quae nunc ef-
fodientes Barbari Smaragdos incidunt. Vis autem
lapidis hujus in speculandam faciem dicitur, & ab
his, qui fabulosa confingunt, praescius esse futu-
rorum.

DE LAPIDE CARBUNCULO.

Carbunculus habet speciem rubricae ³ nimis acu-
tissimae. Nascitur autem apud Carthaginem
Libyae, quae Africa vocatur. Alii vero dicunt hunc
lapidem sic inveniri: non videri per diem, sed per
noctem: procul autem in modum lapidis, vel carbo-

C 2

nis

enim solum Blemyes in Barba-
ria habitantes dici posse videntur,
quos sub Molibis PTOLEMAEUS col-
locat, cum Barbaria regio fuerit
propter Barbaricum sinum proten-
sa inter ipsum Barbaricum sinum &
Nilum, ut constat ex PTOLEMAEO,
qui Raptam ejus Metropolim faci-
cit, necnon ex AGATHEMERO l. 2.
c. 11. & 14., & MARCIANO Hera-
cleota in *Periplo* &c. l. 1. §. 2.,
aut multo longius Barbariae fines
EPIPHANIUM extendisse, & quidem
ANASTASIUS Sinaita in *Anagosis su-
per sex dierum opus* l. 3. in ea
Pentapolim collocat, regionem
nempe PLINIO docente lib. 5. c. 5.
*illustratam urbibus maxime quin-
que Berenice, Arsinoe, Ptolemaide,
Apollonia, Cyrene, & STEPHANUS*
quoque eam apud sinum Arabium

esse docet. Scilicet unius regio-
nis nomen ad finitimas etiam late
non raro transit.

(1) Legendum videtur *juxta*
Telmin, aut *Talmin*.

(2) HELIODORUS in *Aethiopi-
cis* &c. lib. 78. &c. bellum descri-
bit ab Hydaspae Aethiopum Rege
cum Persis gestum propter *Sma-
ragdea metalla*, πρὸ σμαράγδων μέ-
ταλλα.

(3) Latinis Rubrica est pecu-
liaris quaedam terra rubei coloris
ad tingendum apta. Epitome GES-
NERI habebat Λιβῶν ἀνθραξ οὐτῶν
αἰδῶν ξυφοίνικον εἶχον GESNERUS au-
tem reponendum censuit φοινικῶν,
vel ὄξυφοίνικῶν. Epitome ANASTA-
SII legit: Ἀνθραξ ὄξυφοίνικῶν μὲν
ἔστι τῶν αἰδῶν. *Carbunculus est colore*
Phænicoo vehementi.

nis ignis naturaliter scintillas emittere, & hora quidem sicuti carbo ignis accendi, hora vero desinere, ita ut splendorem ejus, qui hunc lapidem quaerunt, eminus intuentes ob hoc ipsum, quod per intervalla comparet, & rursus extinguitur, eum esse cognoscunt, pergentesque ad ejus fulgorem, ita reperiant. Sed qui eum portat, eum latere non potest. Nam quibuslibet vestimentis occulat, splendor extra vestimenta conlucet: unde & Carbunculus appellatus est, ob hanc scilicet causam. Parumper autem & Ceraunius ita lapis vocatus, huic videtur esse consimilis: dicunt autem Ceraunium quidam, & Vinarium¹, quod instar vini flavi coloris existat. Est nihilominus & Calchedonius², quem sic appellant, & ipse specie proximus lapidibus istis, qui in iisdem loci partibus invenitur. Nec mirum, quod Divina Scriptura in Phison eum flumine esse pronuntiat, cum possit & in Africa reperiri. Fluit enim Phison in mare juxta regionem Australem, & Occidentalem Oceanum. Circuit Oceanus universum orbem terrarum, sed in Occidentalem ejus partem Phison³, ut diximus, influit, & idcirco lapis iste, in Libyae partes advehitur; dicit autem Scriptura

(1) Epitome GESNERI *δίνωπον*.
 (2) Etiam Epitome GESNERI habet *χαλκηδόνι* quam lectionem hinc patet injuria a GESNERO sollicitari apposita voce *καρχηδόνι*.

(3) Mira iterum commentatur de Phison flumine EPIPHANIUS, ut ea conciliet, quomodo tum apud Carthaginem Carbunculus reperitur, tum in Phison.

ra Divina ¹: *Fluvius egreditur ex eadem ad irrigandum Paradisum, qui inde dividitur in quatuor initia. Nomen uni Phison: iste est, qui circuit omnem terram E-vilat, ubi est aurum, & aurum terrae illius optimum; ibi est Carbunculus, & lapis Prasinus.*

DE SAPPHIRO LAPIDE.

Sapphirus lapis dicitur in modum purpurae ², quam Blattam vocitant ³, cujus est pressior species: multa vero genera sunt hujus lapidis; est enim in ipsis regalis auri punctis intermicans, qui non adeo est mirabilis, sicut purus ille lapis, qui per omnia purpurae specie renitet, & hic fortassis esse dicitur in India, & in Aethiopia, propter templum Liberi patris apud Indos, quod habere dicitur, licet incredibile videatur, CCCLXV. gradus, omnes ex lapide Sapphiro. In ornamentis autem suis, & monilibus Reges utuntur eo vel maxime, quia mirabilis est, atque pulcherrimus, & gratiosus: unde & nonnulli vocaverunt eum

moni-

(1) Geneseos cap. 2. v. 10. 11. 12. 13. secundum versionem LXX.

(2) Supple *lucere, splendescere*. In Epitome GESNERI: λιθὸς σάπφειρος πορφύρεος, ὡς βλάπτης πορφύρας τῆς μελαίνης τὸ εἶδος. *Lapis Sapphirus purpurascit, ut species Blattae, id est, purpurae nigrae.*

(3) Purpuram nempe optimam: talis enim purpura *Blatta* est olim appellata a *blatta* vermiculo sic a nocendo ἀπὸ τοῦ βλάπτειν dicto, quia

apprehensus manum hominis tingit. EGNATIUS in illud Lamptidii in vita Heliogabali: *Paraverat igitur funes blatta & serico & cocco intortos*, adnotat, *Blattam purpuram esse ex Indico Conchylio factam*, sed ipsum Tyrium ostrum nomen idem obtinuisse dubitari nequit canente SIDONIO in *Paneg. Majorani* v. 48.

Pontus Castorea, blattam Tyrus, aera Corinthus &c.

monilis ornatum . Pellit etiam dolores , nam si teratur cum lacte medela scabiosis , & ulcerosis efficitur linitus super loca , quae fuerint vulneribus asperata . Scriptum autem est in Lege ¹ , visionem Mosi in monte veluti super lapide Sapphiro fuisse declaratam .

DE LAPIDE JASPIDE .

Jaspis est lapis velut speciem Smaragdi referens , qui apud ostia Thermodontis fluminis invenitur , & apud Amathunta ² , non quae in Cypro

(1) Nempe *Exodi cap. 24. v. 10.* Epitome GESNERI ipsas etiam Legis tabulas ex Sapphiro fuisse insinuās veram EPIPHANII sententiam , ut hinc constat , corruptam exhibet , & illi injuria commentum intexit , quod Hebraeis LYRANUS adtribuit , & invenitur quoque apud SUIDAM verbo *Μωδόνς* . ABULENSIS redarguit Hebraeos etiam quod dixerint Moysem postquam ob peccatum populi tabulas fregerit , collegisse fragmēta , & hinc se ditasse . Ceterum historiam , atque adeo fabulam hanc non dubito ortum duxisse ex eo , quod Deus daturus legem Moyfi talis processerit conspiciendus , ut haberet *sub pedibus quasi opus lapidis Sapphirini* , ut legitur *Exodi c. 24. v. 10.* Enimvero Sapphirum tabularum ex Sapphirino Dei throno excisum , fuisse aperte dicuntur Rabbini , & earum pondus fecerunt quadraginta Sata . Vide notas majo-

res DRUSII tom. I. *Critic. Sacr. &c.*

(2) Locus mirè corruptus . Utraque Epitome habet Jaspidem inveniri apud Amathunta Cyprī . Itaque aut *non oscitanter* est additum , aut aliquid aliud oscitanter est praetermissum . Fortassis scripserat s. EPIPHANIUS Smaragdos inveniri apud Amathunta , *non quae trans Jordanem est , sed quae est in Cypro* : Amathus enim oppidum maximum omnium & munitissimum inter ea , quae trans Jordanem erant , a JOSEPHO *Antiq. lib. 13. cap. 13. & de Bello Jud. lib. 1. cap. 8.* memoratur , necnon ab Auctore *de Locis S. Scripturae &c.* De Amathunte autem urbe in insula Cypro celeberrima , unde toti etiam insulae Cypro Amathusiae nomen est datum teste PLINIO , nihil interest dicere , & satis sit recordari , *metalli fecundam* dici ab OVVIDIO *Metam. lib. 10. v. 220. & v. 530. Metallī gravidā .*

pro est: sed naturaliter Amathusiorum¹ generatio multiplex habetur. Hic vero lapis hanc habet speciem: sub Smaragdo est intervirescens, sed obtusior, & obscurior, interiusque corpus habet viride ad instar aeruginis aeris. Delectantur autem phantasiae, idest speculationes huic insidere, sicut asserunt, qui fabulosa commemorant². Est & alia Jaspis albidior, quam mare: flore vero, tincturaque pressior³: alia vero in speluncis Idae montis, qui est in Phrygia, reperitur similis sanguini Cochleae, sed lucidior magis, & veluti similior vino, & Amethysto rubicundior; non enim sunt unius coloris, ejusdemque potentiae, sed alia quidem rarior est, & albidior, quam aer fumi nimis effulgens, nec impar item ceruleae vibrationis⁴, veluti si tempore hyemis de terra vapor, aut nebula

(1) Cod.: *sed naturam littam Mathusiorum*. Restitui prout ab Interprete fuisse scriptum censui.

(2) HIERONYMUS hinc certe mutatus est, quae habet *lib. 15. Comment. in ISAIAE cap. 54. Jaspidium multa sunt genera, aliud est enim Smaragdi habens similitudinem, qui reperitur in fontibus Thermodoontis fluminis, & vocatur Grammatias, quo omnia plantasmata fugari autumant. Alius viridior mare, & tinctus quasi floribus: hunc in Phrygiae monte Ida, & in profundissimis specubus ejus nasci referunt. Alium verò juxta Iberos, Hircanosque,*

& mare Caspium reperiri, & praecipue juxta lacum Nausin, Est & alius Jaspis, nivi & spumae marinorum fluctuum similis, & clementer quasi mixto cruore subrutilans. Haecenus s. HIERONYMUS; monet autem VALLARSIUS in Ambrosiano codice non Grammatias, sed Graecis litteris invenisse scriptum ΑΜΑΦΟΥΤΙΟΙΟ, unde recte conjicit fortassis verum lapidis nomen fuisse Αμαθυσίον, siquidem illum αμαθυσίον Αμαθυσία, quae in Cypro est, inveniri docuerit EPIPHANIUS.

(3) Epitome GESNERI Βαδονίκα.

(4) Forte cerulea vibratione.

bula Austro desinente confurgat. Alia, quae glaciæ similis est ab his, qui fabulosa fingunt, phantasiis dicitur esse remedium. Repertum est autem ab Hiberis¹, & pastoribus Hircanorum, qui circa Caspium solum, lacumque² consistunt. Est & alter Jaspis, qui vocatur Appalius³, similis nivibus, aut spumis maris, aut veluti si sanguis lacti misceatur, ut Massagetæ potare sunt soliti⁴: hunc ut ajunt, qui fabulosa referunt, bestiae in agro metuunt, aliaque portenta⁵.

DE LAPIDE LIGYRIO.

Ligyrii inventionem nequaquam novimus, nec a physiologis, idest naturarum scrutatoribus nec

(1) Horum populorum regionem Iberiam Eoam EUSTATHIUS vocat, & Asiaticam etiam dicunt, ut distinguatur ab Iberia Europaea, nempe Hispania. Nunc sub Georgianorum nomine eos noscimus.

(2) Hieronymus & hunc lacum proprio nomine vocat Νευσιν &c.

(3) Epitome GESNERI ἰασπίς ὁ παλαιός antiquus. Sed jure SALMASIUS in Solinum pag. 92. corruptum eum esse locum monet. Legendum autem putat Ἰασσὸπάλλιος: fortassis tamen aequius foret restituere ἰασπίς ὁπάλλιος, quod

magis respondet numero litterarum vitiosae lectionis, nec non ipsi quidem versioni, quam edimus, licet haec quoque Appalius mendosè habeat pro Opallius.

(4) STRABO lib. II. Massagetæ succum bibere ex arboreis fructibus expressum narrat: HERODOTUS lib. I. sub finem lac: γαλακτοπότοι δὲ αἰσι. Lac autem potant. Verum etiam STATIUS Achill. lib. I. v. 307. cecinit:

Lactea Massagetæ veluti cum pocula fuscant

Sanguine puniceo.

(5) Epitome GESNERI: πῦρ φάσμα, spectra.

nec ab aliquibus antiquis, qui harum rerum curam gessisse referuntur : *non αὐτῶν, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἀποστόλων*

D Inve-

(1) EPIPHANIAM videtur descripsisse HIERONYMUS in Ep. ad Fabiolam §. 17. ubi legitur: *Scrutans eos, qui de lapidum, atque gemmarum scripsere naturis, Ligurium invenire non potui.* Nonnullae editiones HIERONYMI habent *Lyncurium*, sed legendum esse *Lygurium*, seu *Lignurium* priscorum, codicum auctoritas, ut monet Clariss. VALLARSIVS, necnon ratio quidem ipsa probat: loquitur enim eo loci HIERONYMUS de lapide sic a facris Litteris appellato, quod si animadvertisset GESNERUS, & ipse profecto vidisset Epitomen, quae pariter habet *λιγύριον*, veram servasse lectionem, nec minus apte apposuisset in margine, forte *λυγκύριον*. Porro *λιγύριον* & *λυγκύριον* nullo discrimine inter se differre plures sunt arbitrati, licet illud ipsum, quod ss. EPIPHANIVS, & HIERONYMUS asserunt, de Lygyrio nihil adnotatum a Physiologis invenisse, discriminē aliquod probare videretur, cum de Lyncurio ante EPIPHANIAM, & HIERONYMUM locuti fuerint multi, THEOPHRASTUS, ARISTOTELES, AELIANUS, PLINIUS, SOLINUS, DIOSCORIDES, OVIDIUS, aliique. PSELLUS in *lib. de lapidum virtutibus* §. 1. inter lapides ignotos memorat lapidem *λίγκυρον*. *Λιγγύριον*, seu *λυγγύριον* restituendum hic censet MAUSSACUS, sed ipse quidem restituendum putarem

Λιγύριον, cum hic lapis inter ignotos referri possit, non *Λυγκύριον*, qui lapis tam notus est, quam ille ignotus. Scilicet lapis, quem *Λιγύριον* vocant, primo notus sit ex versione LXX. *Exod. cap. 28. v. 19.* unde mutuatus est etiam JOSEPHUS *lib. Antiq. 3. cap. 7. §. 6.* & de *Bello Judaico lib. 5. cap. 5. §. 7.* Quinimmo id ipsum de quolibet alio auctore Lygyrium memorante censendum est. Omnes de lapide sic dicto apud S. Litteras capi volunt. Verum illud notandum maxime est, ipsum EPIPHANIAM, cum de Lygyrio nihil invenerit scriptum apud Physiologos, subdubitantem videri hunc lapidem a Lyncurio, ab eo Lyngurium potius dictum, diversum non esse. Neque vero ratio deest, quominus Lygyrii nomen lapidi Lyncurio obvennerit, si fides SALMASIO in *Solinum pag. 62.* a Liguria illud ortum esse docenti, & Lyncurio datum, quod nimirum in Liguria Lyncurium inveniat. Sed haec quis credat, cum Lygyrii nomine usi sint solum LXX. Interpretes? Porro ut probet Lyncurium in Liguria nasci THEOPHRASTUM laudat. Satius laudare potuisset STRABONEM: hic enim disertè quidem *lib. 4. pag. 202. aut 310. Ed. Amst. 1707.* Lyncurium apud Ligures copiose abundare ait, & illud ab aliis dictum fuisse electum, *πλεονάζει δὲ καὶ τὸ λιγγύριον παρ' αὐτοῖς,*

Inveni modo autem Laugurinum¹, sic appellatum lapidem, quem nonnulli pressiore² locutione

Liggu-

ποῖς, ὅτινές ἤλεκτρον προσαγορεύουσι. *Copiosum est etiam apud eos* (nempe Ligures.) *Lyngurium, quod nonnulli cognominant electrum.* At THEOPHRASTUS de succino loquitur, non autem de Lyncurio. Nec favet SALMASIO, quod addit, succinum cum lyncurio confusum fuisse: neque enim THEOPHRASTUS confundit, qui cum docuerit Lyncurium soliditatem lapidis habere, attrahere autem, ut succinum, & ex eo sigilla fieri, addit, illud polire multi laboris rem esse, & deinde, ipsum autem etiam succinum esse lapidem, quod in Liguria sit fossile. Mecum sensisse videtur etiam PLINIUS lib. 37. c. 2. de succino enim agens, & de variis, in quibus gigni dicitur locis, THEOPHRASTUM laudat, cum autem refert, qui cum Lyncurio succinum commiscuerunt, illius nequaquam meminit. Ceterum, quod a nonnullis electrum cum Lyncurio confusum fuerit inficias ire equidem nequeo, cum a DEMONSTRATO electrum tali nomine vocatum fuisse testis sit idem, PLINIUS laudato loco, & pro synonymis habeat utrumque nomen ISYCHIUS, & habuisse etiam STRABONEM ex eius sententia, quam supra retulimus, constet. Verum ex PLINIO pariter colligo nec defuisse, qui Lyncurium ab electro distinxerint, postquam enim de ele-

etro multa dixerit, & jam Lyncurium quoque dictum fuisse animadverterit, tandem inquit c. 3. *De Lyncurio proximè dici cogit auctorum pertinacia: quippe etiam si non electrum id esset, Lyncurium tamen gemmam esse contendunt.* Itaque, Lyncurium cum electro etiam a THEOPHRASTO, saltem satis apertè, confusum non fuisse iterum iterumque praedico.

(1) Λαγκύρειον habet Epitome GESNERI: *εὐρομεν δὲ λαγκύρειον ἔσω καλούμενον λίθον, ὃν τινες τῆ τρανή δελέκτω λαγκύρειον καλοῦσι. Καὶ παρὰ πῶσο οἶμαι πὸ λιγύρειον. Ἐπειδὴ αἱ θείαι γραφαὶ πᾶ ὀνόματα ἐπέρωσ μετεωροῖσσαντο: ὡς πὸν σμάραγδον φράσινον.* Invenimus tamen Lyncurium gemmam vocatam, quam vulgari lingua Lagurium appellant. Et forte puto hunc esse Lygurium, quandoquidem Divinae Litterae nomina transposuerunt, ut Smaragdum, Prasinum appellant. SALMASIUS in Solinum p. 63., haec paulo aliter legit, & ut ipse ait, ex Cod. vetusto: *Εὐρομεν δὲ λαγκύρειον ἔσω καλούμενον λίθον, ὃν τινές τῆ τρανή δελέκτω λαγκύρειον καλοῦσι, ἢ παρὰ οἶμαι πῶσο εἶναι πὸ λιγύρειον.* Nostri Cod. scriptorem perperam scripsisse Laugurinum indubium esse debet, suspicor autem ab interprete scriptum fuisse Laggurium, seu Languriū, cum in Graeco esset λαγγύρειον.

(2) Codex hanc ferre vocem vide-

Ligguriorum¹ vocant, & fortassis arbitror hunc esse Ligyrium, quoniam quidem Divinae Scripturae nonnulla nomina aliter immutarunt, sicut Smaragdum dixere Prasinum, aliisque nominibus alia vocaverunt. Et Liggurus quidem, vel etiam Laggurus², si ipse sit Liggurium, rursus ex quo sit loco, nescitur a nobis. Arbitrati sunt autem eum de superiore esse Thebaida, propter quod affirmant aliquos lapides, ex lapide hoc in aede Ascle-

D 2

pii

videtur, sed cum illa Graeco verbo *τρανή* minime respondeat, & ne sententiae quidem conveniat, barbarum interpretem scripsisse dixerim *spissiore*, aut *expressiore*.

(1) Legendum esset *Lagurium* ex descripto epitomes GESNERI loco: sed ex iis, quae sequuntur, legendum potius videtur *Liggurium*, & in Graeco fuisse *λυγγέριον*. Scilicet inferius legitur: *Et Liggurus quidem, vel etiam Laggurus, &c.* Alterum hoc nomen *Langurium* corrigi, illud primum *Ligguriorum*. Porro hae conjecturae egregie ex eo comprobantur, quod certe *Lyncurium* alio nomine *Langurium* fuisse dictum certum sit testimonio etiam PLINII *lib. 37. cap. 2.* Verum vulgatus & frequentius nomen *Lyncurium* fuit, aut *Lyngurium*, & quidem ita, vulgatus, ut alterius ab uno PLINIO certiores facti fuerimus, cui nunc etiam EPIPHANIUS certe est adji- cendus. Neque vero praeterire decet apud Graecos saepius occurrere nomen *λυγγέριον* quam

λυγγέριον. Illud apud THEOPHRASTUM & DIOSCORIDEM legit SALMASTIUS, & habent etiam STRABO &c. necnon PLUTARCHUS in *l. de Animal. solertia T. 2. p. 952. Ed. Paris. 1624.* & quidem SOLINUS *cap. 2.* illud solum memorat tamquam Graecis familiare: *Graecè Lyngurium dicitur*. Itaque EPIPHANIUS quoque ita scripserat, unde interpres quod alii *Lyngurium* secundum pronuntiationi rationem scripsissent, scripsit *Lyggurium, Lyggurus, Laggurus &c.* utrumque *γγ* retinens. Sic Priscianus testatur Romanos olim vocem *ἀγγελος* scripsisse *aggelos*. VARRO autem de *L. L. lib. 1.* & VICTORINUS de *Orthographia &c.* auctores nobis sunt Graecorum more *Attium* poetam scribere consuevisse *agguem, aggulum &c.*

(2) JOSEPHUS *Ant. lib. 3. cap. 8.* habet *λίγυρος*. Numquid *λίγυρος, λυγγέρος, λαγγέρος, λυγγέρος &c.* substantiva sunt nomina, *λιγγέριος* verò adjectivum subaudita voce, *λίθος lapis*, & *λυγγέριον* subaudita voce *ἤλεκτρον electrum*?

pii¹, quae sic appellatur, in Memphi Aegyptia reperiri: in quibus sunt veluti notae intermicantes non sicut in Ophite², sed habentes puncta juxta Cerinum³ lapidem sic vocatum. Puncta sunt viridantia ita, ut intelligamus in profundo lapidis hujus venam esse lectissimam. Sed & adhuc lucidius, & speciosius haec petra videtur sumpsisse cognomen. Explanatur enim Liggurus a quodam animali, quod Liggium nominatur, habens colorem pulli bubali, vel buculae rufae, cujus cauda modica est, & habet puncta quaedam viridantia, propter quod & lapis Ligurus idem Liggii cauda vocitatur⁴. Ego autem vehementer admiror, cur Scriptura Divina curans ad ornatum, decoremque pulchritudinis Regalium fertorum, & vestimentorum Pontificalium uti lapidibus preciosis, & non-

(1) Aesculapius, Graecè Ἀσκληπιός est. Itaque Asclepius in multis quoque Latinis Inscriptionibus apud GRUTERUM dicitur: quin etiam MARTIANUS CAPELLA de Nuptiis &c. lib. 2., inquit: *Adscribit Asclepio Graecia medicinam.*

(2) Marmor Ophites hoc nomen habet, quod serpentum instar variis maculis distinctum sit. De eo PLINIUS lib. 36. cap. 7.

(3) Lapis hic, ut opinor, ille est, quem alii *Ceritem* vocant. Vide PLINIUM lib. 37. cap. 10. &c.

(4) Quae hic de Lyngurio memorat Ephiphanius, nunc prinium, quod sciam, innotescunt. Porro

animal illud, quod Liggium vocat, certè Lynx esse videtur, a qua & alii nomen Lyncurio, seu Lyngurio factum dixerunt, fabulosa tamen ratione, quod nimirum ex Lyncis urina fiat. Vide AELIANUM *Hist. Animal. lib. 4. cap. 17.* THEOPHRASTUM *in lib. περὶ λίθων* PLINIUM *lib. 8. cap. 38., & lib. 37. cap. 2.* SOLINUM *cap. 2., & ipsum PLUTARCHUM de Anim. solertia &c.* ut alios taceam. Ceterum animalia, quae aliis λύγες sunt, docente SALMASIO pag. 62. ARTEMIDORUS vocat λύγες, & apud PLUTARCHUM laudato loco λύγες dici invenio.

& nonnullorum, qui multum erant noti manifestique, commemorans, Carbunculi dico, & Smaragdi, Amethysti, & Achaty, Berylli, & Chrysolithi, in horum dinumeratione lapidum non meminerit Hyacinthi, cum sit lapis iste clarissimus, adeoque preciosus, atque mirabilis, ut animadvertamus, ne Ligyrum forsitan hunc Divina Scriptura cognominet ¹. Hyacinthus autem species habet diversas, quanto enim quis invenitur colore profundior, tanto est aliis necessarius ². Hyacintho verò, vel Callaino purpureus color est aliquanto consimilis ³. Unde Divina quoque Scriptura ex Hyacintho, purpuraque Pontificalia vestimenta dicit ornari. Et praecipuus quidem lapis Hyacinthus Thalassites appellatur, eo quod tranquilli maris similitudinem referat. Est & alius, qui vocatur Rhodiaeus ⁴: alius Oppalius ⁵. Rursus alius Perileutius ⁶. Inveniuntur autem lapides isti

in

(1) Hinc s. HIERONYMUS in Epistola ad Fabiolam §. 17. Satisque miror cur hyacinthus pretiosissimus lapis in horum numero non ponatur, nisi forte ipse est alio nomine Ligurius. Scrutans eos, qui de lapidum atque gemmarum scripsere naturis, Liguriū invenire non potui.

(2) Epitome GESNERI ἀναγκαϊότερος praestantior.

(3) Aut Hyacinthum cum Callaino confundit, aut vult illum colore habere haud absimilem a Callaino, & sic videtur vocare,

gemmam illam, quae Callais dicitur a PLINIO lib. 37. cap. 8.

(4) Epit. GESNERI ροδιός. Nostri interpretem invenisse videtur ροδιός: Utrumque nomen sonat Roseus.

(5) In Epitome GESNERI hoc loco nulla est mentio Oppalii, sed quarto loco inter varias Hyacinthi species ponit Hyacinthum χαυνιάιον sic: ὁ πέμπτος χαυνιάιος: sed videndus SALMASIUS pag. 779.

(6) Epit. GESNERI παραλεύκιον. Restituendum περιλεύκιον.

in interiore barbarie ¹ Scytharum. Scythiam verò soliti sunt veteres appellare cunctam Septentrionalem plagam, ubi sunt Gothi, & Dauni ², Venni ³ quoque, & Aarii ⁴ usque Germanorum, Amazonarumque regionem ⁵. Illic igitur interius in deserto hujus magnae Scythiae convallis est profundissima, hominibus prorsus impervia, montibus namque saxosis hinc, atque inde vallatur: ita ut si quis desuper, a summitatibus montium tanquam de muris aspiciat solum convallis, pervidere non possit, sed a profunditate caligo tenebrosa, veluti chaos alicujus occurrat. Igitur qui nituntur à Regibus juxta commanentibus, ad istorum lapidum perquisitionem, secundum dispensationem necessitatis sibi commissae, jugulant agnos, & excoriantes dimittunt desuper e faxis in illud chaos convallis inmensum, lapidesque, ut ferunt, agnorum decoriatorum carnibus adhaerescunt. Aquilae vero in petris fursum morantes accepto carnis odore descendunt, eductosque decoriatos agnos exedunt, & lapides illic

in

(1) Vide supra pag. 18. Not. 4.

(2) Epitome ANASTASII οἱ Γότθοι καὶ Δάυνοι, & alios hic memoratos populos praeterit. Non *Danni*, sed *Dahae*, aut *Dasae* legendum videtur, & in Graeco restituendum Δάου, aut Δάου.

(3) PLINIUS lib. 4. c. 12. in Sarmatia Europaea Vannianum quoddam regnum ponit. Vide etiam TACITUM Annal. lib. 12. Quid si quis

Hunni restitueret? AGATHIAS Hunnos circa Maeotidem collocat.

(4) Fortassis *Abii*. Scilicet hos populos Septentrionales partes Scythiae habitasse PTOLEMAEUS docet.

(5) Accipe de Amazonibus ad Tanaim. Amazonum historiam ab erudito Florent. juvene Ant. Maria Beninio copiosè illustratam scio, ut edat memoro, & Petri Petiti dissertatione laudatiorem auguror.

in summis montibus remanent. Damnati ergo, qui per hujuscemodi capturam ad inquirendos prædictos lapides diriguntur, intuentes ubi sunt ductæ agnorum carnes ab aquilis, eunt illuc, & inveniētes lapides afferunt. Omnes lapides isti cujuscunque sub diversitate coloris assistunt, cum sint preciosi, tamen hanc habent efficaciam, ut superpositi carbonibus ignis vehementibus, ipsi quidem minime laedantur, carbones autem protinus extinguuntur. Non solum autem hoc, sed etiam tollens quis ex his lapidibus, & involuens diligenter in orario, vel in aliquo linteo, ponensque super carbones ignis manu retinens, ipse quidem calore cruciabitur, linteum vero, quo lapis est involutus, & nullo modo laeditur, aut aliqua ustione vexatur. Fertur autem lapis iste utilis esse mulieribus quatenus onere partus absque difficultate liberentur. Phantasias autem pellere similiter dicitur.

DE LAPIDE ACHATE.

AChates autem lapis est aestimatus esse Perileucus^r, qui per Hyacinthum lapidem ponitur. Est autem specie mirabilis; colore caeruleus, exteriorem circulum habens album. Et hic circa
Scy-

(1) Ex Epitome GESNERI Latina haec versio reformari ita potest, ut significet, fuisse qui putaverit, Achatem eam ipsam esse gemmam, quae Perileucus dicitur, & cujus mentio superius facta est, ubi de Hyacintho. Porro hic, & laudata Epitome recte habet περιλευκος.

Scythias¹ invenitur. Est autem in lapidibus istis Achates colore leonino, qui cum aqua tritus, & inlitus super loca, quae morfu contracta sunt, viperæ vel scorpîi, caeterorumque serpentium venena depellit. Dico autem Achatem, qui leonis speciem præfert.

DE LAPIDE AMETHYSTO.

AMethystus lapis est: erga suum circumflammiferum quiddam profundius micat. Splendor autem ejus est albidior, è medio corpore veluti vini flavi speciem referens, qui forma diversus, & hic, ut opinor, in Libyæ montibus gignitur. Alter enim Hyacintho mundissimo similis est. Alter vero Amphicochlo². Fit autem ipse in partes Libyæ circa litus maris. Hi verò, qui fabulis credunt, ajunt eum præcidere tempestates, & pluvias, cum australes venti perflaverint.

DE LAPIDE CHRYSOLITHO.

CHrysolithus lapis, quem nonnulli Chrysoberyllum³ vocaverunt, auri fulgorem præfert.

(1) Scythia apud Geographos duplex est, Europæa, & Asiatica.

(2) Etiam Epitome GESNERI: ὁ δὲ ἀμφικόχλω, quam lectionem GESNERUS injuriâ reprobat repo-

nens: θαλάσσης vel θαλασσίη κόχλω vel potius ἀμασι κόχλω, ut ipsa legit Epitome, ubi de Jaspide sermo est.

(3) Epitome GESNERI habet χρυσόφυλ-

fert. Fit autem in puteali petra ; sic appellatur locus ad litus ¹ Achaemenidis ² Babylonis . Nominant autem , & Babylona , & puteum illum , petrae Achaemenida ³ , quod inquirunt , pater Cyri Regis Achaemeneus ⁴ vocabatur , ut Scriptores aliqui retulerunt ⁵ . Est autem & Chrysofusus lapis ⁶ . Hic stomachicis , & colicis , nec non & coeliacis tritus , & epotus saluberrimus approbatur .

DE LAPIDE BERYLLO.

Beryllium , lapis glaucus , id est , marinæ tincturæ similis , & aeris , Amethysti , & Peder-

E

dero-

σόφουλον , quod nomen GESNERUS adnotat alias non inveniri , sed Chrysoberyllum . Vere mendosam in hoc loco Epitomen esse hinc constat .

(1) Epitome GESNERI *παρά τὸ τῆχθ* , ad *moenia* . Epitome autem ANASTASII : *παρά τὸ χῆλος* .

(2) Epitome GESNERI : *Achaemenitidis Αχαμενιτιδος* .

(3) In ms. erat *petere Achamenide* . Legendum , ut restitui , constat ex Epit. ANASTASII : *τὴν Ἰ Βαβυλωνῶνα , ἢ τὸ φρέαρ ἐκείνο τῆς πότρου Αχαμενίδα καλεῖσι* . In Epit. GESNERI legitur : *τὴν Ἰ Βαβυλωνῶνα ἔ' τὸ φρέαρ ἐκείνο Αχαμενιτιδα καλεῖσιν* , ὅπ φασιν ὁ πατήρ Κύρου τῷ Βασιλέως Αχαμίνης ἰκαλεῖσθ . *Babylonem enim , & puteum illum , Achaemenitida cognominant , quod dicant Regis Cyri patrem Achaemenem vocatum fuisse* .

(4) In Epitome GESNERUS invenit *Αχιμενίους* , & emendat *Αχαμίνους* . Nostrum tamen etiam interpretem invenisse videtur : *Αχαμίνους* .

(5) Cyro patrem fuisse hujus nominis a nemine traditum novi . EPIPHANIUS patrem pro avo posuit . Cyrus Rex Cambysis filius fuit ; Cambyses vero Achaemenis . Quod autem Persae dicti sint ab hoc rege Achaemenii , & quod Babylon pro Persica , seu Achaemenia urbe sit habita , ex quo subditiōe Persarum esse caepit , adeo notum est , ut nihili referat veterum auctoritates ab aliis collectas repetere .

(6) In marg. ms. est : *Chrysofusus* : & GESNERUS quoque *χρυσόφρασθ* , ubi in Epitome est *χρυσόφρασθ* restituendum censuit .

derotis ¹ habens speciem, & aquatioris, idest albidioris Hyacinthi. Fit autem ad ima montis, qui vocatur Taurus. Si quis autem voluerit hunc ex adverso Solis opponere, videtur, veluti vitrum, minuta intrinsecus habere perlucida. Alia autem Beryllus pupillis oculorum Draconis est similis: Alia rursus est Beryllus veluti Coralli ² speciem magis exhibens. Haec Beryllus juxta viam ³ Euphratis fluminis visa est.

DE LAPIDE ONYCHIO.

Onychium lapis flavum nimis ostentat colorem. Delectari vero lapide isto ferunt Regum nuptas ⁴, & divitum, quæ in pocula sua transferentes utuntur hoc lapide. Sunt autem & alii Onychitæ, qui æquivocè nuncupantur, idest non veraciter, similes ceræ, quæ coloris est mellis. Quidam hos ajunt ex guttis aquæ consolidari. Onychitas autem naturali ratione cognominant, eò, quòd ungues urbanorum virorum instar sunt marmoris quadam mixtione sanguinis obrube-

(1) De hac gemma appositè ad hæc, quæ Beryllo tribuit EPIPHANIUS, ita loquitur PLINIUS lib. 37. cap. 9. *Coerunt intus translucida, crystallus, viridis suo modo aer, simulque purpura, & quidam vini, ac croci nitor &c. nec gemmarum ulla est liquidior.*

(2) Epitome GESNERI habet *xv*

ps ceræ &c.

(3) In Gr. textu Epitomes *ασει τω ἔξοδοι, circa exitum.*

(4) In ms. legitur *nuptias*, sed Scriptoris certe vitio, nec dubitandum ab interprete scriptum fuisse *Nuptas*. In Graeco enim textu Epitomes GESNERI est: *αεις νύμφας &c.*

rubescit ¹. Unde nonnulli lapidem marmoreum, qui est ex loco Docimii ², Onychitem falso nomine vocitant ob albedinis puritatem.

Haec igitur duodecim lapidum, qui in Superhumerali tunc imperati sunt annecti Pontificis, ex diversis Auctoribus, qui de naturis horum dixerunt lapidum, constat inventio, quorum sicut in vestigare potuimus, tam species, quam loca, nec non & potentias inspectionis eorum interim breviter adnotantes, singulorum lapidum nomina consequenter expressimus. Hic jam nunc quaeritur, quibus modis eum ordinem consequentiae, qui est certissimus, & congruens, approbemus. Nam per duodecim Tribus duodecim lapides apponi iussi sunt, ita, ut unus lapis uni Tribui coaptaretur, & ad singularum nomina decernantur singuli lapides. Et siquidem declarasset iussio, cui Tribui quis lapis aptetur, nulla prorsus inquisitio superesset ad indagandam diffinitionem divinitus ordinatam; sed ad exponendam nobis vim lapidum tantummodo studiosa relinqueretur intentio. Nunc autem non est determinatum, sed simpliciter in duobus

E 2

lo-

(1) Hic ipsa quoque GESNERI Epitome in mendo cubat. SALMA-SIUS tamen in *Solinum* p. 396. ope veteris codicis sic emendat: ὄνυ-
χίσις δὲ αὐτὴς λέγουσι φυσιολογικῶς,
ἐπὶ ὄνυξ πῶν ἀσείων ἀνδρῶν μαρμάρω
ἐστὶ σπιερυθρίαζόμενον σὺ τῆ πρὸ α-

ματὸ ἰδέα. Itaque restituimus: *ob-
rubescens*, aut potius: *quod un-
guis &c. instar sit marmoris quadā
mixtione sanguinis obrubescens*.

(2) Graviter hic errat GESNE-
RUS cum Jola suo, qui verbum τῆ
Δοκιμίας vertit *ab exploratione &c.*
quod

locis horum lapidum consequentiam, & compositionis eorum speciem fateamur adscriptam, sicut in Rationali, quod super pectus ponebatur Pontificis, & Superhumerali per duos anulos aureos in eo dispositos, qui anuli per extremitates suas Rationale in medio continebant, rursus annexis superioribus anulis, qui erant in Superhumerali Pontificis in utraque humeri parte conferti. Nam & Superhumerali cum esset unum per circuitum uno profus orificio claudebatur habens vittam hyacinthinam auro complexam, & hinc a dextris unum anulum, & a sinistris alterum per utramque humeri partem prominentes, anulos ad jugulum Pontificis innectentes, qui rursus ex utraque Rationali parte spectabantur apppositi, ita ut perinde connecterentur, & coaptarentur in se se per duos scilicet anulos Rationalis, & duos anulos Superhumeralis, ubi erant catenulae aureae desuper imminentes.

Hoc autem Rationale, sicuti dixi, habebat duodecim lapides sibi congruenter insertos, atque compositos quadrato ordine, qui sic intertexti probantur, ut est subter annexum. Primus ordo

quod scilicet invenerint δοκιμή, & δοκιμων probationem significare. Verum re melius considerata deprehendissent profecto ΕΠΙΦΑΝΙΟΥ de loco hujus nominis locutum, & invenissent celebre apud antiquos fuisse lapidis cujusdam

genus, qui Docimites dicebatur a Docimio Phrygiae urbe, seu mavis pago, utroque enim nomine vocat STEPHANUS: nempe urbem, vocat in ipsa voce Δοκιμων, pagum vero in voce Σύμβαδα STRABONEM describens.

ordo, atque superior a laeva parte Pontificis versus ad dextram hos lapides habebat appositos, Sardinium, Topazion, Smaragdum. Oportet enim & hoc diligentius adnotare, unde scilicet incipiebat compositio, & ubi item desinebat: sciendumque est, quod juxta Hebraicarum elementa litterarum ita compositiones istae fiebant. Scribunt quippe Hebraei a sinistris ad dextram cujuslibet rei subiectum ordinem perducentes. Ipsi vero manum subsequenter litteris a dextris habere videntur ad laevam¹. Erant ergo super Pontificis pectus a sinistris ejus ordines ad dexteram perducentes.

Primus ordo, sicut jam dixi, Sardinus, Topazius, Smaragdus; secundus autem Carbunculus, Sapphirus, Jaspis; tertius Ligurius, Achates, Amethystus; quartus, qui & ultimus, Chrysolithus, Beryllus, Onychinus.

Rur-

(1) De hoc Hebraeorū scribendi modo agit HERMANNUS HUGO de *prima scribendi origine* &c. cap. 8. ubi tamen nimis audacter ait: *Porro hanc scribendi rationem Aegyptii ab Hebraeis acceperunt, ut HERODOTUS testatur lib. 2.* Scilicet HERODOTUS hoc unum narrat Aegyptios a dextro in sinistrū latus scribere consuevisse p. 102. Ed. Gronovii Lugd. Batav. ann. 1715. at Hebraeorum nullatenus meminit, & quidem ea scribendi ratio in Oriente pene communis fuit, ut HOLMIUS non dissimulat in *Dispu-*

tatione de Scriptura &c. cap. 5. *Analect. Philologic. &c.* CRENI, pag. 46., quinimmo Graecis quoque, Romanisque, & Etruscis, de quibus praecipue consulendus est Cl. GORIUS *Mus. Etrusci* tomo 2. pag. 405., eam scribendi rationem non fuisse incognitam, docet in libro, quem inscripsit *Delphi Phoenicizantes* &c. c. 10. EDMUNDUS DICKINSONUS *Fasciculo 1. Opusculorum* &c. CRENI pag. 104. DICKINSONUM in notis ad HERMANNUM HUGONEM neque CHRISTIANUS TROTZ indictum praeteriit.

Rurfus invenimus eosdem lapides in duabus Superhumeralis partibus positos, in quibus duo lapides catenulis aureis videbantur inferti juxta utrumque latus humerorum, jam non ex diversis lapidibus, sed ex Smaragdo tantummodo, erantque rursus nomina filiorum Israel secundum praeceptum Domini scripta, atque scalpta in duobus istis lapidibus; non tamen evidenter ostenditur, quod nomen in parte dextera Praefini lapidis inscribi debeat, vel quod in sinistra parte, sicut ipse decrevit similiter adnotari; nisi quod prorsus intelligendum est, quia sex nomina scripta erant in sinistra parte, & sex in dextera filiorum Israel. Nec enim poterat unus lapis nomina duodecim Tribuum capere propter rotunditatem suam. Sed nec praecepit Dominus, ut dupliciter inscribantur duodecim Tribus in parte dextera, & in sinistra duodecim; sed simpliciter ait in pressione signaculi filiorum Israel, sicut habet ipsa circumstantia lectionis, quam nunc ad verbum curavimus exprimere, in qua ipsum quoque Pontificatus officium praeceptum est ordinari: sic ait ¹: *Et fecerunt* ² *superhumeralia ex auro, & hyacintho, & purpura, & cocco cum bysso retorta &c.*

Opus

(1) Vide Exod. cap. 36. in Versione LXX., in Vulgata vero c. 39. & vide etiam Exod. c. 28. Notes autem velim lapides, quos LXX. Smaragdos dixerunt, Vulgatam, alios-

que interpretes vocasse Onychinos, Josephum Sardonyches.

(2) Sic LXX. in ms. Alex. *Ἐποίησαν*. Editiones plurimae tamen ferunt: *Ἐποίησε* fecit.

Opus textile fecerunt illud ; superhumeralia continentia sese ex utrisque partibus , opus textile invicem complectentia se per circuitum . Ex ipso fecerunt juxta ejus facturam , ex auro , & hyacintho , & purpura , & cocconeto , & bysso retorta , sicut præcepit Dominus Mosi . Fecerunt utrosque lapides Smaragdi , confibulatos , & conclusos auro , scalptos in pressione signaculi nominum filiorum Israel . Et imposuerunt eos in humeros superhumeralis lapides monumenti filiorum Israel , sicut præcepit Moyses ¹ . Haec duo loca sunt horum lapidum , & appellationes eorum , quae secundum Tribum praeceptae sunt adnotari . Unus quidem locus est in hoc Rationali , & alter in his ² quae dicuntur , in hippodromo chabratha ³ .

Opor-

(1) LXX. Κύματι τῷ Μωυση̄ Dominus Moysi .

(2) Locus adeo corruptus , ut restitui minime posse videatur . Multa deesse non dubito .

(3) Quid sibi velit hoc loci EPIPHANIUS difficile dictu est , cum neque satis constet , quid significant verba Hippodromo chabratha . כַּבְּרַת Chibrath ter in Sacris Litteris occurrit : Geneleos cap. 35. v. 17. ejusdem libri cap. 48. v. 7. & 4. lib. Regum cap. 5. v. 19. Vocem ipsam servant LXX. cap. 35. Geneleos scribentes χαβραθα , nec non cap. 5. libri 4. Regum juxta emendatiores libros ; sunt enim , qui mendose habent δεβραθα . Verum Geneleos cap. 48. , ut hic

EPIPHANIUS , cum voce Hippodromo vocem chabratha jungunt . Jam vero , ni fallor , inter ea multa , quae hic deesse puto , S. Doctorem exposuisse crediderim , quomodo duodecim Tribus a filiis Jacob nomen acceperint , quot uxores Jacob duxerit , quem filium habuerit ultimum , & his similia , tandemque narrasse quomodo Rachel , Beniamino edito , partus dolore confectam mortem obierit in terra Chanaan , in Hippodromo Chabratha , & sic narrationem confecisse verbis nimirum , LXX. , ita enim Jacob loquitur laud. c. 48. Genes. Ego autem , quando veni de Mesopotamia Syria , mortua est Rachel mater tua in terra Chanaan ,

Oportet itaque primitus hanc divisionem nosse, & ordinis consequentiam, quae secundum aetatem est singulorum¹, idest Ruben, Simeon, Levi, Judas; propter jurgium vero Rachelis, & quae data sit Jacob ancilla Balla, nascitur juxta aetatis ordinem post Judam Dan: statimque de ipsa ancilla secundus editur Neptalim². Deinde per aemulationem Lia vero dedit ancillam viro Zelfhan, quae concipiens peperit Gad: dein Afer. Rursus adjecit uxor Lia ut conciperet: quae juxta conscientiam peperit Issachar, exin Zabulon. Novissimè vero de Rachele Joseph nascitur, & deinde Benjamin. Et est ista consequentia, Ruben, Simeon, Levi, Judas Dan, & Neptalim, Gad, & Afer, Issachar, & Zabulon, Joseph,

naan, appropinquante me ad Hippodromum Chabratha terrae. Ἐγὼ δὲ ἠνίκα ἤρχομαι ἐκ Μεσοποταμίας πρὸς Συρίας, ἀπέθανε Ραχὴλ ἢ μήτηρ σου ἐν γῆ Χανααν, ἐγγιζούσος μοι κατὰ τὸν ἵπποδρόμον Χαβραδά πρὸς γῆς &c. Ceterum si vocis Chibrath significationem inquiremus quot interpretes, tot sunt sententiae, ut bene ait DRUSIUS in vers. 16. laudati cap. 35. Geneseos. AQUILA intelligit *secus viam*, alii *iter quod a prandio ad coenam confici potest*, alii *jugerum* nempe, terrae tractum, quem duo boves uno die arant, alii *multum itineris*, alii *mille passus*, alii *aliam terrae mensuram*, & nonnulli *vernum tempus*. Vocem

Hippodromum in textum LXX. Geneseos cap. 48. irrepsisse facile dubitarem ex marginali nota alicujus intelligentis in voce Chibrath spatium, quod equus in Hippodromo percurreret, neque enim vidéo cur uno in loco LXX. duplicem adhibuissent vocem, duobus vero aliis solummodo vocem Χαβραδά. Scilicet sacrarum litterarum textum Grecum, quem nunc habemus sub nomine LXX. licet venerabilis sit, plurimaeque auctoritatis, variis tamen in locis interpolatum deprehendimus.

(1) Geneseos cap. 35.

(2) Sic ms., sed in Graec. non dubito fuisse Νεφθαλίμ.

& Benjamin. Haec quidem prima est compositio juxta aetatis consequentiam.

Cum vero pervenirent de Mesopotamia revertente Jacob in terram Chanaan, secunda fit divisionis enumeratio. Fecit enim Jacob tres turmas ¹ discernens proprios filios, & posuit Zelpham, & Balam duas ancillas faciens unam turmam in primis cum quatuor filiis earum, id est Dan, & Neptalim, Gad, & Aser: in secunda vero turma ordinavit Liam cum sex filiis ejus non jam secundum aetatem, sed secundum matris affectionem; Ruben, dico, & Simeon, Levi, & Judam, Issachar, & Zabulon: ipse vero postremus mansit cum Rachele, & Joseph valde parvulo. Benjamin autem in matris adhuc utero portabatur; & haec secunda discretio compositionis ejusdem numeri comprobatur.

Tertius autem numerus est juxta aliam compositionem divisionis. Incipiens enim Jacob intrare in Aegyptum ², sicut super annexum est, congregatis in idipsum filiis Liae simul, & ancillae ejus Zelphae, consequenter, velut ex eadem domina progenitis, ita dinumerantur ipsi: Ruben, Simeon, Levi, Judas, Issachar, Zabulon: & ex Zelpha, Gad, & Aser. Deinde Rachelis filii Joseph, & Benjamin. Ii, qui ex ejus ancilla sunt, Dan & Neptalim.

F

Quar-

(1) Gen. cap. 32. & 33.

(2) Gen. cap. 46.

Quarta divisio est compositionis, & numeri, quando benedixit Jacob filiis suis cum moreretur ¹, oportet enim secundum tempus, & in numeros ipsos annectere. Hic ergo numerus, & hoc tempus insequitur, quando Jacob benedixit, idest: Ruben, deinde Simeonem cum Levi, & Judam, & Zabulon, & Issachar, Dan, & Gad, Afer, & Neptalim, Joseph, & Benjamin.

Dein sequitur quinta divisio de Exodo, cum egrederentur filii Israel ex Aegypto; enumeravit enim eos sermo Divinus dicens ²: *Haec sunt nomina filiorum Israel, qui ingressi sunt in Aegyptum cum Jacob patre suo; unusquisque cum tota domo sua ingressus est: Ruben, Simeon, Levi, Judas, Issachar, Zabulon; (deinde Rachelis) Benjamin, (deinde Ballae) Dan, & Neptalim, (& Zelphae) Gad, & Afer. Joseph autem erat in Aegypto.*

Dein postea sexta divisio est numeri juxta metationem castrorum filiorum Israel, sicut scriptum est in libro Numerorum ³ ex praecepto Domini. In prima metatione Judas, Issachar, Zabulon. In secunda Ruben, Simeon, Gad. In tertia Ephrem ⁴, & Manasses, & Benjamin. In quarta Dan, & Afer, & Neptalim.

Rursus septima numeri divisio est, ex ipso
Nu-

(1) Gen. cap. 49.

(2) Ex. cap. 1.

(3) Num. 2.

(4) Sic ms. sed in Gr. fuisse 'Eppaipe non dubitamus.

Numerorum libro ¹, cum juxta praeceptum Domini declarantur, qui debeant esse principes ad offerenda munera Domino. Dixitque: De Ruben Heliur filius Sediur ². De Simeone Salamiel filius Suri-faddai. De Juda Naafon filius Aminadab. De Issachar Nathanahel filius Sogar. De Zabulon Eliab, filius Chaelon. De Ephrem ³ Melcham filius Eniud. De Manasse Gamaliel filius Phadaffur ⁴. De Benjamin Abida filius Gedeonis ⁵. De tribu Dan Achiezer filius Amifadai. De Afer Phalthihel ⁶ filius Ecchra. De Gad Elifaph filius Raguhel. De Neptalim Achire filius Aenan.

Itemque post hanc sequitur octava divisio ex ipso libro Numerorum ⁷, quando praecepit Dominus, & misit *Moses* principes Tribuum Israel ad inspiciendam terram Repromissionis. Ait itaque de

F 2

Ru-

(1) Puto haec adludere ad caput *Num.* 7. hic enim recensentur principes duodecim Tribuum offerentes Tabernaculo sua dona, licet alio ordine ab eo, quo recenset *EPHAPHANIO*, recensentur. Est autem talis: Judas, Issachar, Zabulon, Ruben, Simeon, Gad, Ephraim, Manasse, Benjamin, Dan, Afer, Nephthalim. Ordo servatus ab *EPHAPHANIO* occurrit *Num.* cap. 1. ubi initur numerus filiorum Israel a vigesimo anno, & supra per singulas Tribus.

(2) Apud *LXX.* *Num.* cap. 1. ex *ms. Alex.* Εἰδιὺρ.

(3) *Ib.* Ἰσὶφ υἱὸν Ἰωσήφ υἱὸν Ἐφραΐμ Ἐλίσαμὰ υἱὸς Ἐμιὺδ. *Ex filiis Joseph, qui Ephraem, Elisama filius Emiud*, aut quemadmodum est in *ms. Alex.* Σεμιὺδ *Semiud*.

(4) *Ib.* sic etiam *ms. Alex.* Φαδασσὺρ *fed Vat. Φαδασύρ.* cap. autem 7. *ms. Alex.* habet φαδασύρ, & *Vatic. φαδασύρ.*

(5) *Ib.* Γαδεωνί *Gadeoni*.

(6) *Ib.* secundum *Codic. Vatic. & Cod. Alex.* Φαγαήλ, *sed cap. 7.* si consulis editionem ex *Cod. Vat.* est Φαγαήλ, *Φαγαήλ* autem in edit. ex *Cod. Alexandrino*.

(7) *Cap. 13.*

Ruben¹ Samu filius Acchu². De Simeone Sapha³ filius Suri. De Juda Chaleph filius Jephone⁴. De Issachar Sara⁵ filius Joseph. De Ephrem Aufes⁶ filius Nave. De Benjamin Phalti filius Raphu. De Zabulon Gudihel filius Suri⁷. Filiorum Joseph de Manasse⁸ Gelad filius Sudi. De Dan Amihel filius Gamali. De Afer Sachus⁹ filius Michahel. De Neptali Hali filius Ulaphi¹⁰. De Gad Gugihel filius Machi¹¹.

Nona quoque divisio numeri praecepto Domini datur ex ipso libro Numerorum, cum filiis Israel terra sorte distribuitur¹². De Juda, inquit, Chalep filius Jephane¹³; & deinceps enumerantur Principes Tribuum. De Simeone. De Benjamin. De Dan. De Manasse. De Ephrem. De Zabulon. De Issachar. De Afer. De Neptali.

Dein rursus decima numeri divisio est quando

(1) LXX. τῆς φυλῆς Ρουβὴν. De Tribu Ruben, & sic ceterae quoque Tribus nominantur: τῆς φυλῆς Συμεὼν &c. τῆς φυλῆς Ἰούδα &c.

(2) LXX. Σαμὺὴλ υἱὸς Ζαχάρ, aut uti est in ms. Alex. Ζαχάρ.

(3) LXX. Σαφάρ Saphat.

(4) LXX. Χάλεβ υἱὸς Ἰεφοννή. Chaleb filius Jephonne.

(5) LXX. Ἰσαάκ, & in ms. Alex. Ἰγάκ.

(6) LXX. Ἀυσή.

(7) LXX. Σιδί.

(8) LXX. τῆς φυλῆς Ἰωσήφ πῶν υἱὸν Μανασσή, Γαδδί υἱὸς Συσί. Quae verba in Ed. Parif. an. 1628. perperam praetermissa sunt. Ex his

autem nostra intelligenda, aut potius corrigenda est versio, & data occasione silentio non praetermittam Joseph Manasse conjungi, ut certa Tribus designetur, duplex enim Tribus Joseph erat, altera Ephraim, & altera Manasse.

(9) LXX. Σαθουρ Sathur,

(10) LXX. Ναβὶ υἱὸς Σαβί. Nabi filius Savi. In ms. autem Alex. Ναβὰ υἱὸς Ἰαβί.

(11) LXX. Γυδιήλ υἱὸς Μαχί. Gudiel filius Macchi, sed etiam in ms. Alex. est Μαχί Machi.

(12) Cap. 34.

(13) LXX. Ἰεφοννή.

do benedixit Moses ¹ filiis Israel praeponens Ruben, & deinceps annectens Judam, Levi, Benjamin, Joseph, Zabulon, Issachar, Dan, Gad, Neptalin, & Aser; & in novissimis iterat sermonem de Joseph: haec sunt milia Ephrem; & haec milia Manasse.

Item undecima numeri divisio probatur, quando praecipitur eis, antequam ingrediantur terram Israel, mox transfretantes Jordanem, stent super duos montes Garizin, & Gebal ², sex hinc atque inde, ad benedicendum his, qui custodiunt legem, & ad maledicendum his, qui legis praecepta servare contempserint, & est ista contextio numeri; nam super benedictiones consecuti sunt, Simeon, Levi, Judas, Issachar, Joseph, & Benjamin. Super maledictiones autem hi; Ruben, Gad, Aser, Zabulon, Dan, & Neptalin.

Duodecima rursus est divisio numeri cum fortiuntur terram possessionis suae ³, & Ruben forte contingit trans Jordanem, antequam transfiretur in terram Israel, & est ista distributio: Ruben, & juxta eum Gad, & dimidia tribus Manasse. Dein transeuntes Jordanem primus Judas accipit, tum Benjamin, dein Joseph ex Manasse, dein Simeon inter Benjamin & Judam locatus, & ut ita dixerim, coangustatus est, quia illis spatia non fuerunt. Dein Zabulon terram consequitur, & Issachar, & Aser, &

(1) Deut. Cap. 33.
(2) Deut. Cap. 27.

(3) Vide Lib. JOSUE a cap. 13.
ad totum 21.

& Neptalim, & Dan. Levi sane in omnibus dispersus est Tribubus civitates solummodo, & suburbana percipiens.

Rursus tertia decima divisio numeri occurrit ex Zaccharia Propheta ¹ sicut dicit: *In illa die, plangent omnes Tribus terrae. Tribus domus David super se, & mulieres earum super se. Tribus domus Nathan super se, & mulieres earum super se. Tribus domus Levi super se, & mulieres earum super se. Tribus domus Simeon super se, & mulieres earum super se. Plangentque cunctae residuae Tribus: & non nominavit: quis nos autem propter situm descriptionis terrae, hanc consequentiam esse perspeximus, ut sit Tribus Benjamin, dein Joseph, Ruben, Gad, Zabulon, Issachar, Aser, Neptalim, & Dan.*

Item quarta decima divisio numeri subest ex revelatione S. Joannis ² qui dinumeravit ex unaquaque Tribu duodecim milia eorum, qui virginitate sanctificati sunt, ait enim: de Juda duodecim milia: de Ruben similiter, exin de Gad, de Aser, de Neptali, de Manasse, de Simeone, de Levi, de Issachar, de Zabulon, de Joseph, de Benjamin. Nusquam vero in hoc loco meminit Dan.

Forſitan autem, & aliis locis ³ numeri aliter inveniantur

(1) Cap. 12.

(2) Cap. 7.

(3) Videntur EPIPHANIO exci-

diſſe caput 10. libri Numerorum, ubi ſacer Hiſtoriographus ordinem exhibet, quo gradebantur Iſraelitae

niantur adscripti; nos tamen istos invenire potuimus, & hae quidem sunt divisiones, quae secundum numerum diverso modo constat esse compositae^r, nunc quidem secundum praeceptum Domini, nunc autem juxta singulorum Principum voluntatem: dico vero Mofi & Hiesu Nave, & qui deinceps eorum successores existere meruerunt. Nec sine Spiritu id actum est, sed, ut voluit, idem Spiritus Sanctus enumeravit, atque disposuit singulas consequentias juxta propriam voluntatem. Revertens, idem de his uno loco breviter, & consequenter edifferam easdemque quatuordecim divisiones, harumque selectiones. Non in vacuum faciam, nec ut Venerationi Tuae haec recensenti, molestus existam; sed ut noveris, quod jam Dei sit adjuvare, ut unicuique Tribui memoratos lapides veraciter coaptare possimus.

Ex

tae post columnam nubis, quae illos praevit in deserto: & ejusdem libri cap. 26. ubi Israelitae omnes a viginti annis, & supra numerantur: praeterea libri Paralip. c. 2. quod incipit: *Filii autem Israel, Ruben, Simeon, Levi, Juda, Issachar, & Zabulon, Dan, Joseph, Benjamin, Nephthali, Gad, & Aser*: & ordo, quo filii Jacob recensentur cum quorumlibet eorum textitur genealogia in eodem lib. 1. Paralip. a cap. 5. ad 8. necnon EZECHIELIS cap. 48. ubi unicuique Tribui ea terrae sanctae pars adferitur, quae unicuique contigit Mose & Josue

eam terram inter eos distribuentibus. Quinimo si meminisset etiam cap. 12. lib. 1. Paralip. ubi ii recensentur populi, qui ex unaquaque Tribu secuti sunt Davidem a Saule fugientem, necnon Tribuum, quae memorantur in Deborae cantico *Jud. 5.* ista quoque, ut puto, non praeterisset. Demum primo Numerorum capite, tum septimo duodecim Tribus vario ordine numeratas occurrere, animadvertas velim secundum ea, quae dicta sunt *pag. 43. Nota 1.*

(1) Bonus interpres graecizat, quod alias quoque facit.

Ex cogitante igitur multum mente, tractantes juxta experientiam hujus electionis, suggerit nobis animus & ipsa consequentia lectionis, qualiter animadverti possit quadratus ordo Rationalis ex appositis lapidibus secundum memorata vocabula. Requiritur jam de singulis numeris sicuti discreta est unaquaeque divisio, qualis ad eorundem lapidum rationem lectionemque sit congruens; & ubicumque quidem dinumeratarum Tribuum statum in locis singulis inspeximus, menteque perpendimus non posse naturaliter, ut numerus quilibet eorum, qui unaquaque divisione numerati sunt, unum nomen minus habens ex Tribubus, appellationi horum lapidum coaptari. Ideoque protinus divisionem secundam rite sustulimus, utpote quae horum lapidum consonantiam habere non possit, propterea quia primos ponat Dan, & Neptalim, Gad, & Aser, hoc est, ancillarum filios, quando mittens Jacob Esau munera in turmam eos primam divisit. Post haec autem filios Liae fecit aliam turmam. Dein filios Rachel turmam tertiam. Nam cum pretiosiores lapides sint in principio Rationalis, porro filii ancillarum inferiores habeantur, & hic primum positi sint, impossibile est eos ad causam Rationalis, in hac numeri parte, congruere, propter quod ita se habere non possit. Item quartam divisionem, benedictionem Jacob, exploravimus, quando moriens filiis benedixit. Habet enim primum, Ruben,

ben, dein Simeon, & Levi simul adjunctos; ita ut ista utriusque copulatio horum lapidum congruentiae videatur obfistere. Ideoque istam quoque sustulimus, cum lapidibus istis accommodari minime possit.

Inspeximus autem & quintam divisionem, quae continet initium egressionis filiorum Israel ex Aegypto, & invenimus eam praeposentem liberarum filios, & ancillarum juxta compositionis ordinem supponentem, facientemque novissimos; & ob hoc quod Joseph in Aegypto constitutus postremus nominatus est, animadvertimus iterum non posse lapides istos memoratarum Tribuum coaptari nominibus; & quod naturaliter Onychinus lapis in persona Joseph interpretari non possit, neque rursus extremus Joseph juxta compositionem Rationalis inferi debeat, nisi quod tantummodo necessitate praeposteratus sit, ut cum undecimus habeatur, hic numeretur duodecimus, juxta cogentem necessitatem compositionis hujus numeri, quam reperimus ordinatam. In Graeca quippe locutione, quae ex Hebraea translata est, Onychinum lapidem duodecimum invenimus positum, atque novissimum, ita ut Benjamin in contemplationem sui modis omnibus adtrahat. Undecimum vero invenimus Beryllum, quem & undecimo Joseph tam juxta numerum, quam juxta contemplationem consequenter aptavimus. Inspicientes

etiam Hebraicam Exodum, in qua & Lex probatur adscripta, legentesque de Rationali hoc, in quo clusi erant isti lapides, inveniemus Onychinum lapidem aliter ordinatum. Undecimus positus erat: Beryllus duodecimus, atque postremus¹. Unde propemodum nobis ambiguitas orta est impedimentum intelligentiae faciens, veluti fictam contemplationem nos in duobus istis, Berylli dico, & Onychini lapidibus attulisset, dicebamque quomodo in supplicationibus, & oratione continua poterat error oboriri, & intellexi, quod dispensante Deo hoc ita peractum est; ut idem Joseph undecimus inter Fratres suos existens, duodecimus inveniretur juxta compositionem hujus numeri, qui eum duodecimum esse declaravit, cum diceret: *Joseph autem erat in Aegypto*. Scientes itaque dispensatione divina, propter veritatis contemplationes Berylli lapidis, quae in ipsum Joseph explentur, coaptari², sic est dispositum, ut Beryllus lapis duodecimus poneretur, & ultimus. Nam & Joseph cum inter Fratres undecimus esset, memoratur in hac tamen compositione numeri egressionis filiorum Israel duodecimus, & extremus adscribitur. Itaque prorsus illustratione divina

(1) Vulgata cum textu Hebraico convenit Beryllum duodecimo loco recensens, Onychinum undecimo. Accedunt Paraph. Chaldaica, & textus Hebraeo-Sa-

maritanus, nec non Samaritana, versio, licet versiones Syriaca, & Arabica conveniant cum LXX., ut videre est in Bibliis Polyglottis &c.

(2) Locus corruptus.

vina & dispensatione bene admodum relatus est Onychinus lapis in Benjamin, qui in hac dispositione ante Joseph numeratus est: Beryllus autem in Joseph accommodatus ob contemplationes eidem consonantes, quamvis ultimus lapis ipse numeretur, quia sic accidit, & Joseph novissimum scribi, sicut frequenter asserui.

Transgredientes igitur & hanc divisionem, respeximus dispositionem sextam juxta dinumeratarum Tribuum consequentiam, & invenimus juxta metationem castrorum Israel quadrati agminis ordinem magis oportere congruere Rationali juxta ternas, & ternas Tribus, sicut in eodem Rationali fas erat cernere, quod quadrati ordinis probatur extare, & erat hoc planissimum, atque symbolicum, idest significativum, propter dispositiones ordinum, consonantiamque castrorum, sed in his separata Tribus, Tribus Levi nobis obstitit. Constitutus est enim Judas, habens secum Issachar, & Zabulon, in uno metationis contubernio: & constitutus est primus ad Orientalem plagam propter significantiam, ut aestimo, Regiae potestatis, & quod Ruben a propria reciderit gloria, quia stratum maculaverit patris, sicut divinis Literis probatur insertum¹. In secunda vero metatione castrorum Ruben ordinatur cum Simeone, & Gad versus ad mare, ad Occidentem quoque Ephrem cum

G 2

Ma-

[1] Gen. cap. 35. vers. 22., & cap. 49. vers. 4.

Manasse, & Benjamin, qui omnes ex Rachel in una ponuntur metatione castrorum : propter Manassen vero Levi videtur exclusus. Dein ad Aquilonem quartam metationem primitus Dan continet, dein Aser, deinde Neptalim, & cum Levi non invenimus inter eos admixtum, cognovimus nec istam posse descriptionem compositioni lapidum accommodari, ne videatur ei filiorum Israel unum deesse vocabulum. Quapropter & hanc omittentes intendimus divisioni septimae, quam protinus admimus, quia non eam respeximus compositioni lapidum congruentem. Haec enim juxta Principes Tribuum ad praeceptum Domini constat esse numerata, in qua primus ordinatus est Ruben, dein Issachar, & qui sequuntur. Joseph autem secundo numeratus est propter quod Ephrem in uno numero, Manasses in altero sit locatus; & cum Levi rursus exemptus est, nequivimus numerum coaptare lapidibus propter immutationem Levi, & propter adjectionem unius Tribus, quae in duabus probatur esse divisa.

Dein octavam divisionem, de libro Numerorum, diligenter inspeximus, ubi praecepit Deus, & misit Moses Principes Tribuum Israel ad inspiciendam terram Promissionis, & nec istam repperimus ad compositionem memoratorum lapidum consonantem, propter quod & Ruben in primis numeratus est, dein Simeon, deinde Judas, exin Issachar,

fachar, & deinceps qui sequuntur, & nusquam Levi mentio facta est.

Transcentes igitur ad nonam divisionem; & ipsam conspeximus, quae facta est ex praecepto Domini, sicut in libro continetur Numerorum, quando missi sunt principes Tribuum, ut sorte dividerent terram Promissionis filiis Israel; & nec istam similiter ad consequentiam lapidum coaptare valuimus. Invenientes enim Judam primum positum, dein Simeonem. & postea Benjamin: Dan quoque, & Manassen, nec non & Ephrem, & Zabulon, & deinceps Issachar, exin Aser, & novissime Neptalim, & rursus Tribum Levi repperientes omissam, & Joseph dupliciter enumeratum in Ephrem, & Manassem, hanc etiam praetermisimus, & in decimam divisionem intentionem mentis admonuimus[†], nec ipsam quivimus invenire lapidibus consonantem; etenim quando benedixit Moses filiis Israel proponens Benjamin, quartum post Levi, dein Joseph, & cum Simeonis nullam intulit mentionē, impossibile fuit eam coaptare lapidibus. Habet autem ita: Ruben, Judas, Levi, Benjamin: dein Joseph, Zabulon & Issachar: deinde Gad, qui est ancillae secundae filius, praepostere positus: dein Dan & Neptalim: dein Aser omnium novissimus, qui & ipse secundae ancillae filius invenitur. Hic etiam, quia numerus imminutus est,

Si-

(†) Sic Cod. sed forte restituendum est: *admovimus*.

Simeone praetermissio, fas non erat divisionem istam lapidibus Rationalis posse congruere.

Rursus & hanc praetermittentes in undecimam sollicita prorsus intentione pervenimus, & repperimus ubi praecepit Moyses, ut duodecim Tribus stent ad benedicendum & maledicendum, sex in monte Garizim & sex in monte Gebal, sicut in Deuteronomio probatur adscriptum, quarum divisio talis est: *Stabunt, inquit, in monte Garizim ad benedicendum Simeon, Levi, Judas, Issachar, Joseph, & Benjamin: & hi stabunt ad maledicendum in monte Gebal, Ruben, Gad, Aser, Zabulon, Dan, & Neptalim.* Liberarum filii probantur hic esse praelati, cumque & ista divisio videtur inconsequens, ad quadratum Rationalis ordinem non ea visa est adsumenda. Veruntamen hanc eandem undecimam divisionem sollicitè contuentes, quae in duas partes videtur esse discreta, sex in uno monte & sex in altero, hanc arbitrati sumus congruere numeris compositionis lapidum Smaragdi, qui catenulis nectebantur, ordinati per utrumque Pontificis humerum, auro & hyacinthina victa conferti, ita ut in his duobus smaragdis inscriberentur nomina filiorum Israel, eo quod unus Smaragdus ob rotunditatem sui duodecim nomina capere non posset. Oportebat autem, & si capere poterat, dextros sinistrosque distinguere, & ideo in utroque lapide, posito in dextera scilicet, & sinistra, conscripta sunt nomina, sicuti

cuti in utroque monte Garizim & Gebal Tribus filiorum Israel ordinatae sunt. Qui montes ex adverso sibi cernuntur oppositi in Orientis parte, ubi Hiericho sita est ^r, ultra locum Galgalae, ibique referun-

(1) De situ montis Garizim copiosè agunt ANDREAS MASIUS in *cap. 8. Josue Critic. Sacr. tom. 2. Col. 211.*, nec non ROLANDUS *Miscell. p. 1. Diff. 3. §. 5.* &c. Prout hic sentit EPIPHANIUS, nec non in *Pan. h. 9. §. 2. p. 25.* sensere etiam Auctor libri *de loc. sac. Script.*, & PROCOPIUS Gazaeus in *Deut. nec non inter recentiores JOSEPHUS SCALIGER in Eusebii Chronicon pag. 125. Edit. Amst. an. 1658.* & GERHARDUS MERCATOR apud ANDREAM MASIUM. Critici opinionem hanc falsitatis luculenter coargui arbitrantur ex *Jud. cap. 9. v. 6. & 7.* ubi legimus Joatham Gedeonis filium è vertice Garizim Sichimitas ad montis radices versantes allocutum esse. Praeterea apud JOANNEM *cap. 4.* Samaritana mulier ad puteum quemdam non longe ab urbe Sichem positum de templo suo loquens, quod super Garizim fuisse exploratum est ex *2. Machab. libro cap. 6. v. 2.* & ex JOSEPHO *Antiq. lib. 11. cap. 8. §. 2.* ait *v. 20. Patres nostri in monte hoc adoraverunt;* & Christus respondit *v. 21. Venit hora, quando neque in monte hoc &c.* ex quo loquendi modo montem in conspectu fuisse facile est intelligere. Demum disertè etiam JOSEPHUS *Antiq. lib. 4. cap. ult. §. 44. lib. 5.*

cap. 1. §. 19. & cap. 7. §. 2. lib. 11. cap. ult. §. 6. & lib. 13. cap. 2. §. 1. PROCOPIUS Caesariensis *de Aedificiis &c. lib. 5. cap. 7.* nec non ADRICOMIUS, & BROCARDUS oculati testes Sichimam urbem juxta Garizim jacuisse narrant. Talmudicos auctores duos a MASIO laudatos, qui montes Garizim, & Gebal circiter 60. mille passuum ab Jordane abesse narrant, his accensere possumus: quinimmo ipse etiam HIERONYMUS in *Epitaphio Paulae matris ad Eustochium* hoc ipsum docuerat: *Transiit Sichem, non ut plerique errantes legunt Sichar, quae nunc Neapolis appellatur, & ex latere montis Garizim extructam.* Ne quis autem miretur cur EPIPHANIUS contrarium senserit, errori ansam esse datam, creditur ex *vers. 30. cap. 11. Deuteronomii*, quem inferius descripturi sumus, & explicaturi. Enimvero etiam in *Panario s. EPIPHANIUS Deuteronomii auctoritate* se tuetur, non praetermittens tamen etiam auctoritatem libri Jesu Nave, de qua pariter alias dicendum est, ubi nimirum eam pro se urget. Sed hic addit praeterea, montes Garizim & Gebal, quos inter media erat Neapolis, ita esse sublimes, ut minime apti esse poterint,

feruntur benedixisse Israel ii, qui in monte Garizim consistebant dicentes: *benedictus qui facit voluntatem Domini*, & vox audiebatur per plana camporum, ubi populus adstabat, & innuebatur ei ut diceret: *fiat, fiat*. Contra vero Ruben & Gad & reliqui cum eis in monte Gebal stantes ajebant: *Maledictus qui non facit omnia, quae scripta sunt in isto libro*, & respondebat omnis populus: *fiat, fiat*. Interpretatur autem fiat *Amen*. Nam voces è duobus montibus istae resonabant. Garizim etiam interpretatur ¹ & *mons liberatus*, & *concisio inco-*

tuerint, ut qui ad radices erat populus responderet hominibus sex in vertice clamantibus. Porro cum libellus hic EPIPHANII media hac ipsa de situ montium Garizim & Gebal disputatione deficiat, ne liquet quidem utrum S. Doctor etiam alia pro sua sententia proposuerit argumenta in iis, quae desiderantur, desideranda. Verum cum in *Panario* illud unum proponat, nempe ita esse scriptum in *Deuteronomio*, & *lib. Jesu Nave*, hoc ipsum pro potissimo argumento habuisse jure & merito conjicere licet. Sed ejus Sententia adhuc probabilis videri posset ubi quis probabiliter, & legitime, testaretur, duos montes Garizim, & duos montes Gebal fuisse in Palaestina, tunc enim alios ad Jerichunta suo nomine ita dictos, alios vero ad Sichimam fuisse, & sic Samaritanorum errore

appellatos, censeremus: sed quis unquam haec tradidit? Quid quod mons quidam è regione Jerichuntis situs *Abaris* dicitur a JOSEPHO *lib. 4. c. 8. §. 45.* GERHARDUS MERCATOR utranque sententiam conciliandam putavit, quod arbitrabatur facile fieri posse, si Garizim fuerit tractus montium ad urbem Hai, & ipsam quoque Jerichunta extensus ab urbe Sichima. Sed hoc utpote nullo legitimo testimonio comprobatum facile rejicitur. Quin etiam, ROLANDO, & MASSIO adnotantibus, cum ipsis sacris Litteris *Gen. 12.* minime convenire posse videtur.

(1) Apud S. HIERONYMUM in libro, quem ex PHILONE, & ORIGENE concinnavit, de *interpretatione Nominum Hebraicorum &c.* Garizim sonat: *divisio, sive advena: accola, sive advena ejus; abscisiones &c.*

incolatus eorum. Quidam vero putaverunt, qui non diligenter Divinas scrutati sunt litteras, maxime qui de Samaritanis oriuntur ¹, ne forte Garizim non sit, qui adjacet Sicimis, quae Sicima & Sichem dicitur, habens ex adverfo Sichar ² Urbem Samaritarum, in quam ingressus est Dominus, unde Samaritana illa mulier egressa invenit eum sedentem apud puteum ³. Nunc autem Sicima Neapolis appel-

H

la-

(1) Audiendus hic est Auctor *de locis sacrae Scripturae*, quisquis ille sit EUSEBIUS, aut HIERONYMUS: Porro Samaritani arbitrantur hos duos montes [Gebal & Garizim] inter Neapolim esse, sed vehementer errant, plurimum enim inter se distant, nec possunt invicem benedicientium, sive maledicentium, inter se audiri voces, quod Scriptura commemorat. Inferius autem, ubi dictum est, Golgol, sive Galgal locum esse juxta Jericho subdit: *Errant igitur Samaritani, qui juxta Neapolim Garizim & Gebal montes ostendere volunt, quum illos juxta Galgal esse Scriptura testetur.*

(2) Itaque urbem Sichar a Sichem distinguebat EPIPHANUS. Sed Auctor *de locis sacrae Scripturae* non Sichar, sed Sichem ab urbe Neapoli distinguit in vocibus אֲזָחָא, Συχαμ, & Τεπέβινδος, ubique Sichem prope Neapolim esse docens. Non uni antiquae urbi contigit primo suo loco moveri,

hinc parte urbis lapsu temporis pereunte, & illinc novis aedificiis urbem augmentibus, ita ut suburbana in urbem transferint, & urbs suburbanus locus sit factus. Contigitne hoc fortassis & Sichem, ita ut tandem, quum Neapolis diceretur, ab antiquo suo loco distaret? Porro quid si antiquius nomen esset Sichem, quam Sichar, & locus ille eo nomine fuisset dicendus, licet alii & Sichar eum dicerent nomine, quod urbis potius Neapolis proprium erat? Sed est, qui velit ipsam Sichem ab Hebraeis dictam fuisse Sichar vel ex communi dialecto, cui frequentissimum est immutare Litteras, vel ut nomine, quod *mendacium, mercenarius*, aliaque hujusmodi sonare potest, Samaritanis illuderent. Vide LIGHTFOOTUM *Disq. Chorog. &c. cap. 4. §. 4.* & RELANDUM in *1. par. Diss. Miscell. Diss. 3. & lib. 3. de Urbibus, & Vicis Palaestinae &c.*

(3) *Ev. s. JOANNIS cap. 4.* ubi s. EPIPHANUM legisse constat *Sichar*

latur ¹, civitas opulentissima Palaestinorum. Tunc autem Samaria dicebatur ², atque Judaea. Samaria autem quoniam mons ipse naturaliter cujusdam Somer vocabatur: filium autem habuit iste Samoron, & dictus est mons Somar, & hinc nominis hujus appellatio consecuta est: maxime vero roborata per adventum eorum, quos ad colendum terras illas Rex Assyrius destinavit ³. Nam quando captivitas accidit Judaeorum, convenerunt Seniores Israel, qui erant tunc in Babylone cum Hefdra Sacerdote, & qui vocabantur Consiliarii, alique Senes, & oraverunt Assyriorum Regem, ut habitatores mitteret in Judaeam, ne
terra

char aut *Sychar*, quam lectionem Gr. Cod., Syrus, Arabs, Vulgata &c. comprobant reclamante licet HIERONYMO loco descripto p. 55. nec non q. in *Gen. cap. 45.* ubi ait: *Hebraicè Sichem dicitur, ut Joannes quoque Evangelista testatur, licet vitiose, ut Sichar legatur, error inolevit.*

(1) Idipsum docet EPIPHANIUS in *Pan. lib. 3. pag. 1055., & 1068.*

(2) Incipit hic longa a proposito oratione digressio, in qua multa narrantur de Samaritanis, quae exstant etiam in libris *adversus haereses*, interdum, ut videtur, ipsi verbis exposita. V. *Haeresim 8. §. 8. pag. 22.* Ea solum, in quibus liber hic cum illis non convenit, adnotabo.

(3) Nusquam hic EPIPHANIUS

hunc Regem proprio nomine appellat. In *Panario* Nabuchodonosorem vocat, sed constat ex 4. Reg. c. 17. Salmanasarum fuisse, qui TOBIAE c. 1. apud LXX. Ene-messar dicitur, Salmon autem, prout aliqui putant, licet difficile probetur, OSEAE c. 10. v. 14. Reprehendendus cū EPIPHANTIO est NICAE-TAS *Thesaur. Orth. Fid. l. 1. c. 33.* ubi de Samaritanis loquens EPIPHANIUM fere ad litteram tacito nomine describit. Verum quid si quis velit nomen *Nabuchodonosor* fuisse omnibus Assyrii Regibus commune, ut nomen *Pharao* Regibus Aegyptiis? Enimvero tres occurrunt Assyrii Reges eo nomine appellati, quorum unusquisq; aliud quoque peculiare nomen habet.

terra luxurians sine cultore deficeret. Qui suscipiens eorum salubre consilium¹ direxit ad inhabitandum in locis illis gentes quatuor, idest Cu-

H 2

daeos,

(1) Regem Assyriorum novos in Samariam habitatores misisse ipsorum Israelitarum consilio, quos in Babylonem captivos adduxerat, nescio an sit verisimile, licet EPIPHANIUS id ipsum repetat in *Panario* h. 8. §. 8. Libro 4. *Regum* cap. 17. ubi eadem narratur historia, nulla est hujus consilii mentio; & quidem apud Assyrios Reges familiare fuisse videtur, quos sibi subiciebant populos in alienam regionem mittere: ita enim etiam Teglatphalassar populos Damasci incolas in Iberiam misit & Albaniam, ut discimus ex 4. *Reg. c. 16. vers. 9.* idemque fuit, qui Ruben & Gad, dimidiamque Tribum Manasse, & Nephtholim aliò transtulit *Reg. 4. cap. 15. vers. 29. & Paral. 1. cap. 5. vers. 26.* Salmanasar autem non solum Cuthaeis aliisque barbaris Samariam habitandam tradidit *Reg. 4. cap. 17. vers. 24.* sed etiam Samaritanos jam hinc deportaverat in suas terras *Reg. 4. c. 17. v. 6. & cap. 18. v. 11.* Consulendus est etiam AMOS *c. 9. vers. 7.* & apud Prophetas tum Judaeis, tum ceteris gentibus non semel occurrit minatio deportationis in alienam regionem. Porro notes velim in Samariam deductos populos ex iis, quos nuper Rex sibi subiecerat, fuisse, conici non te-

mere ex lib. 4. *Regum* cap. 18. v. 34. & in alienas sedes migrare eos voluisse videri eadem de causa, qua aliò translati fuerant Israelitae, ne scilicet novas res facile molirentur, ut disertè monet s. JOANNES CHRYSOSTOMUS hom. 30. al. 31. in JOANNEM *Operum* tom. 7. p. 177. quinimmo ob id ipsum videtur gentes non ex uno tantum loco deductas in Samariam fuisse, sed ex pluribus, eaque sermone, non solum, sed etiam religione diversas. Hoc autem minime obficit, quin credamus barbaros in Samariam deductos fuisse, nè etiam terra illa sine cultoribus sterilis fieret, quod docet EPIPHANIUS cum sacris Litteris concinens, quae rem ita exponunt *Reg. c. 17. vers. 24. Adduxit Rex Assyriorum de Babylone, & de Cutha, & collocavit eos in civitatibus Samariae pro filiis Israel, qui possederunt Samariam, & habitaverunt in urbibus ejus.* SULPICIUS SEVERUS *Hist. sacrae* lib. 1. in Ed. Hornii c. 86. Salmanasarum Assyrios in hostili solo, nempe Samariae, ad custodiam posuisse, narrat. Utuntur eadem phrasi alii tum ex Latinis, tum ex Graecis Scriptoribus. Scilicet idem fuerat Barbarorum coloniam ad incolendam Samariam mittere, ac mittere ad custodiam.

daeos, & Cuthaeos, ¹ & Seppharaeos, ² & Anagogavaeos, ³ qui ascendentes Idola sua secum, quae tunc unaquaeque gens apud se coluerat, adtulerunt. Cum venissent autem, & residissent in terra Israel, vocati sunt Samaritani, propter quod Samaritanus *custos* interpretatur, custodiebant enim terram Israel. Postea vero leones, pardi, & urfi consurgentes in eos corrumpebant multitudi-

(1) Cuthaeos, & Cudaeos unā eandemque gentem fuisse censet PETAVIUS in EPIPHANIUM, qui in *Panario* quoque eos distinguit. Distinguit autem etiam ANASTASIUS *Sinaita quæst.* 45. sed certe nostrum librum prae manibus habens. Porro Graecus textus ANASTASII juxta editionem GRETSERI habet *Κυθιαίους*, *Κυθιαίους*. HERVETUS autem, qui primus, sed tantum Latine, ANASTASIUM edidit, habet *Cutthiaeos*, *Caththiaeos*, quod quidem ex fide alicujus Codicis fecisse censerem, nisi ea versio aliis etiam multis scateret mendis, si ex Graeco Codice, certe ex Cod. inprimis mendoso derivatis.

(2) In Graec. textu ANASTASII ex edit. GRETSERI est *Σεφρασαιούς*, GRETSERIUS autem in margine apposuit *Σεφραροναίους*. HERVETUS edidit *Sepharuaeos*. In *Panario* est *Σεφραρραίους*: & NICETAS *Thef. Orih. Fidei* lib. 1. c. 33. qui certe eum Panarii locum ante oculos habebat, scripsit *Sepharuaeos*, si fides versioni, quae est in Lugd. Bibl. PP. &c. Noster autem Cod. habet *Seppha-*

raeos. Non est dubium hos populos eos esse, quos LXX. 4. *Reg. cap.* 17. v. 25. adductos dicunt *απ' Σεφραρραίμ*, ut ex Cod. Vat. editum est, & *Σεφραρραίμ*, ut extare aiunt in Cod. Alexand. Verum Cod. Vat. non est constans sibi: v. 31. habet *Σεφραρραίμ*.

(3) In *Panario* juxta editionem PETAVII legitur *Αναγογαναίους* *Αναγογαναεος*, quo in loco SCALIGER legendū censuit, *Ανάγνος Γαναίους*: verum PETAVIUS *Αναγναίους* potius restituendum vult, eoque nomine Havaeos dictos censet, cum LXX. *Αβαν'* scribant. Ast ego apud VVALTONUM invenio LXX. scribentes *Αιδά*, non *Αβαν'*. NICETAS *laud. loco* legit *Anegoganaeos*. Hic secundum quod ms. habet ita edidi *Anagogavaeos*. HERVETUS quoque in sua versione ANASTASII ita scripsit. GRETSERIUS invenit *Αναγαθαίους*, sed in margine & ipse reponit *Αναγογαναίους* nescio an ex ipso Cod. Vat. 423. quem ipse consului, ubi p. 270. *αὐτὸς Κυθιαίους, ἢ κυθιαίους, ἢ σεφραρραίους, ἢ αναγογαναίους.*

tudinem, ita ut absumerentur ab eis; ¹ pro qua re legati per dies singulos ab incolis, & habitatoribus ad Regem mittebantur Assyrium, quatenus eis de locis ipsis licentiam discedendi tribueret, propter hujusmodi saevitiam bestiarum. Mirabantur autem quomodo potuit Israel ibidem commanere. His autem compertis Assyriorum Rex ² evocatis Judaeorum Senioribus sciscitatus est ab eis, quomodo possint in loco, quos dudum direxerat, immorari. Qui rectum dantes sine mora consilium, dixerunt nullam posse gentem ibidem reside-
re, nisi Legem Domini Dei custodiat. ³ Qui cum poposcisset ab eis legem, ei protinus obtulerunt. Ipse vero reddens exemplaria, legis authentica
penes

(1) JOSEPHUS *Antiq.* lib. 9. c. 14. §. 3. peste novos Samariae incolas fuisse vexatos narrat; frugum corruptione Chronicon Samaritanum: sed standum omnino est Sacris Litteris *lib. 4. Reg. cap. 17. vers. 25.* quibus cum EPIPHANIUS concinit, licet illae solummodo Leonum mentionem faciant: *Cumque habitare coepissent non timebant Dominum, & immisit in eos Dominus Leones, qui interficiebant eos &c.* Huc autem respicit elegans illa phrasid R. ISMAELIS, qui Cuthaeos *Leonum profelytos* vocabat, ut legitur in Kiddushin fol. 75. 2. docente LIGHTFOOT in *Disquisitione Chorographica* Evangelio s. JOANNIS praemissa *cap. 4. §. 1. 2.*

(2) Quod praecipuum in modum adnotare hic juvat, illud est, non eundem Assyriorum Regem fuisse, qui Cuthaeos in Samariam deduxit, & qui a Leonibus eos liberare studuit; licet etiam Sacrae Litterae rem ita referant, ut utrumque sub eodem Rege accidisse videatur. Scilicet uno in loco ea omnia referunt, quae spectabant ad Cuthaeorum coloniam in Samariam deductam. Ex *lib. 1. ESDRAE cap. 4. v. 2.* constat sub Rege Afor Haddan Cuthaeos Samaritanos nova Colonia auctos, & legem Moysis doctos fuisse.

(3) Quod Leones in novos Samariae incolas immiserit Deus, hanc affert causam s. JO: CHRYSOSTO-

penes se detinuit ¹, quae direxit incolis, & habitatoribus terrae Cudaeis, & Cuthaeis; ac reliquis, cum Esdra sacerdote ², non Hefdra illo, qui vocabitur Salathiel, cujus erat pater Zorobabel, qui Zorobabel erat filius Jechoniae. ³ Hic igitur

MUS laud. Hom. scilicet, ut potentiam suam ostenderet, quodque non ob imbecillitatem Judaeos tradidisset, sed propter incolarum peccata. Quod repetit THEOPHYLACTUS in cap. 4. Jo. ubi CHRYSOSTOMUS expilat.

(1) V. infra p. 66. Ceterum in *Paranario* EPIPHANIUS haec solum tradit: Legis exemplum fuisse Regi datum, a Rege Esdram Sacerdotem cum illo ad Cuthaeos fuisse missum, & Cuthaeos Legem accepisse: cetera omnia, quae hic narrantur, silentio praeterit.

(2) Reticet Divinus Historicus nomen Sacerdotis, qui Cuthaeis exemplaria Legis adtulit. S. JOAN. CHRYSOSTOMUS reticet quoque hanc historiam referens *laud. homil.* in JOANNEM; sed S. EPIPHANIUS Esdram nominavit non solum hic, sed etiam h. 8. §. 8. & repetit in *Anacephalaeosi*. DAMASCENUS quoque in *lib. de Heraesib.* §. 9. & NICETAS *Thef. &c.* l. 1. c. 33. idem nomen habent, haud tamen mirum est, cum uterque EPIPHANIUM exscribat. Illis addendus subit CEDRENUS in *Comp. Hist. &c.* & THEOPHANES Cerameus *hom.* 30. ubi de Samaritanis loquens librum EPIPHANII, quem edimus, ad manus habuisse videtur, & oratorem a-

gens suo elogio hunc Esdram decorat, vocans αὐθάρσος, ἡ ἔδοτον χρισόν, τὴν ἀρετὴν ἀπαράμιλλον &c. *Divinarum rerum scientissimum, bonis moribus, & incomparabili virtute praeditum &c.* Fuerunt autem qui Lun, non Esdram, vocarunt missum in Samariam ab Assyrio Rege Sacerdotem, & qui contra sacrarum Litterarum fidem, duos Sacerdotes missos fuisse somniantes, Eleazarum quemdam, (TANCHUM fol. 17. 4. substituit R. Sabiam) & Jannaei filium nomine Dositheum eos fuisse, commenti sunt. Dositheus Jannaei filius memoratur etiam ab HIERONYMO in *lib. Adv. L. ciferianos &c.* & Sadducaeorum auctorem vocat, sed diu post Asor Haddan tempora ille vixit.

(3) PETAVIUS inveniens Esdram ab EPIPHANIO dici Sacerdotem ad Cuthaeos missum *Animadv. p. 21.* haec scribit: *Non videtur alterum Esdram ab eo intellexisse, qui Hecaliae filius Legis scriba dicitur. Sed alium tamen, si verum illud est, oportet fuisse.* Etiam FRANCISCUS SCORSUS in notis ad THEOPHANEM n. 4. hunc scriptorem in re chronologica lapsum pronunciat, quod Esdram Cuthaeis missum praediceret, & fatetur non reperire, quo pacto

Hesdras, quem diximus, ascendens Hierosolyman, Pentateuchum tantummodo, id est quinque libros Moyfi, detulit eis Veteris Testamenti libros scriptos secundum formam, quam dedit Dominus in monte Sina; quam formam Hebraei *deeffion*¹ vocant, quod interpretatur *insculptum*;

Nunc

pacto excuset. Verum utrumque auctorem nimis facile hujus erroris reum dici puto, quod nimirum Esdras Cuthaeis missum cum Esdra illo confundant, qui postquam Judaei e Babylone in Judaeam redierunt, sacros Libros restituit. Enimvero EPIPHANIUS distinguere hic voluisse videtur, sed locus aut in mendo cubat, aut certe EPIPHANIUS memoria lapsus est, fuit enim *Esdras filius Saraiae, filii Azariae, filii Helciae &c.* ut legitur *lib. 1. ES-DRAE c.7.* Sed potius locum esse corruptum pro certo habeo, & scriptorem Cod. ex duobus periodi membris incipientibus, *Qui &c.* alterum omisisse, errore in ms. non raro, crediderim. Itaque sic, aut non multum dissimiliter videtur mihi scripsisse EPIPHANIUS: *non Esdra illo, qui Judaeam rediit cum eo populi Duce, qui vocabatur Zorobabel &c.* Porro Salatiel fuit pater Zorobabelis, non hic illius, & Jechonias fuit avus Zorobabelis, non pater. Vide *Paral. 1. c. 3.*

(1) Nusquam alibi hoc nomen me legere memini, nec facile videbatur de eo aequam ferre sententiam. Porro cum inferius scriptum

fit alio modo, nimirum *Deeffion* augebatur, etiam scriptoris culpa, in sententia ferenda periculum. Homo Hebraicarum litterarum peritissimus, & earum in Vaticana Bibliotheca interpres, cui locum hunc ostendi, adnotabat Syriace *די ציון De sion* significare, quod signatum: *די ציור De sion* autem, quod *insculptum*. Porro cum forma litterarum, quae in tabulis lapideis fuerunt impressae, ab Hebraeis vocetur *כתב עברי Chethav Hebri*, *scriptura Hebraica*, & *כתב הקדש Chethav akodesc*, *scriptura sancta* considerandum quoque: censuit verbo *ἁγιον* Graecos *sanctum* dicere. Verum de Syriaco verbo hic agi non dubito: verbum enim Hebraeorum EPIPHANIUS refert, *Hebraei vocant*, & praeterea cum interpretatione ponit, quod interpretatur *insculptum*: demum interpretatio nullo pacto ad sanctitatem scripturae Hebraicae refertur. Itaque videtur ex hoc EPIPHANII libro, nos edoceri Hebraeos formam antiquissimam litterarum, quibus Lex scripta fuit in tabulis lapideis, appellare consuevisse antonomastice, quod *signatum*, aut mavis, quod *inscul-*

Nunc enim non eadem sunt elementa litterarum, quibus Hebraei utuntur, librique eorum non sunt scripti juxta veterem formam, quae tunc in tabulis lapideis constat insculpta. Haec igitur forma, quam nunc tenent Judaei, vocatur *Soma birenus*¹. Samaritani vero servant *deesse non*, quae forma

insculptum; neque est mirum vocē Hebraicam hic deformatam legi, nam & supra, ubi de Bdellio agitur pag. 14. Hebraicum verbum כדלח *bedolach* deformatum legitur, sic: *Bodallin*.

(1) Συμפור Latinè significat *hodie*. Fortassis in Graeco textu erat *σήμερον* *hodiernus*. Nimirum Litteras, quibus Esdras Legem descripsit post captivitatem, si credimus EPIPHANTIO, *hodiernas* dicebant Judaei, ut ab antiquioribus distinguerent, quibus Lex scripta fuit in tabulis illis, quas a Deo Moyses accepit. Porro Esdras novis litteris usum esse, cum Legem *restauravit*, ut verbo utar TERTULIANI in lib. *de Habitu Muliebri* c. 3. non solus S. EPIPHANIUS hic, sed etiam HIERONYMUS docuit in Prologo Galeato, seu Praef. in lib. *Regum*, nec non EUSEBIUS in *Chronico*, nisi ipsius HIERONYMI additamentum sint ea verba, quae ibi leguntur de Esdra: *Affirmatur Divinas Scripturas memoriter condidisse, & ut Samaritanis non miscerentur, Litteras Judaicas commutasse*. Id ipsum plures ex Talmudicis confirmare ex VALTONO

scimus, *Proleg.* 3. §. 32. sed hic ex eo solum referam, quod in Talmud Babylonico legitur tract. *Sanhedrim* sect. 2. *In principio data est Lex in scriptura Hebraea, & lingua sancta, postea data est illis in diebus Esrae scriptura Assyriaca, & lingua Aramaea: postea elegerunt Israelitae scripturam Assyriacam, & linguam sanctam, & reliquerunt Idiotis scripturam Hebraicam, & linguam Chaldaicam. Qui nam sunt illi Idiotae? Respondet R. Chasda: Cuthaei. Quae nam est scriptura Hebraica? Respondet iterum Chasda: scriptura Libonaeae.* Porro indictum nolo in libro illo *Mischnicarum Legum*, qui *Ordo puritatum* inscribitur tract. *de Lotione manuum* cap. 4. §. 5. Ed. Surenhusii par. 6. pag. 490. hoc me invenire monitum: *Targum in Ezram & Daniele polluit manus, Targum Hebraicè scriptum, & contra, ut & scriptura Hebraica, non polluit manus, sed nunquam polluit nisi Assyriace scripserimus in pelle, & cum atramento.* R. MOSCHE Fil. Maimonidis haec explanans animadvertit tam scripturam, in qua Legem sui scribebant,

forma fuit olim, ut diximus in tabulis impressa lapideis. At Hefdra¹ ascendens a Babylone, volensque discernere Israel a reliquis gentibus, ut genus Hbraehae non videretur esse permixtum cum habitatoribus terrae, qui tenent quidem Legem, non tamen & Prophetas, immutavit pristinam formam relinquens *deessenon*, propter quod ea

I

for-

bant, quam illam, in qua Legem scripsit Deus, Assyriam dici, hanc tamen esse ita dictam propter ipsius excellentiam ab אשׁרֵי *beatitudines*, ita ut hanc scripturam dicere Assyriam idem sit, ac *beatam* dicere. Constat itaq; etiam R. MOSCHÉ putasse aliis litteris ab iis, quibus Deus Legem scripsit, Legem suo tempore Hebraeos scribere consuevisse. Quinimmo id ipsum ex ipsis quoque verbis descripti Moniti intelligi mihi videtur. Nulla exorta foret dubitatio utrum scriptura Hebraica pollueret manus, nisi Hebraei eam repudiasent. Scripturam Hebraicam vocant Talmudici, quam nos Samaritanam vocamus, ut descripta nos docet auctoritas ex *Sanhedrin*. Porro, ut ex eadem auctoritate quoque constat, distinguendum est inter Linguam & Scripturam, qua Lex scripta fuit; & hoc posito, animadvertamus oportet, Esdras Legem lingua sancta descripsisse minime esse ambigendum, sed solum certare Criticos de litterarum forma, quibus Esdras verba linguae sanctae expressit. Lis sub iudice est, neque

ego tantus sum, qui possim componere. Quod silere non debeo illud est, eos, qui novis litteris Esdras esse usum volunt, non solum conjecturis agere, sed etiam veterum Scriptorum auctoritate, solummodo autem conjecturis, qui stant ex adverso. Expendere autem ex qua parte conjecturae illae habeantur probabiliores, res est altioris indaginis, & plena periculosa aleae res foret judicare. Praeterea animadvertere juvat, ex hoc EPIPHANII libro, qui primam sententiam tuentur non, unum tantummodo novum patrum, nempe ipsum EPIPHANIUM, adeptos esse, sed plurimos; etenim Samariticas litteras, & Hebraeorum vario nomine appellatas fuisse tradit, & ipsa nomina, ut nota refert, quae quidem eorum sententiae optime respondent, luculenterque eam comprobant, atque confirmant.

(1) Esdras hic est, qui cum Zorobabele in Palaestinam rediens Divinos Legis libros deperditos, aut saltem corruptos, seu mavis dicere confusos perturbatosq; restauravit.

forma a Samaritanis praeoccupata jam fuerat¹, ut per hoc Habrahae semen distingueretur a Nationibus reliquis. Sed nos his pervenientes in locis, coacti sumus ob occasionem causæ hujus ampliare sermonem.

Erant itaque, qui permanferunt ex gentibus, in terra Israel, pro diversis rebus Samaritani vocati: ² Primum a Somer, uno ex filiis
Cha-

(1) Rabbinorum nonnulli ex iis, qui apud se Legem iisdem exaratâ litteris, quibus est digito Dei scripta in tabulis, non habere fastidiunt, Cuthaeis non authenticum librum fuisse datum volunt, ut in hoc libro EPIPHANIUS tradit, sed ejus exemplum scriptum litteris profanis, & comminiscuntur Israelitis ante captivitatem duplex litterarum genus fuisse, sacrarum nempe, & profanarum, sacrarum, quarum usus in sacris, & quibus legem scripserat Deus, & ipsi quoque scribebant, profanarum autem, seu civiliû, quae in aliis quibuscumq; rebus adhibebantur, sed quas postquâ Cuthaeis legem describere coacti fuere, & illis ad hoc usi sunt, ne esset inter se, & Cuthaeos, seu Samaritanos consortium, & communio in ejusdem Scripturae genere, abjecerunt, in earum locum substituentes, ad communem usum, litteras illas, quae Rabbinicae dicuntur. Sic R. TANCHUM apud PROCOCKIUM cap. 9. *Notarum in Praef. Maimonidis in libros Mischnaioth* in Ed.

a Reinerio curata Lipsiae an. 1705. p. 339. ubi agens PROCOCKIUS de *lotionibus Judaeorum*, cum Legis volumina Assyriacè scripta manus polluere Rabbinos putasse monuerit, hac illustrat R. TANCHUM narratione. Verum in tract. *De Lotione manuum* cap. 4. §. 5. cujus verba superius retuli pag. 64. n. 1. non omnia Legis volumina, sed Scripturam Assyriam in pelle scriptam, & atramento manus polluere statuitur. Quod autem spectat ad commentitiam illam litterarum distinctionem in sacras, & civiles, vide VVALTONUM Proleg. 3. §. 34.

(2) ANASTASIUS Sinaita, quae sequuntur, usque ad finem paragraphi refert *Quaest.* 45. ubi ait, ea accepisse ex *Epiphano ad Diodorum*. Jamvero en novum innuimus locum, unde licet Graecum textum libri EPIPHANII, quem edimus, restituere; in principio tamen ANASTASIUS nonnulla brevius complectitur, & in epitomen redigit.

Chananaeorum, & Pherezaeorum ¹, priusquam Abraham Patriarcha ad eandem terram Divinitatis adveniret, & appellabatur Somer, & Somoron, tam mons, quam omnia, quae montis vicina esse videbantur. Rursus praefatae gentes, ab Assyriorum Rege transmissae, vocatae sunt Samaritani, qui *custodes* interpretantur. Habet autem & aliam contemplationem nominis hujus intentio ²: propter custodiam, videlicet Legis, quoniam qui missi fuerant, Legis putabantur custodire mandata. Dicit enim Scriptura ³ de ipsis: *quoniam manserunt facientes Legem Dei, & adorantes idola propria*. Cum vero Lex idola nullatenus adoranda praecipiat, quomodo Lex ab eis poterat custodiri? Verumtamen ista causa hinc insinuat intelli-

I 2

gen-

(1) In *Panario* h. 9. §. 1. habet Somer habuisse patrem ex genere *των Φερεζαίων, & Γεργεσαίων*. *Pherezaeorum, & Gergesaeorum &c.*

(2) EPIPHANIO familiare fuit plura etyma eidem nomini tribuere, & quae hic de Samaritanorum nominis origine docet, repetita invenies etiā in *Panario* h. 9. §. 1. Ceterum rectè primam originem nominis Samaritanorū a Somer repetit, ea enim sola vera est, quam comprobant Sacrae Litterae *libr. 3. Reg. cap. 16. v. 24.* ubi legimus, quod *Amri Rex Israel emit montem Samariae a Somer duobus talentis argenti, & aedificavit eum, & vocavit nomen civitatis, quam ex-*

truxerat, nomine Somer domini montis Samariam. Concinit cum Sac. Litteris JOSEPHUS *Antiq. Jud. lib. 8. c. 12. §. 5. & lib. 10. c. 9. §. 7.* nec non S. JOAN. CHRYSOSTOMUS *Hom. 31. in JOANNEM.* Cetera etyma minus propria sunt, licet illud, quod Samaritae hoc nomine dicti sint fere ac *custodes*, veterum plurimi crediderint; ita enim sentientes eorum Opera consulens invenies ORIGENEM, AMBROSIVM, AUGUSTINUM, GREGORIVM magnū, EUSEBIUM, aliosque, quorum tamen aliqui ad custodiam Legis, alii ad custodiam terrae etymon illud referunt.

(3) *Lib. 4. Reg. cap. 17. v. 33.*

gentiae modum. Scientes profanissimi Sacerdotes ¹ memoratarum quatuor ² Gentium, cum Hefdras Sacerdos missus advenerit, qui abominabatur idola juxta Divina Praecepta, & quisquis inveniretur serviens idolis lapidibus, jubente Lege, necabatur celeriter, è suis excelsis culminibus idola propria substulerunt, & occulerunt in monte Garizim, in loco nimis abdito, atque secreto. Fuerunt autem
idola

(1) Sacerdotes, qui idola absconderunt, septuaginta fuisse, tradit PROCOPIUS Gazaeus in *Deut.*

(2) Gentes in Samariam a Rege Assyrio missas quinque fuisse ex Divino Historiographo intelligimus 4. *Reg. c. 17. v. 24. Adduxitque autem Rex Assyriorum de Babylone, & de Cutha, & de Avah, & de Emath, & de Sepharavim, & collocavit eos in civitatibus Samariae pro filiis Israel.* JOSEPHUS quoque *Antiq. lib. 9. cap. 14. §. 3.* populos in Samariam deductos quinque fuisse diserte tradit, licet solos Cuthaeos suo nomine appellet. NICEPHORUS quoque *Chronologiae tripartitae p. 2. cap. 16.* Cuthaeos solum nominat, & apud Rabbinos nullo fere alio nomine, ac Cuthaeorum appellari solent Samaritani, quod utrum ex eo factum sit, quod maxima coloniae pars in Samariam deductae ex Cuthaeis foret, aut quod Hebraei Samaritanis eo nomine illudere velint secundum suspicionem LIGHTFOOTI *Disq. Chor. &c. cap. 4. §. 1.*

videant alii. Verum, quid est, quod S. EPIPHANIUS dicit, fuisse quatuor gentes in Samariam deportatas? Praeterea haud bene convenit cum S. Litteris Cudaeos, & Anagogavaeos recensens, & omittens, qui erant de Babylone, & de Avah, & de Emath. Quid? nec sibi ipsi constans est. Quatuor eas fuisse gentes docet, & quatuor quidem superius memorat Cuthaeos, Cudaeos, Anagogaveos, & Seppharaeos, ex quibus Cudaei, & Anagogavaei in S. Codice nullatenus memorantur; inferius autem & ipse hos praeterit, & praeterea non amplius quatuor, sed quinque gentes memorat, nempe illas ipsas, quas etiam S. Litterae recensent, Babylonios, Cuthaeos, viros Etham, Evaeos, & Seppharium. Mira certe ea est inconstantia, ita ut existimare aequum esse videatur, libros EPIPHANII apprimè corruptos ad nos pervenisse, aut ejus sententiam haud probe nos assequi.

idola numero quatuor ¹, sicuti habet antiqua traditio. Nam viri Babylonii Deam Sochoth Benith colebant, & viri Chuth Deam Nerigel, & viri Etham Deam Afimath, & Evaei Deam Nebaztharchar ², & Sapharium, & averterunt cor Samaritanorum docentes eos ad montem Garizin orare; quapropter ubicunque fuerint ad montem se con-

VER-

(1) Plura sunt idola, quae memorantur 4. Regum cap. 17. legitur enim, *Viri Babylonii fecerunt Sochoth-Benoth, viri autem Chuthaei fecerunt Nerigel, & viri de Emath fecerunt Afima. Porro Evaei fecerunt Nebahaz, & Tharthac. Hi autem, qui erant de Sepharvaim comburebant filios suos igni Adramalech, & Anamelech, Diis Sepharvaim.* De hisce idolis praeter hujus loci libri 4. Reg. interpretes, agunt SELDENUS de *Diis Syris &c.*, & BEJERI in eum *additamenta &c.*, JO: NICOLAUS in libros CUNAEI de *Rep. Hebr. l. 2. c. 6. &c.*

(2) Sacrae Litterae, ut vidimus, habent *Nebahaz, & Tharthac*: at vero EPIPHANIUS unum & idem numen, & Nebahaz, & Tharthac facit, & Deam vocat. Enimvero etiam MARSHAMUS Tharthac numen censuit a Nebahaz minime diversum. Porro Sepharaeos quoque propria Numina habuisse, narrat auctor libri *Regum*, nempe Adramalech, & Anamalech, & hic EPIPHANIUS Deam Nebaztharchar Evaeos coluisse dicit & Sapharium; dummodo forte post verbum *Sepharium* non desit aliquid libra-

rii oscitantia praetermissum. Ceterum ubi essem certior EPIPHANIUM, quae hoc loci asserit, ita consulto scripsisse, ut ad omnia animadvertit, non autem memoria tantummodo fidens sua, ejus a Sacris Litteris diffensionem diluerem, adnotando, unum & idem Numen ab eo forte habitos nonnullos Deos, qui veluti inter se distincti apud Sacras Litteras recenseri videtur, quod nimis unum & idem Numen secundum varias nationes, variis nominibus cuique nationi peculiaribus appellent. Scilicet difficile minime foret conjectando probare sub nominibus *Nebahaz, & Tharthac* non secus ac nominibus *Adramalech, & Anamelech* Lunam & Solem latere. Quod si unum idemque sit numen *Nebahaz, & Tharthac*, nec deessent conjecturae, quibus suaderem etiam *Adramalech* & *Anamelech* idem Numen significare juxta variam potentiam vario nomine appellatum. Sic apud Graecos, Latinosque tergemina, erat Hecate, unde VERGILIUS Aen. lib. 4. v. 510.

*Tergeminamque Hecaten, tria
Virginis ora Dianae.*

vertentes orant. Qui in Oriente sunt ad Occidentem respiciunt, & qui sunt in Occidente ad Orientem, & qui in Aquilone similiter intendunt ad Meridiem, & qui in Meridie ad Aquilonem montis aspiciunt, ut impleatur Scriptura, quae dicit: *manserunt facientes Legem Dei, & adorantes idola propria*. Nam licet ipsi, qui adorant, ignorent occulta in abdito montis idola¹, impossibile tamen est, ut Divina Scriptura juxta rei hujus sententiam mentiatur. Oblata vero nobis est hujus expositionis occasio propter duodecim Tribus, quae in monte Garizin, & in monte Gebal ordinatae sunt, sicuti habet ipsa numeri ordinati discretio. Decepti sunt igitur ii, qui Deuteronomium² non intelligentes advertunt, ut aliam scri-

pturam

(1) Sacrae Litterae Samaritanos idolorum cultores dicunt, sed minime huic suffragantur narrationi, quod haec idola sub terram, defossa essent. JOSEPHUS quoque hoc neutiquam tradit. Sed de Idolatria Samaritanorum videndus omnino est RELANDUS *Diss. Miscel. par. 2. Diss. 7.*

(2) Verba Deuteronomii, ad quae hic S. EPIPHANIUS adludit, exstant cap. 11. v. 30. ubi de montibus Garizim & Gebal dicitur: *qui sunt trans Jordanem post viam, quae vergit ad Solis occubitum in terra Chanaanæi, qui habitat in campestribus contra Galgalam, quae est juxta vallem tendentem,*

& intrantem procul. Porro hic locus est ille, unde concludere posse sibi suadet S. Doctor, Garizim & Gebal, quibus super benedixerunt, & maledixerunt Israelitae, prope urbem Neapolim non fuisse. Nempe nullum fortasse alium locum, Galgal dictum noverat, quam illum Jericho, & Jordani proximum, secundum ea, quae legimus JOSUE c. 5. v. 8. nec animadvertit quod hic nondum eo nomine vocabatur, cum Moyses Deuteronomium scripsit. Locus, quem Galgal appellat Moyses, RELANDO &c. Galilaea est, quam sic dici etiã putant JOSUE c. 12. v. 23. ubi inter Reges ab Josue devictos Rex Galgal gentium memoratur.

Sed

pturam sibi facerent: arbitrati sunt enim montem, qui contiguus est Neapoli, sicut supra retulimus, hunc esse Garizin, qui nimis altus est, cui etiam, qui locatus ex adverso est, quem suspiciantur esse Gebal, & ipse vehementer excelsus est; Sicima quippe inter duos montes in convalli sita est¹, hinc inde montium objectione conclusa.

Fece.

Sed voto his reponi posse Regem Galgal gentium memoratum JOSUE 12. eum censendum esse Regem, cujus sub ditione erant loca inter Jordanem, & Jericho, & Regem Galgal dici, quod nimirum regnasset, ubi locus a JOSUE Galgal dictus erat: praeterea in *Deut.* hunc locum eodem hoc nomine Galgal a Moyse per prolepsin appellari, seu potius verba contra *Galgalam* ex additamentis esse, quae Pentateucho facta constat, ut notat CALMETIUS *Diss. in Pent.* quid tum? Enimvero licet daremus haec esse vera, nequaquam tamen satis essent, ut probarent jure & vere EPIPHANIUM ex *Deut. cap. 11. vers. 30.* colligere montes Garizim & Gebal proximos fuisse Galgal juxta Jordanem. Hebraicum verbum מול quod aliquando sonat *juxta*, aliquando *e regione*, LXX. interpretantur ἐχόμενον *juxta*, sed potius interpretari debuissent *e regione*, contra, ut quidem habet Vulgata. Porro in hoc sensu מול & de locis longo intervallo proximis recte dicitur. In *Deut.* initio mare Rubrum committit cum campis

Moab, ut optime adnotat MASIUS.

(1) Sic quoque BENIAMIN Tudelensis Sichein in valle inter montem Garizim & Gebal jacere testatur. Concinit PHOCAS quoque, qui Palaestinam duodecimo saeculo perlustravit, nec dissentit THEODOTUS apud EUSEBIUM *Praep. Evang. lib. 9. 22.* Porro Sichein *ab humero, id est, leni acclivitate dicta est*, inquit CELLARIUS *Geog. Ant. l. 3. c. 13.* Enimvero ad radices Garizim ita fuisse positam, ut tamen ejus pars per jugum montis extenderetur, ex THEODOTO & PHOCA laudatis colligi posse videtur, nec non fortassis ex HIERONYMO, qui in *Epitaphio Paulae &c. ex latere Garizim extructam* dicit. Neque vero praeteribo vallem inter montes Gebal & Garizim jacentem fuisse multo angustam THEODOTO eodem teste, ita ut prope modum juncti viderentur vertex utriusque montis; video enim hoc opportune reponi posse ad illud, quod habet Auctor *de loc. Sac. Scripturae* descriptus p. 57. n. 1. scilicet distasse inter se plurimum montes, quos inter media erat Neapolis,

Fecerunt autem Samaritani, qui in civitate ipsa commanent gradus in monte, & templum quoddam in edito construxerunt, ut, sicut diximus, sursum in monte orare videantur, quem Garizin ipsi vocant juxta quandam oblivionis incuriam, non juxta fidei rationisque veritatem. Nam liber aliter habet historiae. Sed hi falluntur, qui id quod est, non diligenter aspiciunt. Denique montes isti adeo sublimes, & altissimi comprobantur, ut nemo sursum loquentem in convalli possit audire. Quomodo ergo principes Tribuum, qui sursum erant sex homines de tanta sublimitate vocem suam populis auditam facere poterant, ut, qui deorsum stabant, responderent: *Amen*. Super mille namque

pas-

lis, ita ut esse non possint montes Garizim & Gebal, quibus super alterno cantico benedixerunt & maledixerunt Israelitae, cum invicem audiri non potuissent.

. . . . ἔδὲ ποτε δειὰ λαχνηέντα πορεύσιν .

Ἐξ αὐτῆς δὲ μάλ' ἀγχι δὴ ἔρα φάινετ' ἔρυμνά,

Ποίησε κληῖδοντα καὶ ὕλης . πῶν δὲ μεσηγύ,

Ἀτρασιπὸς αἰ τμητ', ἀραὴ αὐλώσῃς .

(*tunc montes*

. . . . *Tecti juncto prope ver-*
Hinc gemini excipiunt, herbas-
que nemusque ministrant.

Quos inter raro angustus discrimine callis

Rumpit iter .

THEODOTI auctoritas de angustia vallis inter Garizim & Gebal jacentis probari potest recentis scriptoris auctoritate, hoc ipsum enim narrat oculatus testis MORISON &c. *Voyage &c.* l. 2. c. 10. p. 238.

(1) PROCOPIUS Gazaeus blanditus sibi est, nosse etiam tempus, ex quo montem prope Sichem Garizim vocari coeptum est, inquit enim, nomen Garizin *robur adeptum esse suum post tempus illud, quo ab Assyriorum Rege coloniae in eam terram ductae sunt*, ejus autem proprium nomen fuisse *Somoron*; & ita imprudens non distinguit montem, quem super aedificata erat urbs Samaria, a montibus, inter quos sita erat urbs Sichem.

passus eminet altitudo montis aut amplius ¹, habetque grados plurimos, &, ut ajunt quidam, mille quingentos, & supra ². Per hoc igitur, quod possibile non est, ut audiatur deorsum vox eorum, qui sursum sunt, protinus arguuntur montes isti non esse, quos Scriptura Divina significat. Tum consequentia libri Hiesu Nave manifestat, quando

(1) Mons Garizim adeo sublimi vertice erigitur, ut Rabbinii Samaritae commenti sint, non esse immersum in aquis, quando illae universam terram longe latèque diluviarunt, ut legere est in *Bereschith Rabba Parascha* sect. 32. §. 16. & *Elleh haddebharim Rabba*, Fol. 292. 2. 3. Loca referuntur a LIGHTFOOT in *Hor. Hebr. in Jo. cap. 4. v. 20. & v. 25.* Verum quicquid de hoc sit, falsum enim omnino esse dubitari nequit ex *cap. 7. Geneseos vers. 19.* insignis certè altitudinis

K ad esse Garizim neminem fugit, & JOSEPHUS quoque *Ant. lib. 11. cap. 8. §. 2. ceterorum montium in Samaria altissimum vocat.*

(2) Quod per quosdam gradus pateret adscensus ad verticem Garizim etiam nummi veteres fidem faciunt, quorum duos ex VAILLANTIO de *Nymismatibus aereis Imperatorum &c. in Coloniis & Municipiis percussis* par. 2. pag. 244. & 263. Ed. Paris. an. 1688. hic adponimus. Alter ad Philippum Seniore[m] spectat, alter ad Otaciliam Severam.

Verù enim vero tot eos gradus fuisset quot putat S. EPIPHANIUS, aut mille sexcentos & unum, quot ait PROCOPIUS Gazaeus in *Deut.*, minus credibile esse videtur; praesertim vero si vallis inter duos montes jacens, ubi urbs extendebatur, angusta

multum erat, qualem describit THEODOTUS superius laudatus. Itaque longe verisimilius loquitur *αὐτὸς αὐτὸς* Auctor Itinerarii veteris Jerosolymitani, qui eos gradus fuisset trecentos asserit, adnotante RE-LANDO *Palaeestinae &c. lib. 2. c. 11.*

ad Orientalem plagam Hiericho duos illos montes esse commemorat³, id est Garizin, & Gebal: O-

rien-

(3) EPIPHANIUS, qui nullum alium locum nomine Galgal novissime videtur, quam illum Jordanem inter & Jericho, sic appellatum, postquam in eo Israelitae circumcisi sunt *JOSUE 5. vers. 9.* haud mirum est, quod dicat, ex libro *JOSUE* colligi, montes Garizim & Gebal Orientales esse Jericho, cum eos juxta Galgal positos dicat Moyses *Deut. 11. v. 30.* Certe constat ex dicto capite libri *JOSUE*, nec non ex *c. 4. v. 19.* Jerichunti Orientalem fuisse locum illum, post circumcisionem populi in eo peractam, Galgal dictum. Porro etiam in *Pan.* EPIPHANIUS ex libro *JOSUE* constare monet Garizim & Gebal ad Sichem non fuisse. PETAVIUS in margine laudat *JOSUE cap. 8.* quod crediderit, ut puto, eam sententiam amplexatum esse EPIPHANIUM, cum animadverterit, quod laudato capite statim ac narratum est urbes Jericho, & Hai fuisse captas, earumque gentem & Reges caesos, subjicitur, tunc aedificasse Josue Altare Domino in monte Gebal, & peractam esse imperatam a Moysse caeremoniam rogandi Deū bona super Garizim studiosis legis, mala vero contemptoribus super Gebal. Enimvero hinc quoque S. Doctor postulare poterat suae sententiae favorem. Verū ex hoc ejus libro *περὶ λιβαν* patet, illum postulasse secundum eam, quam ex-

posuimus, animadversionem. Ceterum aut ex *Deut. cap. 11. vers. 30.* illud solum probatur, quod e regione Galgal Jerichuntis fuerint Garizim & Gebal, & nullo modo quod fuerint illi proximi, aut certe Galgal, de quo illic mentio est, alius locus est ab eo, qui erat inter Jordanem & Jericho. Qui plura vult MASTUM adeat, & RELANDUM: conjecturas hic ego meas tantummodo afferam. Certum est ex *Deut. cap. 11. v. 31.* Moyssem jussisse, ut Israelitae, cum ingressi forent in terram promissam, ponerent benedictionem super montem Garizim, & maledictionem super montem Gebal, verisimile autē minime est, quod Josue mandatum hoc non fecerit ubi primum potuit. Quid itaque fecit deletis urbibus Jericho & Hai *Jos. 8.*? Si montes Garizim & Gebal in Galgalis erant ad Orientem Jericho, cur statim ac Galgalis venit *Jos. 5.* non fecit? Certe ab Jericho urbe omnium proxima nihil erat timendum, erat enim ipsa timore plena, ideoque clausa, & munita *Jos. cap. 6.* & quidem ab ea nihil timuisse Josue illud nos facit certiores, quod ibi circumciderit populum; & fecerit Phasē *Jos. 5. v. 8. & 10.* Quid igitur? quid? nempe erant montes Garizim & Gebal trans Jericho, & Hai, & idcirco solum his deletis potuit

orientalis autem plaga Hiericho sita est juxta Galgal, qui est locus Galgalae¹. Sicima vero ad partem est

Josue eos usque progredi (erant enim vicini) & Mosis mandata, ibi peragare. Attamen inde statim retrocessisse videtur ad Galgal, namque his auditis cum ceteri Reges trans Jordanem ad arma conclamarent, Gabaonitae vero foedus cum Hebraeis percutere velent, hi perrexerunt ad Josue, *qui tunc*, verba ipsius JOSUE sunt, *morabatur in Castris Galgalae*. Nimirum utpote bonus Imperator Galgalis castra posuerat, erat enim locus hic juxta Jordanem, trans quem morabantur in urbibus tribus munitis Gad, Ruben, & dimidia tribus Manasse, quas ad se evocare, vel ad eas se recipere poterat, ubi eum premerent Chananaei. Enimvero tum etiam cum Gabaonitis, quos quinque Reges Chanaan oppugnabant, auxilio venit, ex Galgalis processit *Jos. 10. v. 7. reversusque est inde ad locum Castrorum in Galgala v. 43.* & etiam cum postea multa alia bella gesserit, Regesque triginta & unum jam ceciderit, & Chanaan jam bello subactam, subigendamque distribuit, in Galgal erat *Jos. 14. v. 6.* Porro neque est fortassis contemnendum ad sententiam EPIPHANII, de qua agimus, confutandum argumentum, brevissimum intervallum, quod Galgal interest & Jericho. Scilicet Galgal erat ad orientem Jericho *Jos. 4. v. 19.* & ja-

K 2 aquicebat *in campestribus* illius *Jos. 5. v. 11.* ita ut ab ea duo millia passuum tantummodo distaret testibus s. HIERONYMO voce *Galgal*, & PROCOPIO Gazaeo in *Deut. &c.* Quid itaque potuit EPIPHANIUS in suspicionem, saltem non venire, ne forte erraret putando, quod inter Jericho & Galgal Garizim & Gebal essent, praesertim cum eos altissimos montes esse non ignoraverit? Mirum hoc magis est, quod Sac. Litterae aperte dicant Galgal fuisse in *campestribus*. Demum satis amplam ad utrumque Jordanis latus fuisse vallem quid potuit EPIPHANIUS non animadvertere: praesertim cum ea loca peragraverit? *V. Panar. p. 133.*

(1) Cod. sic. Numquid autem putabat EPIPHANIUS, & urbem, & Provinciam, Galgal nomine, fuisse ad Orientem urbis Jericho? Verum ejus sententiam corruptam potius fuisse reor aut ab interprete, aut a librario. PROCOPIUS Gazaeus, qui certe omnia illa, quae de montibus Garizim, & Gebal habet, ex hoc libro mutuatus est, nunc EPIPHANII sententiam in compendium redigens, nunc ipsis plane verbis referens, hunc ipsum locum describere videtur, cum ait: *Habet insuper etiam series libri Josue, quod duo isti montes ab Oriente Jerichuntis siti fuerint, ubi locus quoque Galgala, qui ab urbe ad secundum lapidem distat. Sichei-*

Aquilonis Hiericho, in Occidentem vergens, distans ab Hiericho millibus quinquaginta duobus ¹.

CETERA DESIDERANTUR.

chima vero ad Septentrionem & Occasum Jerichuntis vergit magis, ac ad quinquagesimum secundum lapidem ab ea distat.

(1) Haecenus codex Vaticanus, & qui ex eo sunt descripti. Epitome a GESNERO edita statim ac per compendium retulerit, quae sanctus EPIPHANIUS de duodecim lapidum Rationalis natura, colore, virtutibus &c. commentatus est, subjicit commentarium quemdam, de Adamante, quem, ut habet titulus scripti, summus Hebraeorum Pontifex gestabat ter in anno ingrediens in Sancta Sanctorum: & postea ad lapides Rationalis redit singulos singulis filiis Jacob accommodans sic: Παιδες Δείας δ. Ρεβλῶ, σάρδιον. Συμεών, τοπαζιον Δεσὶ, σμάραγδος. Ἰσάας, ἀνδραξ. Παιδες Βαλλὰς β. Η Βαλλὰ παιδίσηκν ἰὼ τῆς Ραχὴλ. δὲ ἐσὼν ἔκ ἐτικτε, δίδωσι τῷ Ἰακῶβ ἀντὴν ἡνωαῖκα πρὸς τὸ ποιῆσαι παιδας. εἰσὶ δὲ οὔτοι. Δαν, σαφειρο. Νεφθαλίμ, ἰασαίς. Παιδες Ζελφᾶς β. Η Ζελφα παιδίσηκν ἰὼ τῆς Δείας, κὶ δίδωσι τῷ Ἰακῶβ ἡνωαῖκα πρὸς τὸ ποιῆσαι παιδας. εἰσὶ δὲ οὔτοι Γὰδ, λιγυριον. Ασηρ, ἀχάτης. Παιδες Δείας β. Ἰσαχάρ, ἀμύδυστος. Ζαβουλῶν, χρυσόλιθος. Παιδες Ραχὴλ β. Ἰωσηφ, βερύλλιον. Βενιαμίν, ονύχιον. Filii Liae quatuor: Ruben, Sardium: Symeon, Topazion: Levi, Smaragdus: Judas, Carbunculus: Filii Ballae duo. Balla

ancilla erat Rachelis. Haec autem, cum non pareret, dedit eam Jacobo in uxorem, ut filios ex ea suscipere: nati autem sunt ex ea: Dan, Sapphirus: Nephtholim, Jaspis. Filii Zelphae duo: Zelpha erat ancilla Liae, & dedit eam Lia Jacobo in uxorem, ut ex ea filios procrearet: sunt autem hi: Gad, Ligyrius: Aser, Achates. Filii Liae duo. Isachar, Amethystus: Zabulon, Chrysolithus. Filii Rachelis, duo. Joseph, Beryllion: Benjamin, Onychium. Itaque haec ipsa fortassis fuit ratio, qua tandem singulos Rationalis lapides singulis Tribubus s. EPIPHANIUS accommodaverat, sed utrum s. EPIPHANII sit etiam commentarius ille de Adamante, an Epitomes auctor aliunde transtulerit, certo scire non possumus; mallet tamen EPIPHANII non esse, cum multis erroribus scateat, quos notare non praeterit BRAUNIIUS de Vest. Sacerd. Hebr. lib. 2. c. 20. §. DCXXVIII. Ceterum, quae certo deesse scimus, haec sunt. Deest sententia S. Doctoris de potiori ratione accommodandi lapides Rationalis duodecim Tribubus, & desunt animadversiones ex ipsoforum lapidum contemplatione habendae ad pietatem fovendam; utrumque enim in Epistola, ut ajunt, nuncupatoria ad Diodorum pronittitur.

I N D E X

R E R U M.

A

A Bii p. 30. n. 4.
 Achacemenii cur dicti Persae pag. 33. n. 5.
 Achaeonensis Cyri Regis pater non fuit sed avus p. 33. n. 5.
 Achates p. 31. n. 1. ejus color ibid. ubi inveniatur p. 32. ejus virtutes ib. leonis speciem praefert ib.
 Adricomius p. 55. n. 1.
 Aelianus p. 25. n. 1. & alibi.
 Aesculapius vid. Aselepius:
 Aethiopia duplex, Africana & Asiatica p. 13. n. 2. Africana Aethiopia in Orientalem & Occidentalem partita est ib.
 Adramalech p. 59. n. 2.
 Africae toti datum nomen Aethiopiae p. 16. n. 2.
 Agathemerus p. 18. n. 3. & alibi.
 Agathias p. 30. n. 3.
 Agguem pro anguem scripserunt Romani p. 27. n. 1.
 Alabastra urbs p. 7. n. 2. Phrygiam urbem vocat Stephanus p. 8.
 Alabastri p. 7. n. 2. p. 15. n. 2.
 Amathus p. 22. n. 2.
 Amathusia Cypri insula appellata p. 22. n. 2.
 Amazonum historia p. 30. n. 5.
 S. Ambrosius p. 67. n. 2.
 Amethystus quae gemma p. 32. de loco ubi gignitur ib. Hyacintho similis ib. ejus virtutes ib.
 Amos. Liber Amos p. 59. n. 1.
 Anagogavaei qui p. 60. n. 3.
 Anamalech p. 69. n. 2.
 Anastasius Sinaita quo tempore Antiochenam Cathedram adeptus p. x. ejus Quaestiones &c. Hervetus pri.

mus latine edidit p. 60. n. 1. Epiphanius Librum de Gemmis xii. laudat p. x. p. 8. n. 2. & alibi.
 Andreae Caesareensis aetas incerta p. xi. ejus Commentaria in Apocalypsin ib. eorum versio Latina a Peltano facta emendatur p. xii. ib. eorum Gr. Codex in Bibl. Corsiniana p. xi.
 Andreas Cretensis p. xi.
 Apicius p. 10. n. 2.
 Appalium quid p. 24. n. 2.
 Aquila p. 14. p. 39. n. 3.
 Archelaus p. 7. n. 1. & alibi.
 Arethas p. xii. quando floruit, & ejus scripta ib. Epiphanium de Gemmis laudat ib. notatur p. xiii.
 Artii p. 30. n. 6.
 Aristoteles p. 25. n. 1.
 Arrianus 15. n. 1.
 Ars pinaria p. 11. n. 2.
 Artemidorus p. 28. n. 4.
 Aselepius dictus Aesculapius p. 28. n. 1.
 1728 p. 64. n. 1. in quem locum male irrepsit 7 pro 7.
 Assyriam Scripturam dicere idem est ac beatam dicere p. 64. n. 1.
 S. Athanasius Epistolam ad Diodorum Tyri Episcopum scripsit p. xxxi. laudatur p. 16. n. 2.
 Auctor itinerarii veteris Jerosolymitani p. 73. n. 2.
 S. Augustinus p. 67. n. 1.
 Azomitae p. 16. n. 2.
 Azume p. 16. n. 2.

B

B abylonii Samaritanos subverterunt p. 69.
 Babylon in Aegypto p. 6. n. 2.
 Bacchus

Bacchus vid. Templum Liberi.
 Barbaria p. 18. n. 4.
 Barimanasi p. 12.
 Baronius p. xviii.
 Bdellium quid sit p. 14. n. 3.
 Bejerus p. 69. n. 1.
 Bellum gestum propter Smaragdea metalla p. 18. n. 2.
 Benjamin Tudelensis p. 71. n. 1.
 Beninius (Ant. Maria) p. 30. n. 5.
 Beronice p. 17. n. 3.
 Beryllus p. 33. ejus color ib. ubi gignitur p. 34. varia Berylli genera ib. in persona Joseph accomodatur & quare p. 51. undecimo loco repositus in Rationali p. 49.
 Bibliotheca Corsiniana p. xi. & xviii. Vaticana ib. & p. 60. n. 3.
 Bidellium p. 14.
 Blatta purpura quare sic appellata p. 21. n. 1.
 Blemmyes qui populi p. 18. n. 3. ubi positi ib.
 Bochartus p. 7. n. 1. & alib.
 Braunius p. xxi. p. 7. n. 1. & alib.
 Brocardus p. 55. n. 1.
 Buzei p. 72. n. 3.

C

C Aesarius p. 12. n. 4. & al.
 Calchedonius lapis quare sic dictus p. 20. cujus sit coloris ib. ubi inveniatur ib.
 Callinus lapis p. 29. n. 23.
 Calmetius p. 70. n. 2.
 Capella (Martianus) p. 28. n. 1.
 Carbunculus. ejus color p. 19. ubi gignitur ib. quomodo invenitur ib. eum portantes latere non possunt p. 20.
 Carchedon p. 17. n. 2.
 Cato p. 10. n. 1.
 Cedrenus p. 62. n. 2.
 Cellarius p. 16. n. 6. & alib.
 Cetinus lapis p. 28. n. 3.
 Cerites ib.
 Chabratia quid p. 39. n. 3.
 Chibrath ter in sacris Litteris occurrit

p. 39. n. 3. hujus vocis significatio ib. p. 40.
 Chrysofusus p. 33. n. 6. ejus virtutes p. 33.
 Chrysostratus p. 33. n. 6.
 Chrysolithus a nonnullis Chrysoberylus vocatus p. 32. ubi gignitur p. 33.
 Claudianus p. 28. n. 3.
 Codices mss. unde eruta fuit latina versio S. Epiphani de xii. Gemmis pag. xviii. in quibus Bibliothecis adserventur ib. & p. xix. Codicis Vaticani historia describitur p. xx. & p. xxi. ib. Codices varii Epitomen Libri Epiphani de Gemmis exhibentes recensentur p. xxiv. Codices Commentariorum Andreae Caezarensis in Apocalypsin p. xi. p. xii. Codex Quaestionum Anastasii Sinaitae p. 60. n. 3. Codices vers. Lxx. interpretum varii p. 43. n. 2. & alib.
 Columella p. 10. n. 1.
 Crenius p. 37. n. 1.
 Ctesias p. 15. n. 1.
 Cudaei vid. Cuthaei.
 Cunaeus p. 69. n. 1.
 Cuthaei qui p. 60. n. 1. dicti *leonum profelysi* p. 61. n. 1. Samaria illis habitanda traditur p. 59. Vide etiam p. 61. n. 2. p. 68. n. 2. & c.

D

D **Δ** *Α* *α* *ι* p. 30. n. 2
 Dallaeus p. 13. n. 1. & al.
 Damascenus (S. Jo.) p. 62. n. 2.
 Damasci incolae in Iberiam mittuntur p. 59. n. 1.
 Damianus (S. Petrus) p. xix.
 Δάσιν p. 30. n. 2.
 Dauni 30. n. 2.
 Demogeron p. 9. n. 2.
 Demonstratus p. 25. n. 1.
 Deffion quid p. 63. n. 1.
 Deuteronomii Liber p. 55. n. 1.
 Diben, seu Diberii p. 17. n. 1.
 Dickinsonus (Edmundus) p. 37. n. 1.
 Diodorus Tarsensis quis fuerit p. 2. n. 1.

n. 1. laudatur a Facundo Hermianensi *ibid.* quando Episcopus factus p. xxxii. quando mortuus p. xix.
Diodorus, cui librum suum *de Gemmis* Epiphanius dedicavit quis fuerit pag. xxiv. & seq.
Diodorus Episcopus Tyri p. xxiv. ejus aetas p. xxxix. & seq. ejus laudes p. xxx. & seq.
Diodorus Siculus p. 7. n. 1. & al.
Dionysius Periegeta p. 7. n. 1. & al.
Dioscorides p. 14. n. 3. p. 25. n. 1. & al.
Diospolis p. 8. n. 1.
Divisiones filiorum Israel quatuordecim Epiphanius recenset p. 40. & seq. sed aliae etiam sunt apud sacras Litteras p. 46. n. 3.
Docimium p. 35. n. 2.
Domitianus Imperator p. 11.
Dositheus Jannaei filius p. 62. n. 2.
Δυσκόμοις p. 16. n. 3.
Dulitae qui p. 36. n. 3.
Dounatin Gothi Phison appellant p. 18. n. 4.
Δύλα p. 16. n. 3.
Dusius p. 22. n. 1. p. 39. n. 3.
Dupinius p. xxv.

E

Egnatius p. 21. n. 3.
Ejulaei dicuntur interiores Indi p. 12.
Elephantina regio p. 18. n. 1.
Elimaei p. 3. n. 1.
S. Epiphanius Librum de Gemmis XII. scripsit p. 1x. S. Hieronymo eum dono dedit p. x. Scripsisse eum videtur an. Ch. 392 p. xxvii. laudatur a S. Augustino p. xxii. a S. Hieronymo dictus est *επιταλωτό* p. xxiii. interdum nimis credulus p. xxii. defenditur *ib.* emendatur p. 12. n. 4. p. 13. n. 2. p. 33. n. 5. p. 46. n. 7. p. 56. n. 2. illustratur p. 13. n. 1. p. 39. n. 3. p. 40. n. 62. n. 3. p. 64. n. 1. p. 73. n. 2. & al. passim. Utrum illius sit Commentarius quidam de Adamante a Gesnero editus p. 76. n. 1.

Esdra Sacerdos ad Cuthaeos ab Assyriorum Rege missus p. 62. ejus elogium apud Theophanem Cerameum p. 62. n. 2.
Esdras eum Legem restauravit novis litteris usus est p. 64. n. 1.
Esychius p. 25. n. 1.
Eusebius p. 15. n. 2. & alib.
Eustathius Scholiastes Dionysii p. 7. n. 1. & alib.
Evilath Elimaeorum Provincia p. 13. n. 1.
Exodi Liber p. 38. & alib.
Ezechiel Propheta p. 46. n. 3.
Ezechielus Tragocodus p. 15. n. 2.

F

Fabricius (Jo: Albertus) laudatur p. xvii. emendatur *ib.*
Facundus Hermianensis Episcopus p. x. ejus libri *ib.* Epistolam Epiphanii latine vertit *ib.* ad Diodorum Tarsensem eam esse scriptam asserit p. xxiv. & p. 1. sed perperam p. xxv. & seq. de ejus scriptis judicium p. xxxv. & p. 5. n. 1.
Forma litterarum, quibus scripta fuit Lex in tabulis lapideis, quae & quo nomine appellata p. 63. n. 1.

G

Galenus p. 9. n. 2.
Gandarae, Gandarii, Gandri p. 13. n. 1.
Ganges, ejus ostia p. 13. n. 1. Carbunculum proicit ad loca circa Lybiam p. 13.
Garizin mons. Ejus situs p. 55. n. 1. p. 57. n. 1. p. 70. n. 2. &c. non esse immersum ab aquis Diluvii Rabbini Samaritani comminiscuntur p. 75. n. 1. per plures gradus ad ejus verticem ascenditur *ib.* n. 2. ejus nomen quid significet p. 56. n. 1.
Gebal mons ubi situs p. 55. n. 1. & al.
 De

- De Gemmis plurimi scripserunt p. xxv.
 Genesis. Liber Genesis p. 12. n. 1.
 & alib.
 Gentes a Rege Assyrio in Samariam
 missae quot p. 68. n. 2.
 Geoponica p. 9. n. 2.
 Georgiani p. 24. n. 1.
 Gerhardus Mercator p. 55. n. 1. emen-
 datur p. 56.
 Gesnerus edidit Epitomen Libri S. Epi-
 phanii de xlii. Gemmis p. xvi. p. 1.
 n. 1. notatur p. 8. n. 1. p. 9. n. 2.
 p. 20. n. 3. p. 24. n. 6. p. 29. n. 2.
 p. 32. n. 1. p. 35. n. 2. & alib.
 Golgol, seu Galgal Quotuplex p. 70.
 n. 2.
 Gorius p. 37. n. 1.
 Grammaticas p. 23. n. 2.
 S. Gregorius Magnus p. 67. n. 2.
 Gretserus p. 61. n. 1. & alib.
 Gruterus p. 10. n. 2. & alib.

H

- H** Arduinus p. 17. n. 2.
 Hebraei Moysen se ditasse ajunt frag-
 mentis tabularum, quas fregit ob
 peccatum Israelitarum p. 22. n. 1.
 unde haec fabula ortum duxerit ib.
 Hebraei an iisdem litterarum elementis
 utantur, quibus utebantur antiqui-
 tus p. 64. a sinistris ad dextram scri-
 bunt p. 37. n. 1.
 Hebraica scriptura Thalmudicis quae
 p. 64. n. 1.
 Helias fuit typus Christi Domini p. 2.
 n. 3. ea quae erant necessaria tan-
 tum efflagitabat ib.
 Heliodorus p. 19. n. 2.
 Herodotus p. 7. n. 2. & alib.
 Hervetus primus edidit latine Anasta-
 sium Sinaitam p. 60. n. 1.
 Hefdra p. 62. &c.
 Hefdras p. 64. n. 1.
 Hiberi p. 24. n. 1. Jaspidem reperer-
 unt ib.
 Hierosolyma vastata a Titō p. 11.
 S. Hieronymus laudat Epiphanii librum

de Gemmis p. 1x. accepit eum dono
 p. xli. quando Catalogum scripserit
 p. xxviii. ejus locus emendatur
 p. 23. n. 2. p. 25. n. 1.

- Higinus p. 15. n. 2.
 Hillerus (Matthias) p. xvii.
 Hippocrates p. 10. n. 3.
 Hippodromo chabratha p. 39. n. 3.
 Homerus p. 13. n. 2.
 Homeritae p. 16. n. 1.
 Holmius p. 37. n. 1.
 Hugo (Hermannus) notatur p. 37.
 n. 1.
 Hunni p. 30. n. 3.

I

- J** Aspis Lapis p. 22. ejus color ib.
 ubi reperitur ib. varia ejus genera
 p. 23. n. 2.
 Ἰασποπάλλιος p. 24. n. 3.
 Ichthyophagi qui p. 16. n. 6.
 Jericho ubi posita p. 74. n. 3.
 Indiae nomen variis Regionibus datum
 p. 7. n. 1. Aethyopiae p. 15. n. 2.
 Indi in novem Regna olim disparati
 p. 14. Indi fuerunt dicti omnes po-
 puli minus noti ib. n. 1.
 Indicas res ignorabant Antiqui p. 15.
 n. 1.
 Indus Fluvius a Paropamisso monte ori-
 tur p. 12. n. 2.
 S. Joannes Evangelista pag. 57. n. 30
 & alib.
 S. Joannes Chrysostronus Theodori Taro-
 sensis auditor fuit p. xx. S. Epiphanio
 adversabatur ib. laud. p. 59. n. 1. & al-
 Job. Liber Job p. 7. n. 1.
 Jolas Hierotarantius Epitomes libri
 Epiphanii de xlii. Gemmis interpretes
 p. 11. n. 1. emendatur p. 11. n. 2.
 & alib.
 Joseph quare ultimo loco positus in Ra-
 tionali p. 49.
 Joseph Tribus duplex. p. 44. n. 8.
 Josephus Flavius p. 22. n. 2. & alib.
 Josue. Liber Josue p. 45. n. 3. & alib.
 Iudis nummus p. 7. n. 2.

Esdorus p. 7. n. 1., & alibi.
 Ismael R. p. 61. n. 1.
 Itinerarium Jerosolymitanum p. 73.
 n. 2.
 Juba p. 7. n. 1. & alibi.
 Judas quare constitutus sit primus ad
 orientalem plagam in metatiore Ca-
 strorum p. 51.
 Julius Pollux p. 9. n. 1.
 Juvenalis p. 8. n. 1.

L

LAc a Massagetis bibitur p. 24. n. 2.
 Lambecius p. xi.
 Lamius (Jo.) p. xxxvi.
 Lampridius p. 21. n. 3.
 Lapidis duodecim pro duodecim Tri-
 bubus in Rationali positi sunt p. 35.
 eorum Ordo p. 5. p. 37. p. 59.
 Laugurinum p. 26. n. 1.
 Leges Mischnicae p. 64. n. 1.
 Leones Samariae incolae caedunt p. 61.
 n. 3.
 Lex quibus litteris scripta in tabulis
 p. 64. n. 1. à Rege Assyrio efflagita-
 tur p. 61. Cuthaeis mittitur ib. quibus
 litteris scripta ab Esdra p. 64. n. 1.
 Levi exclusus propter Manasse p. 52.
 Libri de xii. Gemmis epitome pluries
 typis recusa p. xvi. multiplex ib.
 & p. xxiv.
 Lightfootus p. 57. n. 1., & alibi.
 Liggium p. 28.
 Ligorius p. 7. n. 2.
 Liggurus p. 27. n. 1.
 Lipomannus p. xv. §. iv.
 Litterarum Hebraicarum duplex genus
 p. 66. n. 1.
 Ludolphus Job p. 15. n. 1. & alibi.
 Lun quis p. 62. n. 2.
 Ligyrius Lapis p. 24. apud Physiologos
 ignotus p. 25. utrum diversus ab Lyn-
 curio p. 24. n. 1.
 Lyngurium seu Lyncurium an electrum
 p. 25. n. 1. in Lyguria invenitur ib.
 dictum etiam Langurium pag. 27.
 n. 1.

Lynx p. 28. n. 4. num ex ejus urina
 Lyncurium fiat ib.
 Lycanus p. 22. n. 1.

M

MAchabaeorum liber p. 55. n. 1.
 Marcellus Ancyranus p. 13. n. 1.
 Martianus Heracleota p. 18. n. 4.
 Mare Rubrum Aethiopicum dictum,
 & Arabicum p. 7. n. 1.
 Marshamus p. 69. n. 2.
 Martianus Capella p. 28. n. 1.
 Masius (Andreas) p. 77. n. 1. & alibi.
 Massagetae. Eorum potus p. 24.
 Maussacus p. 25. n. 1.
 Megasthenes p. 15. n. 2. notatur ib.
 Mela p. 12. n. 2. & alibi.
 Mennicius (Petrus) p. xx.
 Mercator (Gerhardus) p. 55. n. 1.
 Mercatores olei Hispani p. 9. n. 2.
 Minatio deportationis apud Prophetas
 frequens p. 39. n. 1.
 Molochas p. 6.
 Montfauconius p. xi. notatur p. xx.
 Morison p. 71. n. 1.
 Mosche R. p. 64. n. 1.
 Moyses utrum se ditaverit fragmentis
 tabularum, quas fregit p. 22. n. 1.
 Muratorius (Ludovicus Ant.) p. xxxvi.

N

NAbuchodonosor nomen Assyrii
 Regibus commune p. 58. n. 3.
 Nebahaz p. 69. n. 2.
 Nero, & Domitianus vanarum rerum
 Amatores p. 11.
 Neusin p. 24. n. 2.
 Nicephorus p. 68. n. 2.
 Nicetas p. 60. n. 3. & alibi.
 Nicolaus (Jo.) p. 69. n. 1.
 Nonius p. 9. n. 2.
 Nonnosus p. 16. n. 2.
 Nomina Filiorum Israel in duobus
 L Sma-

Smaragdis inscripta p. 54. de vario Ordine, quo recensentur apud Saceras Litteras p. 38. p. 40. 44. p. 46. n. 3.
Numerorum Liber p. 42. & alib.

O

Olearii Negotiatores p. 9. n. 2.
Oleum Liburnicum p. 10. n. 2. Liberritinum ib. Istriatum ib. Baeticum ib. Sufinum ib. n. 3. vitide ib. n. 1. Hispanum p. 9. n. 2.
Onychium p. 24. multiplex ib. cur in undecimo loco in Rationali p. 50. Benjamin aptatur pag. 51. Josepho aptari non potest p. 49.
Ophtes p. 28. n. 2.
Oppallius p. 29. n. 5.
Origenes p. 67. n. 2. & alib.
Oseas p. 58. n. 3.
Ottacilia Severa, & ejus nummus p. 73. n. 2.
Ovvidius p. 22. n. 2. & alib.
Oudinus pag. xi., & alibi.

P

Palladius p. 10. n. 1.
Paralipomenon liber p. 46. n. 3. & al.
Paropamisus Mons p. 12. n. 2. appellatur etiam Parapanisus, & Parapanisus &c. p. 12. n. 2.
SS. Patres in iis, quae ad Fidem, & mores spectant an errare possint p. 13. n. 1.
Pederos p. 34. n. 1.
Peltanus p. xi. §. III. notatur p. xii.
Perilearius p. 29.
Perileucus p. 31. n. 1.
Persae Achaemenii dicti p. 33. n. 5.
Petavius p. xvi. xx. &c. p. 13. n. 1. & alib. notatur p. 62. n. 3.
Petit (Petrus) p. 30. n. 5.
Philippus Senior p. 73. n. 2. ejus nummus ib.
Philostorgius p. 16. n. 2.
Philo p. 56. n. 1.

Phison Fluvius à Graecis Indus dictus p. 12. à Barbaris, Evilaeis, Indis, & Bugeis Ganges ib. alia ejus nomina p. 12. n. 4.
Phocas p. 71. n. 1.
Photius p. xvi. p. 16. n. 2.
Phrygus p. 9. n. 1.
Plinius p. 7. n. 1. & alib. emendatur p. 17. n. 2.
Plutarchus p. 27. n. 1. & alib.
Politi (Alexander) p. 7. n. 1.
Priscianus p. 27. n. 1.
Procopius Caesarensis p. 16. n. 2.
Procopius Gazaeus p. xiv. quando floruit ib. ejus scripta ib. multa ex *Epiphano de XII. Gemmis* excerpta p. xiv. laudatur p. 55. n. 1. & alib. notatur p. 72. n. 1.
Psellus p. 25. n. 1.
Protemaeus p. 7. n. 1. & alib.
Pullus color p. 9. n. 2.
Purpura vid. Blatta.

Q

Quirius [Angelus Maria] Cardinalis S. R. E. Bibliothecarius p. xxxvi. Francisci Barbari Epistolae edidit ib. Editionem parat Epistoliarum Reginaldi Poli ib.

R

Regum liber p. 39. n. 3. & alib.
Reinesius p. 9. n. 2.
Rolandus p. 55. n. 1. & alib.
Rubrica a Latinis rubei coloris terra appellabatur p. 19. n. 3.
Ruffinus p. xxix.
Rutilius p. 9. n. 2.

S

Sabinae Tranquillinae nummus p. 7. n. 2. Sacer-

- Sacerdotum** ; qui idola in Monte Ga-
 rizim absconderunt , numerus p. 68.
 n. 1.
Salathiel quis p. 62. n. 3.
Salmanafar Cuthaeis Samariam habi-
 tandam tradit p. 59. n. 1. Samaritanos
 deportat in suas terras ib.
Salmastus p. xxiii. p. 8. n. 2. & alib.
 notatur p. 25. n. 1.
Samaria p. 58. à Cuthaeis habitata p. 59.
 n. 1.
Samaritani qui p. 66. Nominis eorum
 variae significationes pag. 60. & 67.
 n. 2.
Samoron p. 58.
Sappharaei qui p. 60. n. 2.
Sapphirus Lapis p. 21. ejus color 16.
 varia genera ibid p. 20. illo utun-
 tur Reges ibid. ejus virtutes pag. 22.
 num super isto Lapide scripta Lex
 Moyſis ib. n. 1.
Sardachates p. 6.
Sardius piscis p. 6.
Sardium Babylonium dictum pag. 6.
 ubi gignitur ibid. ejus virtutes cum
 Jaspide male à Peltano confusae
 p. xii.
Sardonyx ejus virtutes , & forma p. 6.
Scaliger (Josephus) p. 8. n. 1. notatur
 p. 60. n. 3.
Scorſus (Franciscus) p. xv. p. 62. n. 3.
 & alib.
Schottus p. xvi. §. v.
Seythia quae apud vereres p. 30. quo-
 tplex p. 32. n. 1.
Seldenus p. 69. n. 1.
Seppharium p. 69. n. 2.
Seppharaei qui p. 68. n. 2.
Servius p. 10. n. 1. & alib. illustratur
 p. 15. n. 2.
Sichar à **Sichem** an distinguatur p. 57.
 n. 2.
Sichem à Neapoli distinguitur p. 57. n. 2.
 plura de ejus nomine ib. sit ne Urbs,
 in qua ingressus est Dominus ib.
Sichina p. 75. n. 1.
Sicima Neapolis appellatur p. 57. Ci-
 vitas opulentissima ib.
Sidonius p. 21. n. 3.
Sirletus (Guillelmus) p. xix.
- Sirmondus** p. xviii. & p. i. n. 1.
Smaragdus dictus Prasinus p. 9. Nere-
 nianus, & Domitianus dictus & quare
 ib. ejus color ib. in India & Ethiopia
 nascitur p. 11. , & 12. ejus vis p. 19.
 bellum pro ejus fodinis gestum ib.
 n. 2. variae ejus species pag. 14.
 n. 4.
Smaragdites mons p. 17. n. 2.
Smaragdina insula p. 17. n. 2.
Solinus p. 25. n. 1. & alib.
Soma-hirenus quid p. 64. n. 1.
Somar p. 58.
Somer p. 58. 66. & 67. n. 1.
Somoron , & **Somer** quae loca voca-
 rentur p. 67.
Spano pro **Hispano** p. 9. n. 2.
Stadius p. 24. n. 4.
Stephanus de Urbibus p. 7. n. 1. & alib.
 emendatur p. 8. n. 2.
Strabo citatur p. 7. n. 1. & alibi.
Svetonius p. 10. n. 1.
Suidas p. 10. n. 2. , & alib.
Sulpicius Severus p. 59. n.
Superhumeralis p. 35. describitur p. 36.

T

- T**Abulae duodecim Moyſi datae ex
 quo Lapide fuerint p. 22. n. 1.
Tajani p. 16. n. 5.
Talmi Urbs Blemmyis contermina
 p. 18. n. 2.
Talmud Babylonicum p. 64. n. 1.
Talmudici scripturam Hebraicam voca-
 cant , quam nos Samaritanam p. 64.
 n. 1.
Tanchum p. 66. n. 1.
Targum p. 64. n. 1.
Teglathphalassar Populos Damasci In-
 colas in Iberiam , & Albaniam mit-
 tit p. 59. n. 1. Gad , & Ruben alio
 tranſtulit ib.
Telmi p. 18.
Templum Liberti apud Indos gradus ha-
 bet 365. ex lapide Sapphiro p. 21.
Tertullianus p. xvi.
Tharthac p. 69. n. 2.

Thebaei p. 18.
 Thebe dicta fuit Diospolis p. 8. n. 1.
 Theodotus p. 71. n. 1.
 Theophanes Cerameus pag. xv. ejus
 scripta ibid. laudatur pag. 62. n. 2.
 & alib.
 Theophrastus p. 17. n. 2. & alib. no-
 tatur ib. explicatur p. 25. n. 1.
 Thophylactus p. 62. n. 3.
 Tobias. Tobiae Liber p. 58. n. 3.
 Topaza Urbs p. 7. nemo alius praeter
 Epiphanium hanc Urbem memorat
 ib. n. 2.
 Topazium. ejus virtutes, & color p. 6.
 & 7. ubi primum inventum ib.
 Topazos Insula p. 7. n. 24. ejus situs
 ibid.
 Tribus Joseph duplex n. 8. p. 44.
 Trotz (Christianus) p. 37. n. 1.
 Tuccianus p. XVI. §. v.

V

V Aillantius p. 73. n. 2.
 Vallartius p. 23. n. 2. & alib.
 Valtonus p. 60. n. 3. & alib.
 Varro p. 27. n. 1.
 Venni qui p. 30. n. 3.
 Vergilius p. 69. n. 2.
 Versiones Syriaca, & Arabica n. 1.
 p. 50. & p. 57. n. 3. Versio xxx.
 passim laudatur.
 Victorinus p. 27.

Z

Z Orobabel quis p. 62. n. 3.
 Zosimus p. 18. n. 3.

F I N I S.

Imprimatur.

Si videbitur Rñõ Sacri Palatii Apostolici Magistro.

F. M. Arch. Tarfi Vicefg.

ADPROBATIONES.

MAndante Rñõ Patre Magistro Sacri Palatii Apostolici legi ea, qua par erat, diligentia Opusculum *S. Epiphaniï de Gemmis XII. &c.*, atque eruditissimas in illud Notas, nec in ipsis inveni, quod Catholicam Religionem, bonosque mores offenderet.

Ego Johannes Bottarius ita testor.

Librum *S. Epiphaniï de duodecim Gemmis &c.* Latine, versum, nunc primum e tenebris erutum, Notisque egregiis illustratum cura & studio Clarissimi Viri Sac. Theologiae Doctoris Petri Francisci Foggini Presbyteri, quum jussu Rñi Patris Sac. Palatii Apostol. Magistri expenderim, ac nihil in eo repererim, quod Catholicae Fidei, vel bonis moribus adversetur, dignum censeo, ut publica luce donetur ad Litterariae Reipublicae utilitatem, tum ob notitiam novi hujus Operis, tum ob eximiam expositionem, qua opus ipsum laudatissimus Auctor aliis Operibus celebris exornavit. Datum Romae Idibus Decemb. MDCCXLIII.

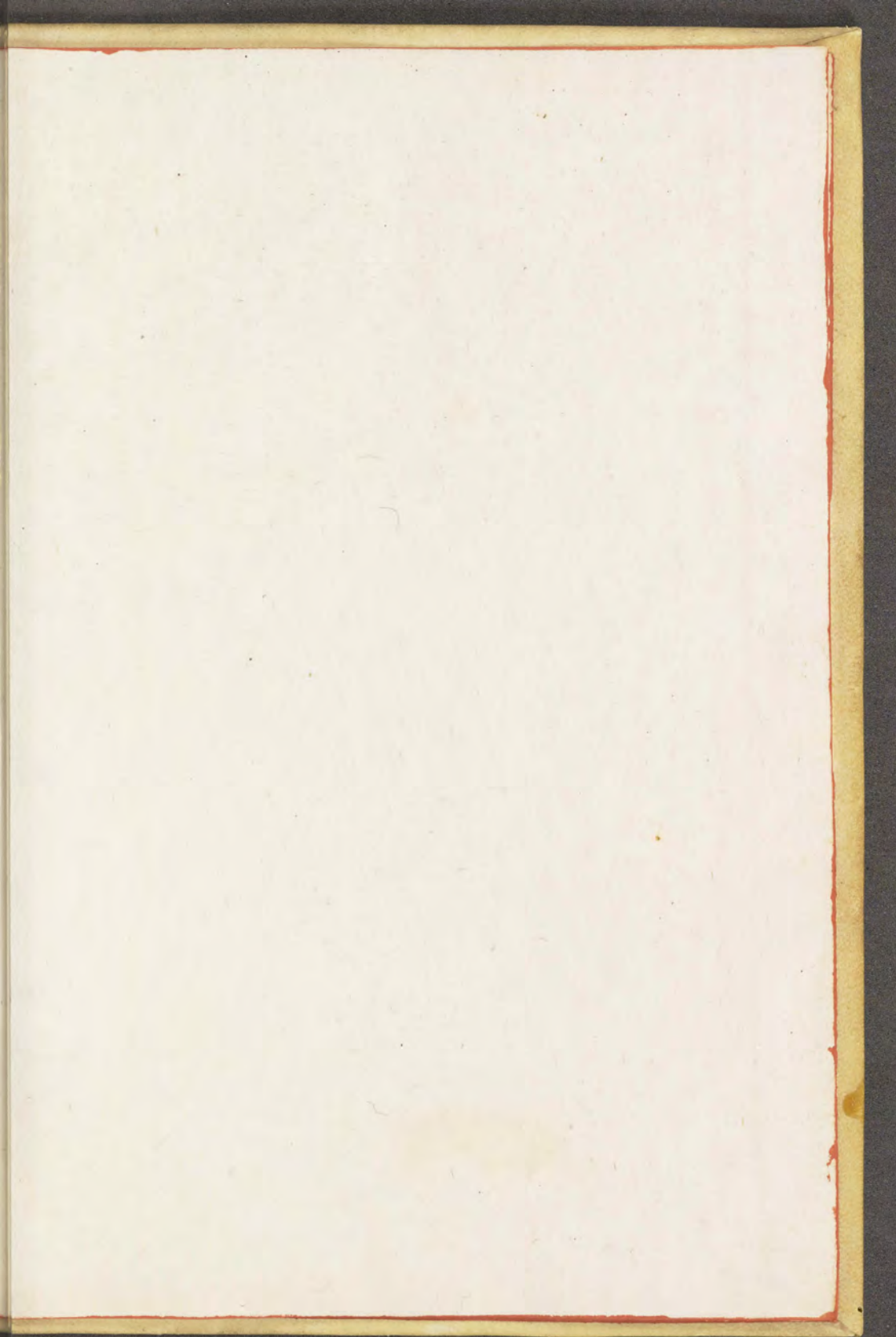
Josephus Catalanus Presbyter.

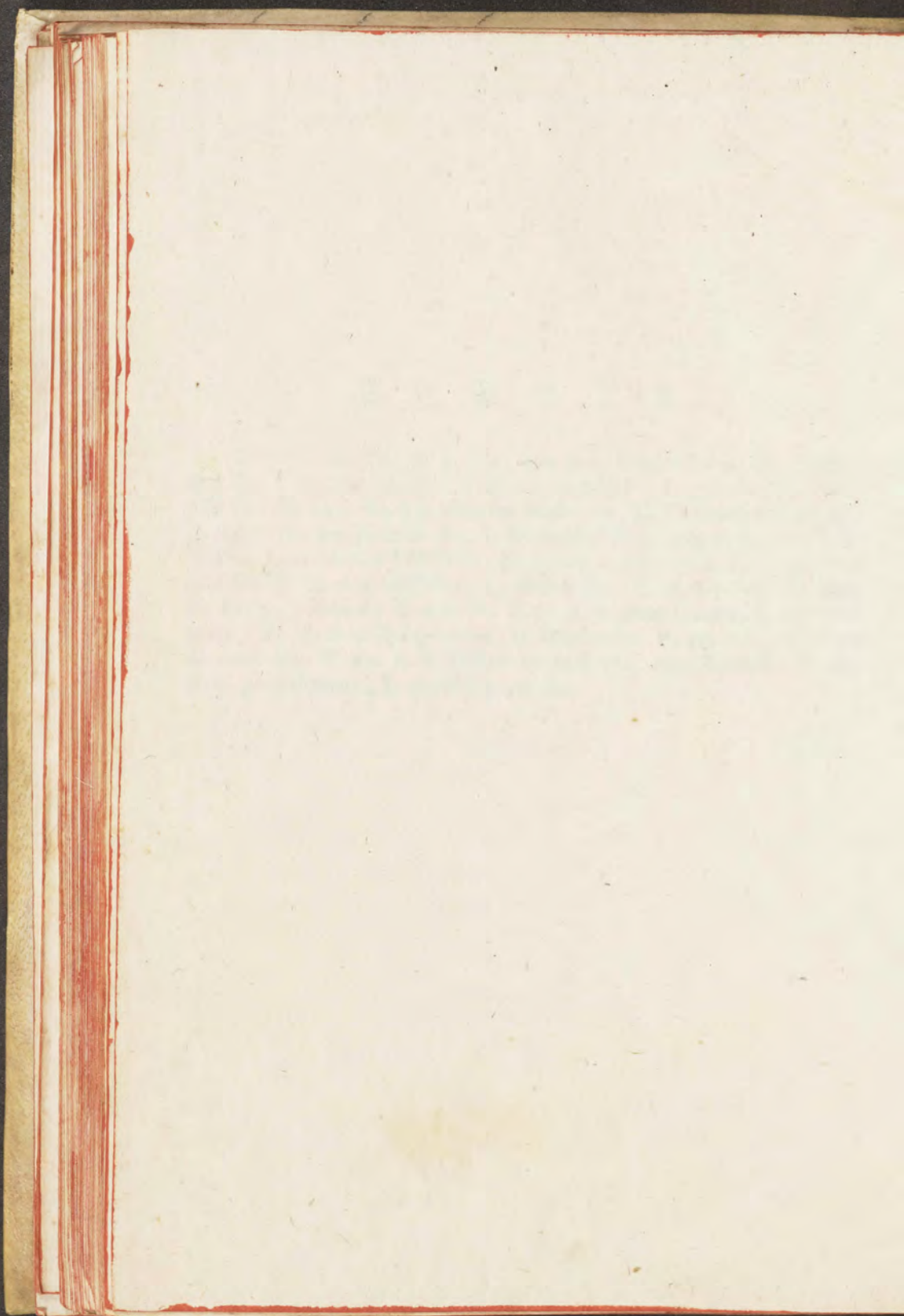
Imprimatur.

Fr. Nicolaus Ridolfi Sacri Palatii Apostolici Magister Ord. Praedicatorum.

E R R A T A .

Pag. xv. lin. 10. *sed in illo, quo &c.* Lege: *sed in illo codice,*
 quo &c. P. xx. lin. 27. *qui eo libro usos esse &c.* L. *quos eo libro usos*
 esse &c. P. XXI. lin. 33. *Demum multi &c.* L. *Demum multos &c.*
 P. xxvi. lin. 21. *facicile &c.* L. *facile &c.* P. 7. nota 2. ΑΛΑΒΣΤΡΙ-
 ΤΩΝ. L. ΑΛΑΒΑΣΤΡΙΤΩΝ. P. 13. n. 1. *heraeticus &c.* L. *haereti-*
 cus &c. P. 13. n. 2. *Affrica, L. Africa &c.* P. 17. n. 2. *cui, L. quam*
 P. 21. n. 3. *αωὸ ω, L. αωὸ ω.* P. 23. n. 2. *plantasmata, L. phantaf-*
mata. P. 28. n. 4. *Ephiphanius, L. Epiphanius.* P. 39. n. 3. *confectam*
L. confecta. P. 44. n. 8. *Joseph Manasse &c. cum Manasse.* P. 46.
 n. 3. *gradebantur, L. gradiebantur &c.*

✓ XXXVI, 85

